

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 – Ekonomika a management

Studijní program: Podniková ekonomika

Realizace Společné zemědělské politiky EU a její dopad na české zemědělství

The realization of European Common Agricultural Policy and its Effects on Czech
Agriculture

DP – PE – KEK – 2006 09

Jiří Lupínek

Vedoucí práce: Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D., KEK

Konzultant: Ing. Jaroslav Kverka, vedoucí agrární komory v Liberci

Počet stran: 94

Počet příloh: 9

Datum odevzdání: 13. 5. 2006

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Za odborné vedení, konzultace a vstřícný přístup při psaní diplomové práce bych chtěl vyjádřit své poděkování Ing. Ivě Nedomlelové Ph. D. z katedry ekonomie.

Dále bych chtěl poděkovat Ing. Jaroslavovi Kverkovi z krajské agrární komory v Liberci za ochotu a především za poskytnuté zdroje a materiály týkající se zemědělství v Evropské unii a České republice.

Resumé

Diplomová práce zachycuje vývoj společné zemědělské politiky Evropské unie od jejího vzniku v roce 1957. Věnuje se všem hlavním reformám až po její současnou podobou. Popisuje konkrétní nástroje (včetně graficko-analytických modelů), které využívá zemědělská politika EU k ochraně své produkce, s cílem určit jejich vliv na tvorbu bariér volného obchodu. Jelikož se Česká republika stala členem EU, práce také analyzuje předvstupní a současnou zemědělskou politiku ČR a snaží se zjistit, zdali byla integrace českého zemědělství do společné zemědělské politiky přínosem.

Resumé (English)

The Diploma Thesis describes the forming of Common Agricultural Policy of the European Union since its beginning in 1957. It contains main data on all reforms until its recent state. Characterizes specific instruments (including their grapho-analytic models), which are used by the Agricultural Policy, to secure the European market, in order to determine their effect on free market. Because the Czech Republic has become a member of the EU, the description of its pre-accession and contemporary agricultural policy forms a significant part of the Thesis, where the purpose is to find out if Czech agriculture has gained by its integration into the European Common Policy.

Klíčová slova

celní politika, cross-compliance, decoupling, Evropský zemědělský orientační a záruční fond, intervenční cena, jednotná platba na farmu, jednotná platba na plochu, kompenzační platby, kvóty, nástroje, Operační program, Horizontální plán rozvoje venkova, předvstupní pomoc, přístupová smlouva, přímé platby, reformy, společné tržní organizace, společná zemědělská politika, subvence vývozu

Key words

Accession Agreement, agriculture, agro-levy system, Common Agricultural Policy, common market organisations, cross-compliance, decoupling, direct payments, European Agriculture Guarantee and Guidance Fund, export subsidy, Horizontal Rural Development Plan, intervention price, policy instruments, pre-accession support, quota system, reforms, refunds, single area payment scheme, single farm payment

Obsah

<i>Prohlášení</i>	3
<i>Poděkování</i>	5
<i>Resumé</i>	6
<i>Klíčová slova</i>	7
<i>Obsah</i>	8
<i>Seznam grafů obrázků a tabulek</i>	10
<i>Abecední seznam použitých zkratek a symbolů</i>	11
1. Úvod	15
2. Vývoj společné zemědělské politiky	17
2.1 Důvody vzniku SZP.....	17
2.2 Římská smlouva.....	18
2.3 Společná zemědělská politika do počátku 90. let.....	19
2.3.1 Dohoda z roku 1962.....	19
2.3.2. Financování SZP.....	20
2.3.3. Dopad SZP na evropské zemědělství.....	22
2.3.4. Mansholtův plán	24
2.3.5. Dílčí reformní kroky SZP během 70. a 80. let	25
2.3.6. Situace na mezinárodním poli.....	26
2.4. Vývoj SZP od roku 1992 do rozšíření EU	28
2.4.1. Reforma SZP z roku 1992.....	28
2.4.2. Dopad MacSharryho reformy na evropské zemědělství	30
2.4.3. Agenda 2000.....	31
2.4.4. Rok 2003 a Mid-Term Review	32
2.4.5. Situace na půdě WTO	36
3. Nástroje SZP	39
3.1. Systém cenové podpory.....	39
3.2. Systém zavedení dovozních cel na zemědělskou produkci	41
3.3. Kombinace celní politiky s vnitřní podporou cen.....	43
3.4. Subvence vývozu.....	44
3.5. Nástroj kompenzačních plateb.....	46
3.6. Nástroj přímých plateb.....	47
3.7. Zavedení systému kvót.....	48
3.8. Uplatnění nástrojů SZP u konkrétních zemědělských produktů.....	51
4. Financování společné zemědělské politiky	56
4.1. Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF)	57
4.2. Systém čerpání prostředků.....	58

4.3. Podmínky financování SZP pro přístupové země	59
4.4. Budoucnost financování SZP	60
4.4.1. Fond EAGF	61
4.4.2. Fond EAFRD	62
4.4.3. Zpětná kontrola	62
5. Zemědělské výbory a proces schvalování návrhů.....	63
6. Předvstupní zemědělská politika České republiky.....	65
6.1. Příprava České Republiky na vstup do EU	65
6.2. Předvstupní pomoc EU	66
6.2.1. Zemědělský program PHARE	66
6.2.2. Program SAPARD	67
6.2.3. Program ISPA	68
6.3. Přístupová jednání	69
7. Současná zemědělská politika (období 2004 – 2006)	71
7.1. Přímé platby.....	71
7.2. Zahraniční obchod	72
7.3. OP „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“	72
7.3.1. Priorita I – Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství ..	74
7.3.2. Priorita II – Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání.....	74
7.3.3. Priorita III – Technická pomoc	75
7.4. Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP).....	75
7.4.1. Předčasné ukončení zemědělské činnosti.....	77
7.4.2. LFA a oblasti s environmentálními omezeními	77
7.4.3. Agro – environmentální opatření	78
7.4.4. Lesnictví.....	79
7.4.5. Zakládání skupin výrobců a technická pomoc	80
7.5. Národní podpory	80
7.6. Zhodnocení zemědělské politiky ČR v číslech	81
8. Koncepce zemědělské politiky pro období 2007 - 2013.....	85
9. Závěr.....	87
Abeecední seznam použité literatury	90
Seznam příloh	95

Seznam grafů obrázků a tabulek

Graf č.1: Výdaje na SZP v letech 1970 – 1998	22
Obrázek č.1: Karikatura upozorňující na nadměrnou produkci potravin	24
Tabulka č.1: Důsledky MacSharryho reformy na vybrané STO	29
Obrázek č.2: Zobrazení různých úrovní cen	40
Graf č.2: Zavedení systému dovozních cel	42
Graf č.3: Podpora cen při aplikaci celního systému	44
Graf č.4: Znázornění subvencovaného vývozu	45
Graf č.5: Aplikace nástroje kompenzační platby	46
Graf č.6: Zavedení kvót do celního systému	49
Graf č.7: Aplikace kvót do nástroje kompenzační platby	50
Tabulka č.2: Současná pravidla pro STO	51
Graf č.8: Čerpání prostředků z fondu EAGGF (2003)	56
Graf č.9: Příspěvky do rozpočtu EU (2003)	56
Tabulka č.3: Rozdělení finanční pomoci v rámci programu SAPARD	68
Tabulka č.4. Limity produkce jednotlivých komodit	69
Tabulka č.5: Plánované a skutečné výdaje OP Zemědělství (v tis. €)	73
Tabulka č.6: Plánované a skutečné výdaje HRDP (tis. €)	76
Tabulka č.7: Rozloha LFA v ČR	78
Tabulka č.8: Hospodářský výsledek zemědělství (mil. Kč)	82
Tabulka č.9: Objem dotací (mil. Kč)	83
Tabulka č.10: Hrubá zemědělská produkce	84
Tabulka č.11: Průměrná měsíční mzda	84

Abecední seznam použitých zkratk a symbolů

§	paragraf
ACP	skupina afrických, karibských a tichomořských států African, Caribbean and Pacific (group of states)
apod.	a podobně
a.s.	akciová společnost
atd.	a tak dále
BSE	boviní spongiformní encefalopatie
BTPM	bez tržní produkce mléka (jedná se o krávy)
CIDSE	Mezinárodní společnost pro rozvoj a solidaritu Coopération Internationale pour le Développement et la Solidarité
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
D.C.	přídomek hlavního města USA District of Columbia (Washington D.C.)
DPH	daň z přidané hodnoty
EAFRD	Evropský zemědělský fond rozvoje venkova European Agriculture Fund dfo Rural Development
EAGF	Evropský zemědělský záruční fond European Agriculture Guarantee Fund
EAGGF	Evropský zemědělský orientační a záruční fond European Agriculture Guidance and Guarantee Fund
ECU	Evropská měnová jednotka (13.3.1979 – 31.12.1999) European Currency Unit
EHS	Evropské hospodářské společenství (1957 – 1992)
ERDF	Evropský fond rozvoje venkova European Regional Development Fund
ES	Evropské společenství (1992 – 1993)

ESF	Evropský sociální fond European Social Fund
EU	Evropská unie (od r. 1993)
EU - 15	patnáctičlenná Evropská unie (v letech 1995 – 2004)
EU - 25	rozšířená Evropská unie (od 1. května 2004)
EUR, €	Euro
FADN	zemědělská účetní datová síť farm accountancy data network
FIFG	Finanční nástroj pro podporu rybářství Financial Instrument for Fisheries Guidance
GATT	Dohoda o clech a obchodu General Agreement on Tariffs and Trade
ha.	hektar
HDP	hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova Horizontal Rural Development Plan
HV	hospodářský výsledek
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHZO	chráněná zeměpisná označení
IACS	Integrovaný administrativní kontrolní systém Integrated Administrative Control System
IC	intervenční cena
ISPA	Nástroj strukturální předvstupní politiky Instrument for Structural Policies for Pre-Accession
kap.	kapitola
Kč	Koruna česká
km ²	čtvereční kilometr
ks.	kusy
l.	litr

LDC	nejchudší země světa least developed countries
LFA	méně příznivé oblasti less favoured areas
max.	maximálně
MDS	Ministerstvo dopravy a spojů
MF	Ministerstvo financí
mg.	miligram
MGQ	maximální garantované množství maximum guaranteed quantity
mil.	milión
min.	minimálně
mld.	miliarda
m n.m.	metry nad mořem
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
např.	například
NR	nařízení Rady
NRP	Národní rozvojový plán
NUTS	normalizovaná klasifikace územních celků nomenclature of territorial units for staticstics
obr.	obrázek
odst.	odstavec
OP	operační program
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PHARE	Pomoc pro restrukturalizaci ekonomik Polska a Maďarska Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies
popř.	popřípadě
pozn.	poznámka
PUZČ	před ukončením zemědělské činnosti

r.	rok
SAPARD	Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
SAPS	jednotná platba na plochu Single Area Payment Scheme
sb.	sbírka
SOT (CMO)	společná organizace trhu (common market organisation)
s.r.o. (Ltd.)	společnost s ručením omezeným (limited)
STAR	Výbor pro zemědělskou strukturální politiku
str.	strana
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP (CAP)	Společná zemědělská politika (Common Agricultural Policy)
t.	tuna
tab.	tabulka
tj.	to je
tis.	tisíc
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
USA	Spojené státy americké United States of America
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky
vyd. (ed.)	vydání (edition)
WTO	Světová organizace pro obchod World Trade Organization

1. Úvod

Společná zemědělská politika je jednou z nejstarších politik Evropské Unie. I když by se vzhledem k malému počtu zemědělců (3,8 % z pracujících v EU-15 a 5 % z pracujících v EU-25 v roce 2004) a vzhledem k malému podílu zemědělství na celkovém hrubém domácím produktu Unie (pouhých 1,6 % jak v EU-15, tak i v EU-25 v roce 2004) mohlo zdát, že jde o politiku spíše okrajovou, je tomu právě naopak. Zemědělství patří ke klíčovým resortům, a to jednak díky tradičně velkému politickému vlivu zemědělců (obzvlášť ve Francii) a kvůli obrovským sumám, které každoročně plynou do zemědělství. V současné době tvoří výdaje na společnou zemědělskou politiku (SZP) necelou polovinu všech výdajů společného rozpočtu. Posláním SZP je poskytnout zemědělcům odpovídající životní standard a zásobit trh kvalitními potravinami za rozumné ceny. Cesta k naplnění tohoto poslání se v průběhu let vyvíjela a měnila. Dnes tvoří klíčovou koncepci zemědělství bezpečnost potravin a zachování venkovského prostředí.

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních koncepčních celků. První se zabývá vývojem a fungováním SZP EU. Začátek je věnován důvodům vzniku SZP a jejímu formování. SZP ve svém vývoji musela čelit několika krizovým situacím. Při vzniku se musela řešit nesoběstačnost a zaostalost evropského zemědělství. Následovaly problémy s nadprodukcí a neustále rostoucími výdaji. Silící mezinárodní kritika (zejména na půdě Světové organizace pro obchod - WTO) kvůli ochrannářským opatřením SZP, které výrazně znevýhodňují dovážené zboží je v současné době největším problémem SZP. Práce pokračuje charakteristikou nástrojů dotační zemědělské politiky, nutnou k ověření tvrzení, že nástroje SZP brání volnému obchodu se zemědělskými produkty. Následuje kapitola věnovaná finančnímu zázemí celé zemědělské politiky (tvořenou EAGGF). Je zde popsán systém čerpání finančních prostředků platný jak pro státy EU – 15, tak i pro nové členy Evropské unie. Nechybí ani výhled na financování SZP v následujících letech. První část je zakončena charakteristikou rozhodovacího procesu, který popisuje ohromné byrokratické zázemí podílející se na vývoji SZP.

Druhý celek je věnován integraci zemědělské politiky ČR do SZP po jejím vstupu do EU 1. května 2004. Nejprve se práce věnuje přípravě ČR na vstup do Unie v sektoru zemědělství. Tato kapitola je důležitá, neboť již v převstupním období čerpala ČR značné finanční prostředky se speciálních programů EU. Následují výsledky přístupových jednání v oblasti zemědělství. Hlavní kapitolou druhého celku je však současná zemědělská politika aplikovaná v ČR. Cílem této části je potvrdit tvrzení, že české zemědělství si výrazně polepšilo vstupem ČR do EU. Druhý celek věnovaný zemědělské politice ČR je zakončen koncepcí zemědělství pro roky 2007 – 2013, která se shoduje s koncepcí SZP EU.

2. Vývoj společné zemědělské politiky

2.1 Důvody vzniku SZP

Základy společné zemědělské politiky byly obsaženy již v Římské smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství, kterou podepsaly Německo, Francie, Itálie a země Beneluxu 25. července 1958. Na její přijetí vyvíjela tlak zejména Francie. Země galského kohouta byla nejvýznamnějším zemědělským producentem mezi zakládajícími státy Evropského hospodářského společenství a zamýšlela přebytek své produkce vyvážet na trhy svých obchodních partnerů. Stejný zájem sdílela i Itálie a zejména Nizozemí, které začalo s budováním vysoce konkurenceschopného intenzivního zemědělství orientovaného na vývoz. Přijetím společné zemědělské politiky také Francie podmiňovala svůj souhlas se zavedením volného trhu s průmyslovými výrobky. Obavy z konkurenceschopnosti vlastních podniků byly tak vyváženy možností nových odbytišť pro francouzské rolníky. Záměry Německa se však v některých aspektech poněkud lišily. Vznik Německé demokratické republiky odřízl západní Němce od úrodných obilnářských oblastí na východě, v důsledku čehož muselo Německo nakupovat obilí na zahraničních trzích, kde však byly ceny obilí nižší než ve Francii. To že nakonec bonnská vláda s výslednou podobou SZP souhlasila byl jasný ústupek, který byl vyvážen zrušením cel na průmyslové výrobky.

Všichni zakládající členové EHS měli ve skutečnosti v oblasti zemědělství i některé shodné zájmy. V 50. letech byla západní Evropa závislá na dovozu potravin, šest členských států bylo schopno pokrýt svou zemědělskou produkcí jen 80 % svých potravinových potřeb. Z toho důvodu bylo nutné zajistit soběstačnost v zásobování zemědělskou produkcí. Evropské zemědělství bylo velmi rozdílné a v mnoha oblastech se vhodně doplňovalo. Každá země měla komparativní výhodu, jejímž využitím se mohla výhodně podílet na SZP. Francouzské obilné přebytky mohly nalézt odbytiště v Německu. Itálie byla v roce 1958 jediným středozezemním státem s typicky jižním zemědělstvím a Nizozemí mohlo zásobovat společný trh masem a masnými výrobky za nízké ceny. Evropští státníci

se také shodovali v názoru na budoucnost zemědělství. Měla být zajištěna jeho modernizace, což by uvolnilo nezbytné pracovní síly pro rychle se rozvíjející průmysl. Účastníci mezivládní konference z let 1956 – 1957 měli k dispozici podrobné zprávy o výkonnosti amerického zemědělství, z nichž bylo jasné, že je evropské zemědělství velmi zaostalé. V zemích budoucího EHS pracovalo 17,5 miliónů zemědělců na 65 miliónech hektarech, a tím živili 150 miliónů obyvatel. Naproti tomu v USA se více než 200 miliónů obyvatel mohlo spolehnout na pouhé 4 milióny zemědělců, kteří hospodařili na 400 miliónech hektarů. Bylo třeba zajistit nárůst investic. Farmáři museli mít zajištěnou jejich návratnost, což bylo nemožné na trhu se silnými výkyvy cen bez státních intervencí. S tím neměl žádný ze zakládajících států větší problém, neboť každý z nich již dříve zemědělství finančně podporoval. Bylo však nutné nahradit národní systémy jednotným systémem podpor pro celé území Společenství. Jen tak mohly být zajištěny rovné podmínky konkurence pro všechny. [55]

2.2 Římská smlouva

Společnou zemědělskou politikou se zabývá hlava II (články 38 až 47) Římské smlouvy¹. Neobsahuje však žádná konkrétní ustanovení, o tom jak bude zemědělství v EHS podporováno, Byl stanoven pouze cíl, základní principy a časový rámec, kdy měl být systém vytvořen. Článek 39 definoval pět základních cílů, které by měla SZP zachovávat:

- Zvýšit zemědělskou produktivitu, zavedením technického pokroku a zajistit racionální rozvoj zemědělské produkce a optimální využití faktorů výroby.
- Zajistit slušnou životní úroveň pro zemědělské výrobce a zpracovatele v Evropském společenství, konkrétně zvýšením individuálních výdělků osob zabývajících se zemědělstvím.
- Stabilizovat trhy.
- Zajištění plynulého zásobování
- Poskytnout spotřebitelům produkci za rozumné ceny.

¹ Překlad konkrétního znění hlavy II Římské smlouvy je obsaženo v příloze I.

Některé z těchto cílů byly vzájemně obtížně slučitelné. Například zajištění životní úrovně zemědělců předpokládalo dotace a vyšší ceny výrobků, zatímco spotřebitelé by dali přednost nižším cenám. Tyto cíle však odrážejí vůli tvůrců smlouvy: vybudovat moderní zemědělství s regulovaným trhem zajišťujícím stabilitu cen potravin a příjmů farmářů. Pro jejich splnění smlouva zmiňovala i dva nástroje. Počítalo se s vytvořením společných tržních organizací (STO) pro jednotlivé zemědělské komodity a se založením jednoho či více finančních fondů. Římská smlouva také určila přesný časový rámec do začátku druhé etapy přechodného období - do 1. ledna 1962 měla být SZP připravena ke schválení. [42]

2.3 Společná zemědělská politika do počátku 90. let

Vzhledem k nutnosti zavedení SZP a časové tísni se už v červenci 1958 sešli v Italské Strese ministři zemědělství, experti a zástupci organizací hájících zájmy zemědělců. Jejich doporučení posloužila jako podklad k vypracování prvních konkrétních návrhů SZP a v roce 1959 je Komise předložila členským státům. Na konci roku 1961 však stále nebylo dosaženo dohody a jednání uvízla na mrtvém bodě. Státy se však chtěly dohodnout a proto přistoupila Rada 31. prosince 1961 k “zastavení hodin” až do doby, dokud nebylo v průběhu jednání trvajících do 14. ledna 1962 dohody skutečně dosaženo.

2.3.1 Dohoda z roku 1962

Dohoda upřesnila, jak bude SZP v praxi fungovat. Byl zaručen volný pohyb zboží i pro zemědělské komodity. Pro každou skupinu výrobků se počítalo s vytvořením STO, která byla založena na systému garantovaných cen. Rada měla každoročně stanovit orientační cenu, která určovala ideální cenovou úroveň na trhu. V případě zhroucení trhu poskytovalo Společenství zemědělcům cenovou záruku. Pokud by se ceny na trhu dostaly pod stanovenou intervenční cenu, otevíraly se před zemědělci lákavé možnosti intervenčních skladů, které měly povinnost výrobky za tuto cenu odkoupit. K cenové záruce tak přibyla i neomezená odbytová záruka. Kombinace obou záruk tak eliminovala rizika na trhu a zaručovala zemědělcům pohodlná odbytiště. Vysoké ceny oproti světovým

trhům měly zemědělcům zaručit dostatečné příjmy a poskytnout zdroje pro investice cílené na zvyšování produktivity.

V roce 1967 měly být vytvořeny společné tržní organizace (STO) s obilninami, vepřovým masem, vejci drůbeží a olejinami. O rok později se předpokládal vznik tržních organizací s mlékem a hovězím masem (v současné době je v platnosti 21 STO).

Ve všech zemích měla platit stejná pravidla: byl to **princip jednoty trhu**. Uplatnění tohoto principu je zaručeno zejména zadáním společných cen pro každý zemědělský produkt uvnitř ES a odstranění cel a jiných bariér ve vzájemném obchodě. Problémem, který jednotu cen znesnadňoval, byly kursové pohyby měn mezi sebou. Ve vztahu k třetím zemím byl zaveden **princip zvýhodněné produkce**. Jelikož se většina zemědělských výrobků prodává na světových trzích za nižší ceny, bylo na jejich dovoz uvaleno variabilní clo. To dorovnávalo cenu světové zemědělské produkce na úroveň cen uvnitř EHS a umožňovalo tak udržet ceny ve Společenství na podstatně vyšší úrovni než na světových trzích. Aby bylo možné zajistit vývoz svých vlastních produktů, poskytovalo Společenství vývozcům vyrovnávací dávky při vývozu. Tyto subvence umožňovaly srazit jejich cenu na světovou úroveň. V oblasti financování bylo přijato **pravidlo finanční solidarity**. Rada EHS založila Evropský orientační a záruční zemědělský fond. Úkolem jeho záruční sekce, která polykala největší část rozpočtu², bylo vyplácení vývozních dávek a financování výkupu zboží do intervenčních skladů. Jeho orientační sekce měla za úkol podporovat strukturální reformy evropského zemědělství. Do 30. června 1965 finanční prostředky pocházely z národních příspěvků a po tomto datu mělo být rozhodnuto o zavedení vlastních zdrojů Společenství. [6]

2.3.2. Financování SZP

V březnu 1965 vypracovala Evropská komise návrh na definitivní řešení problému financování SZP. Plán předpokládal, že EHS získá vlastní zdroje peněžních prostředků. Do bruselské pokladny měly plynout peníze z variabilního cla získaného z dovozu zemědělských výrobků a z velké části cel uvalených na průmyslové výrobky. Navrhovaná

² Během let 1964 – 1974 spolkla záruční sekce 80,08 % všech výdajů EAGGF [47]

výše peněžních prostředků v dané chvíli převyšovala potřeby rozpočtu. Komise však ještě navrhla posílení nadnárodních orgánů EHS (Komise a parlamentní shromáždění). Tento návrh se však stal pro Francii nepřijatelný a byl odmítnut i Itálií a Nizozemím. Tehdejší francouzský prezident Charles De Gaulle³ dal již dříve najevo, že vývoj EHS k nadnárodní federaci je pro něj nepředstavitelný a 30. června 1965 odvolal francouzské zástupce z orgánů společenství, a tím zahájil obstrukci jejich činnosti. Tento konflikt byl vyřešen až v lednu 1966 přijetím tzv. **Lucemburského kompromisu**. Právilo se v něm, že jakmile některá ze stran považuje projednávané téma za klíčovou záležitost národního zájmu, bude se hlasovat jednomyslně. Pro financování SZP to mělo za následek, že po vzniku první STO s obilninami byly výdaje nadále financovány z příspěvků členských států.

Až po odchodu De Gaulla z vysoké politiky v roce 1970 přijala Rada nařízení o vlastních zdrojích společenství. Byly stanoveny tři hlavní zdroje příjmů:

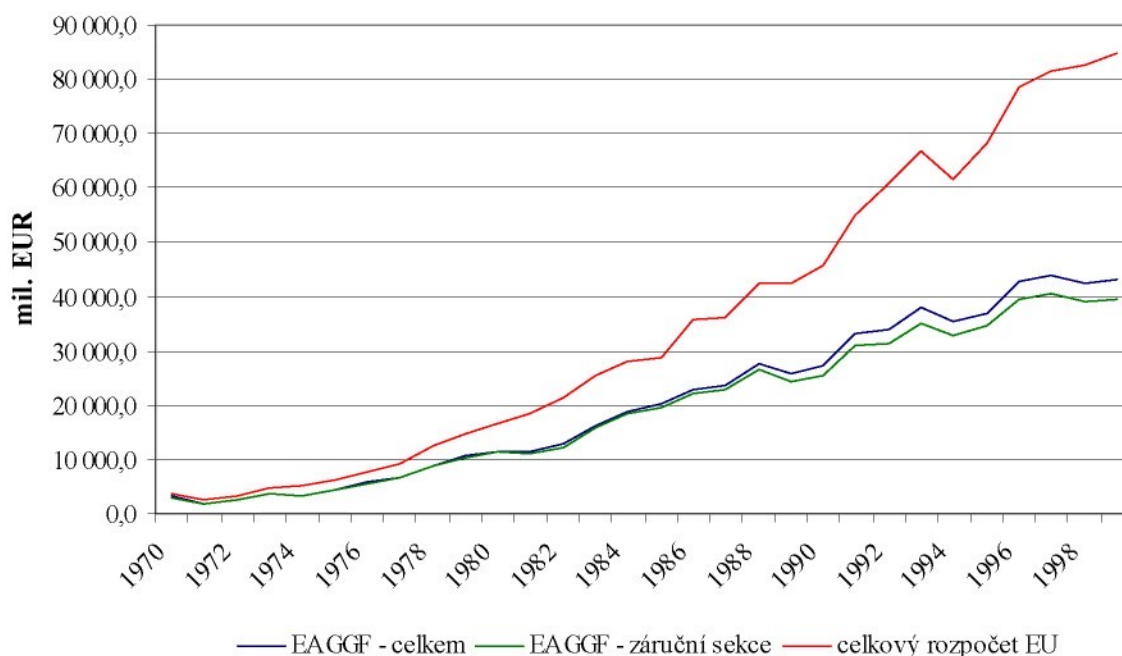
- Zemědělské dávky (prémie, přírážky a vyrovnávací dávky, které jsou uvaleny na obchod zemědělských produktů se třetími zeměmi).
- Cla vybíraná na základě společného celního sazebníku ES v obchodě se třetími státy.
- Příjmy z DPH vybírané v členských státech, z počátku až do 1 procenta výnosu daně a po přistoupení Španělska a Portugalska v roce 1986 byla tato hranice zvýšena na 1,4 %.

V roce 1988 byl zaveden tzv. čtvrtý zdroj rozpočtu Společenství, který se vypočte jako podíl každého státu na hrubém národním produktu. Příjmová stránka rozpočtu sloužila samozřejmě k financování všech výdajů společenství, avšak zemědělská politika byla vždy největší položkou rozpočtu. Od počátku 80. let se vlády členských zemí snažily o postupné snižování tohoto podílu. To se skutečně podařilo, avšak úspěch nesmí zastřít skutečnost, že v absolutních číslech se veřejné prostředky plynoucí do zemědělství neustále zvyšovaly⁴. K velkému navýšení došlo zejména mezi léty 1980 a 1990 (vývoj výdajů na SZP znázorňuje graf č.1) a právě tehdy vyvstala nutnost komplexní reformy SZP. [56]

³ Francouzský prezident v letech 1958 - 1969

⁴ Číselné statistiky fondu EAGGF za celou dobu jeho existence (1965 – 2006) jsou obsaženy v příloze III.

Graf č. 1 Výdaje na SZP v letech 1970 - 1998

[Pramen: The Community Budget: The Facts in Figures]

2.3.3. Dopad SZP na evropské zemědělství

Když na počátku 80. let představitelé ES srovnali cíle Římské smlouvy a dosažený stav zemědělství, pocítili jisté zadostiučinění. Zvýšení produktivity, což byl první stanovený cíl, překonalo všechna očekávání. Evropské zemědělství prošlo razantní modernizací. Přestože klesal podíl na HDP a sektor opustily milióny osob, došlo k výraznému zvýšení produktivity. Díky politice intenzivního hnojení, vývoje genetiky a používání pesticidů bylo dosaženo vysokých výnosů v rostlinné výrobě. Všechny tyto přístupy byly kombinovány tak, aby zvýšily zemědělskou produktivitu o 2 až 3 % každý rok, zatímco domácí spotřeba rostla v průměru o 0,5 %. Silná intervence a centrálně stanovené intervenční ceny zajistily stabilitu trhů a odpovídající životní úroveň zemědělské komunity, což byly další dva cíle stojící u zrodu SZP. Pokud jde o cíl dodávek spotřebitelům za rozumné ceny, celkový vývoj produktivity práce (nejen v zemědělství)

umožnil postupný pokles podílu výdajů na potraviny v rodinných rozpočtech. Koncem sedmdesátých let celková produkce hovězího masa, obilnin, brambor, čerstvé zeleniny a vajec dosáhla 100% soběstačnosti. Přispěla k tomu také první vlna rozšiřování EHS v roce 1973. Přijetím Anglie, Irska a Dánska se prudce zvýšil výnos polních plodin a produkce hovězího masa⁵ a mléka. Další rozšíření Společenství se v roce 1986 týkalo Španělska a Portugalska a znamenalo vytvoření nové rovnováhy s větším podílem typicky jižních produktů (olivy, víno, tabák).

V roce 1980 dosáhl podíl SZP 70,6 % všech výdajů rozpočtu EHS. Rostoucí finanční náročnost se stala předmětem oprávněné kritiky a problémem, jehož řešení začalo zabírat stále více času na evropských schůzkách. Důsledkem silných intervencí už nebyla zdravá podpora výrobní schopnosti farmářů, ale subvencování přebytké výroby, která nenacházela odbytí a končila v evropských skladech. První „hora“ másla se objevila v roce 1969, v této době bylo v lednicích ES uskladněno 0,5 miliónu tun másla (stav výstižně popisuje obr. č.1). Od té doby se shromažďování zásob stalo běžné i u ostatních produktů. Zásoby mléka dosáhly v roce 1975 1 miliónu tun. Od r. 1977 se začal hromadit cukr, od r. 1978 to bylo víno, pak následovaly přebytky hovězího masa od r. 1979 a od r. 1980 byly sklady plněny obilím⁶. To přimělo evropské orgány jednat. Byla zavedena finanční spoluúčast zemědělců v případě, že výroba mléka převýšila stanovenou hodnotu. Tato zvláštní daň se však minula účinkem.

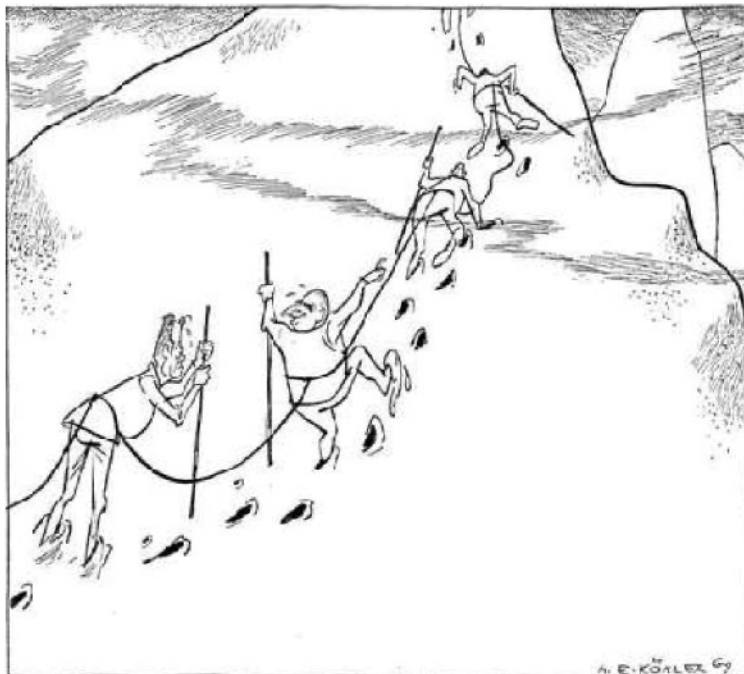
Dalším problémem se ukázalo zhoršování životního prostředí. Nadměrné množství zásahů v kombinaci s nešetrnými zemědělskými praktikami bylo příčinou vážného poškození životního prostředí. Počátkem osmdesátých let se začala ve zvýšené míře používat dusíkatá hnojiva a koncentrace dusičnanů v některých povrchových a podzemních vodách přesáhla 50 mg/l⁷. Použití pesticidů krutě zasáhlo biodiverzitu, která již byla postižena pozemkovými úpravami. SZP začala být podrobována ostré kritice ze strany enviromentálních organizací. [42]

⁵ V roce 1985 produkovalo Irsko více než 645% nad svou spotřebu hovězího masa

⁶ V roce 1983 leželo ve skladech 17 miliónů tun obilí

⁷ Bezpečnostní limit koncentrace pro státy EU – 25 [46]

Obrázek č.1: Karikatura upozorňující na nadměrnou produkci potravin

„Z vrcholku této máselné hory je nádherný pohled na cukernou horu a obilný masív a dále za obzorem je možno také spatřit Velkou Británii“

[Autor: Köhler, Hans Erich, Societäts – Verlag, 1974]

2.3.4. Mansholtův plán

První návrh na zásadní změnu v evropském zemědělství prosazoval již v roce 1968 tehdejší komisař Evropské komise pro zemědělství Sicco Mansholt⁸. Součástí radikálního plánu, který měl zefektivnit evropské zemědělství byly následující opatření:

- Snížení počtu zemědělců v EHS během následujících 20ti let na polovinu.
- Vyřazení 5 mil. hektarů půdy ze zemědělského půdního fondu (především v méně úrodných oblastech) a na zbytku půdy provozování intenzivní agrární činnosti.
- Růst produktivity zemědělství o 7% ročně.
- Vytvoření 7 – 8krát větších zemědělských celků, než byly doposud.
- Snížení chybně nastavených vysokých intervenčních cen obilovin.

⁸ Holandský komisař při ES v letech 1958 – 1973 a prezident Evropské komise v letech 1972 - 1973

- Redukce počtu krav s tržní produkcí mléka o 3,5 mil. kusů tak, aby byl zastaven trend, vedoucí k neúnosné nadprodukci mléka.

Plán tedy obsahoval i opatření na likvidaci začínajících přebytků. Opatření vyvolala znepokojivé reakce zemědělské veřejnosti, i když nepochybně směřovala SZP správným směrem, a po hlasování v r. 1972 zbylo z plánu jen torzo. K zásadním reformám nebyla vůle, neboť navrhovaná opatření přišla v době, kdy krize dosavadního modelu SZP nebyla ještě zřejmá. [12]

2.3.5. Dílčí reformní kroky SZP během 70. a 80. let

V roce 1972 zavedlo Společenství řadu opatření s cílem modernizace farem, snížení počtu zemědělců (podpora ukončení zemědělské aktivity farmářů), podporovat vzdělávání a sdružování zemědělců a snížení zemědělského půdního fondu (podpora zalesňování zemědělské půdy). Opatření nebyla však dostatečná a díky podpoře modernizace a uplatňování výsledků vědecko-technického pokroku výrazně rostla produktivita zemědělské výroby, což jenom přispívalo k růstu nadprodukce a tím souvisejících vysokých rozpočtových výdajů. [12]

V roce 1984 přijala Rada klíčové opatření a zavedla systém mléčných velkoobchodních kvót, které celou situaci radikálně změnily. Na celoevropské úrovni bylo stanoveno celkové množství mléka ve výši 98,2 mil. litrů, které se podle daných kritérií dále rozdělilo mezi členské státy. Hlavní inovace však spočívala v tom, že se kontrola výroby uskutečňovala přímo u výrobce. Každému zemědělci byla podle kritérií přidělena individuální mléčná kvóta, za jejíž nedodržení, musel zaplatit do evropského rozpočtu značnou pokutu⁹. Důsledky tohoto opatření měli však i demotivační dopad na nejefektivnější producenty. Kvóty jim znemožňovali rozšiřovat produkci a tím vytlačit méně úspěšné výrobce a zvyšovat celkovou efektivitu produkce. Navzdory této kritice zavedením kvót se podařilo postupně zvrátit trend rostoucích zásob. [55]

⁹ Například v roce 1988 bylo na pokutách vybráno 88 mil. ECU [53]

V roce 1986 došlo k dalšímu snížení kvót v mléčném průmyslu (pouze o 1,03 %). Tím se podařilo krátkodobě snížit celkovou úroveň produkce v době velkých zemědělských přebytků. Avšak už v roce 1988 se začal znovu objevovat problém rostoucích zemědělských přebytků vyvolaný hlavně růstem produktivity a spolu s problémem neustálého nárůstu výdajů na SZP si vynutily první radikální opatření. Členské země souhlasily se zavedením čtvrtého příjmového zdroje rozpočtu ES ve výši 1,2 % hrubého národního produktu, ale jen za předpokladu, že se v dalším průběhu růst výdajů na SZP zpomalí. Ve všech sektorech byla zavedena maximální garantovaná úroveň produkce¹⁰ (*maximum guaranteed quantity - MGQ*), při jejímž překročení se automaticky snižuje úroveň podpory. Byly sníženy intervenční ceny o 3 % a členské státy dostaly závazný úkol snížit výměru své orné půdy o 20 % během následujících pěti let. Byl také zaveden nový nástroj s cílem zvýšit rozpočtovou disciplínu. Byl vytvořen strop růstu výdajů SZP na úrovni maximálně 74 % celkového růstu HNP v zemích EHS. [6]

2.3.6. Situace na mezinárodním poli

Liberalizace obchodu se zemědělskými výrobky byla formálně součástí Obecné dohody o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade – GATT*), která vznikla v roce 1948 a signatářské státy si v ní stanovily cíl postupné liberalizace světového obchodu. Po dlouhá léta se však otázka zemědělské produkce na jednání nedostala. Jednání se vždy soustředila na pokles cel v obchodě s průmyslovými výrobky a v zemědělství byly projednávány pouze okrajové otázky. Avšak některá rozhodnutí měla výrazný dopad na vzájemný obchod EHS s ostatními státy. V roce 1962, na konci tzv. Dillonova kola¹¹ se ES zavázalo, že sníží cla na zemědělské výrobky uplatňované na dovoz ze třetích zemí. Ve stejné době také Společenství souhlasilo s požadavkem USA, že na dovoz olejnin nebudou uvalována žádná cla. V 70. letech USA stále více napadaly evropskou ochranářskou politiku, avšak se jim nepodařilo docílit podstatných změn a uvolnění obchodu se zemědělskými výrobky se nestalo předmětem komplexního jednání v rámci GATT.

¹⁰ Například u obilnin byla MGQ 160 mil. t., u cukru 12 828 tis. t., nebo u luštěnin 3,5 mil. t. [61, 48]

¹¹ Pojmenováno po americkém ministru financí z let 1961 – 1965 (Douglas C. Dillon)

K zásadnímu obratu došlo až v roce 1986, kdy bylo zahájeno Uruguayské kolo jednání GATT se zvláštním důrazem na liberalizaci obchodu se zemědělskými výrobky. Útok proti evropskému systému podpor vedly především USA spolu s tzv. Cairnskou skupinou¹². Díky systému podpor poskytovaných vlastním zemědělcům zvýšily státy ES výrazně svůj podíl na světovém trhu s obilninami ze 14 % v roce 1981 na 20 % v roce 1991 a podíl USA se ve stejném období snížil ze 47 % na 32 %. Byly zpochybněny základní nástroje SZP (hlavně podpora vývozu zemědělských výrobků a vysoké celní zatížení) a USA spolu se svými spojenci vznesly požadavek na odbourání všech ochranných cel a podpor poskytovaných zemědělcům ES. Tento požadavek byl pro Společenství nepřijatelný. ES bylo ochotno přijmout navržené principy liberalizace, jen za podmínky postupné aplikace. [55]

Po několika neúspěšných jednání bylo nakonec mezi ES a USA dosaženo dohody V Blair House¹³ v roce 1992. Oficiálně však došlo k podpisu dohody až v Marakeši¹⁴ v roce 1994, která zakončila Uruguayské kolo jednání GATT a založila Světovou obchodní organizaci (WTO). Podpory poskytované zemědělským výrobcům v členských státech WTO jsou z hlediska vzniklé **Dohody o zemědělství** členěny do třech kategorií: Amber box, Blue box a Green box. Ve skupině **Amber box** jsou začleněny veškeré dotace spojené s produkcí a podporou cen (např. intervenční ceny a vývozní subvence v EU). Tento druh plateb se považuje za škodlivý pro mezinárodní obchod, a proto členské státy WTO přijaly závazek na jejich snižování. Do skupiny **Blue box** patří také dotace spojené s produkcí, ale cílené na obdělávanou plochu nebo na počet zvířat (např. přímé platby v EU). Velikost plochy a počet zvířat je však limitován a nezvyšuje se. V této oblasti nepřijímají členské státy závazky na snížení dotací. Ve třetí skupině zvané **Green box** figurují dotace, které nemají žádnou spojitost s úrovní produkce, cenami, nebo množstvím zvířat a velikostí zemědělských ploch. Tyto platby (např. podpora zemědělského výzkumu, zvyšování kvality nebo dotace na vzdělávací programy) nemají limit a členské státy WTO na ně nepřijímají závazky. [56]

¹² Skupina je tvořena 18 státy vyvážející zemědělskou produkci: Argentina, Austrálie, Bolívie, Brazílie, Costa Rica, Filipíny, Guatemala, Chile, Indonésie, Jihoafrická Republika, Kanada, Kolumbie, Malajsie, Nový Zéland, Pákistán, Paraguay, Thajsko a Uruguay

¹³ Vila určená pro státní návštěvníky v hlavním městě USA Washingtonu D.C.

¹⁴ Město v jihozápadním Maroku (také zvané „perla jihu“)

Dohody obsahovaly i několik konkrétních opatření o zemědělství, která výrazně ovlivnila současnou a budoucí podobu evropského zemědělství.

- Signatářské státy se dohodly, že buď sníží do roku 2000 množství zemědělské produkce, na které jsou poskytovány vývozní podpory o 21 %, nebo sníží celkovou výši podpor o 36%, k čemuž se zavázalo ES.
- Bylo zakázáno variabilní clo uvalené na dovážené zboží a nahradil je systém fixních cel. To postihovalo výrazně dosavadní systém SZP, kde bylo variabilní clo klíčovým prvkem ochrany domácího trhu.
- Byl podepsán závazek, že musí dojít ke snížení domácích podpor poskytovaných zemědělcům o 20 % v porovnání s referenčním období 1986 – 1988. Tento krok způsobil šok pro doposud chráněné evropské zemědělce a vynutil si celkovou reformu SZP. [6]

2.4. Vývoj SZP od roku 1992 do rozšíření EU

2.4.1. Reforma SZP z roku 1992

Jak již bylo zmíněno důvodů k reformě bylo velmi mnoho. Stoupající finanční náročnost zemědělství byla dlouhodobě předmětem kritiky, avšak bezprostředním důvodem reformy se stala nutnost přizpůsobit se požadavkům jednání v GATT. Další izolace ES v zemědělském obchodě se považovala za ekonomicky i politicky kontraproduktivní. A tak byla v roce 1992 přijata zásadní reforma SZP tzv. **MacSharryho reforma**¹⁵. Nová reforma si vytkla řadu cílů:

- Postupné odstranění rozdílů mezi vnitřní a světovou cenou zemědělské produkce, čímž mají být odstraněny exportní dotace.
- Snížení cen se zemědělcům kompenzuje různými přímými platbami, které jsou však podmíněny snížením obdělávaných ploch minimálně o 15 % (ponechání části orné půdy ladem) nebo snížením počtu hospodářských zvířat na 1ha. Přímé platby

¹⁵ Irský ministr financí v letech 1987 – 1988 a v letech 1988 – 1993 evropský komisař

měly navíc tu výhodu, že nespádaly pod závazek povinného snížení poskytovaných podpor, k němuž dalo ES souhlas v rámci jednání GATT.

- Podpora uvádění zemědělské půdy do klidu a její využití pro jiné účely (zalesňování, rekreaci nebo turistiku).
- Podpora farmářů, kteří přestanou pracovat ve věku 55 let a jejich farmy budou poskytnuty farmářům, kteří chtějí rozšířit svoje vlastnictví.
- Zavedení ekozemědělského schématu, jehož cílem je podpořit zdravé postupy, které jsou šetrné k životnímu prostředí.
- Podpora zemědělské výroby pro nepotravinářské účely (např. výroba bionafty).

Pokud jde o hlavní výrobky, reforma měla významný vliv i na konkrétní zemědělské produkty. Dopad reformy na konkrétní STO shrnuje následující tabulka.

Tabulka č.1: Důsledky MacSharryho reformy na vybrané STO:

STO	snížení tržních podpor	kompensace	Regulace výroby
Obiloviny	- postupné snížení intervenčních cen až na hranici 71% (119.19 ECU za tunu)	- kompenzace na hektar včetně úhorů - výrobci do 22t. jsou osvobozeni od úhorování ¹⁶	- roční úhorování jako podmínka kompenzace - minimální úhor se liší v různých letech
Olejniny a proteinové rostliny	- zrušena cenová podpora	- kompenzace na tunu; olejniny = 433 ECU; proteinové rostliny = 65 ECU	- kontrola úhorování
Hovězí	- intervenční cena snížena o 15% na 347,7 ECU/t - objem intervenčních nákupů limitován na 350 tis. Tun	- zvýšeny prémie za počet zvířat - zvláštní poplatek při snížení stáda - obchodovatelná kvóta na stav dojnic	- prémie jsou omezeny na počet zvířat rovnající se počtu v roce 1991 - prémie na dojnice jsou omezeny kvótami
Mléko	- intervenční cena másla snížena o 50%	- kvóty na mléko potvrzují do r. 2000	- kvóty je možno dále snižovat
Ovce	- prémie za bahnice ¹⁷ sníženy kvótami	- prémie za snížení stavu stáda - obchodovatelné kvóty	- v případě prodeje kvóty je 15% převedeno do národní rezervy

[zdroj: www.czp.cuni.cz]

¹⁶ Ponechání pozemku v neobděláném stavu.

¹⁷ Pohlavně dospělá ovce způsobila k plemenitbě

2.4.2. Dopad MacSharryho reformy na evropské zemědělství

Evropské zemědělství dosáhlo určité konkurenceschopnosti trhu se zemědělskými produkty, hlavně díky cenovým zásahům v hlavních sektorech (STO). Brzy po zahájení reformy se zvýšilo užívání evropských obilninových krmiv. Navíc růst světových cen (zejména na trhu s obilovinami) od r. 1994 přiblížil světové ceny cenám evropským a posílil tak konkurenceschopnost evropských výrobků.

Došlo také k výraznému snížení zásob intervenčních skladů. Zásoby obilnin se výrazně snížily mezi roky 1993 a 1996, a to ze 33 milionů tun na 7 mil. tun. Politika státních rezerv mezi lety 1992 a 1995 vyústila také v pokles produkce, zejména kvůli 8 % omezení osetých ploch. Produkce zrní v roce 1994 klesla na úroveň z roku 1986 a vykázala 11% pokles oproti maximu z roku 1991. V roce 1996 došlo k zastavení tohoto trendu, protože produkce obilnin zaznamenala 15% nárůst. Příčinou byla špatná sklizeň v USA v letech 1994 a 1995, což přimělo Radu ke snížení státních polních rezerv.

Přímé účinky cenových zásahů do živočišné výroby byly menší. V letech 1992 – 1994 se živočišná výroba ocitla v období nízké produkce (pokles o 10 %). Po velice pomalém rozběhu v r. 1995, hovězí produkční řetězce silně zasáhla krize BSE, která vedla ke snížení stavu stád a hlavně ke snížení spotřeby (o 7 % v r. 1996).

Stanovený cíl stabilizace Garančního fondu (EAGGF) byl dosažen, díky snižování přebytků a zvyšování světové ceny obilnin po roce 1995 (krize ve světové produkci obilnin). To znamenalo pokles výdajů v rozpočtu určených pro intervenční nákupy, skladování a exportní refundace obilnin. Přesto však docházelo k nárůstu výdajů spojených s kompenzačními platbami (zejména zavedením kompenzací na hektar u obilovin).

Reforma měla i výrazný dopad ze sociálního hlediska. Celkový počet zemědělsky aktivní populace stále klesal (od r. 1992 do r. 1995 došlo k poklesu z 6,5 % na 5,3 % obyvatel pracujících v zemědělství). V důsledku toho docházelo k úpadku zemědělských oblastí navzdory zvyšování fondů alokovaných v poradenské sekci EAGGF. Klesající počet pracovních míst v zemědělském sektoru byl pak příčinou demografického ústupu

vedoucího k pustošení venkova a k negativním následkům ve sféře ekonomické, sociální a ekologické. [42]

2.4.3. Agenda 2000

Následníkem reformy se stala Agenda 2000, která vznikla za účelem posílení role Unie při nadcházejících jednáních WTO. Jejím smyslem bylo také určit směr SZP pro následující sedmileté období (2000 – 2006) s ohledem na plánované rozšíření EU v roce 2004. Jednání začala již v roce 1998 a průběžně pokračovala až do 25. března 1999, kde na **Berlínském summitu** v ranních hodinách Komise konečně dosáhla kompromisu a dokument zvaný Agenda 2000 byl schválen.

Reforma měla vliv na tři sektory evropského zemědělství: obiloviny, hovězí maso a mléko. Smyslem reformy bylo přiblížení unijních cen cenám světovým. Snížením ceny se mělo ušetřit při platbě intervenčních nákupů za intervenční ceny a zároveň by se snížila úroveň exportních podpor. Náhradou zemědělským producentům za pokles intervenčních cen bylo odpovídající zvýšení kompenzačních plateb.

- Intervenční cena **obilovin** se měla snížit o 15 % ve dvou shodných krocích v letech 2000 a 2001. Naopak přímé kompenzační platby se zvýší opět ve dvou shodných krocích z 54 na 63 Eur za tunu. Povinné vyčlenění plochy na set-aside¹⁸ bylo stanoveno na 10 % pro celé období.
- U obchodu s **hovězím masem** se členské státy dohodly na snížení intervenčních cen o 20 % ve třech etapách počínaje rokem 2000. Původní návrh byl však na snížení o 30 %. Také byla zaveden bezpečnostní intervenční systém, kdyby náhodou klesla průměrná tržní cena pod určitou hodnotu.
- Původní návrh na snížení intervenčních cen **mléka** o 15 % v roce 2000 byl přesunut na rok 2003. Došlo také k dohodě o zvýšení výrobních kvót o 2,4 % ve třech shodných etapách počínaje rokem 2003.¹⁹

¹⁸ ponechání orné půdy v klidu (ladem)

¹⁹ Řecko, Španělsko, Itálie, Irsko a Severní Irsko mají právo čerpat tuto výhodu počínaje rokem 2000

Cílem reformy bylo dosažení stability výdajů na zemědělství v období let 2000 – 2006. Rozpočet měl být ustálen na hodnotě 40,5 miliard Eur (výdaje v r. 1999) a to včetně dotací novým členům Unie ze střední a východní Evropy. Součástí Agendy bylo také shrnutí základních problémů rozšíření EU v oblasti zemědělství:

„Ve většině uchazečských zemí v současné době existují značné rozdíly v cenách hlavních zemědělských komodit (ve smyslu nižších cen než v Evropské Unii). V rostlinné výrobě se tento rozdíl pohybuje mezi 10 – 30 % u obilovin, olejnatých semen a bílkovinných plodin a 40 – 50 % u cukrovky (u cukru je však rozdíl o něco menší). V živočišné výrobě se rozdíly pohybují od 30 – 40 % u mléka a mléčných výrobků do 35 – 45 % u hovězího masa. Okamžité cenové narovnání (tj. úplné zapojení do společné zemědělské politiky od prvního dne) by pro cukrovarnictví a mlékárenství těchto zemí znamenalo značný nárůst cen surovin, přičemž by tyto cukrovary a mlékárny byly vystaveny tlaku jednotného trhu. Vzhledem ke slabosti zemědělství a potravinářského průmyslu a vzhledem k předpokládaným cenovým rozdílům bude třeba u většiny uchazečských zemí počítat s určitou přechodnou dobou, která bude mít v různých zemích různou délku. Toto přechodné období by mělo v žádoucím rozsahu zmírnit náraz cenových úprav a mělo by zpracovatelský průmysl uchazečských zemí po určitou dobu chránit před nadměrnou konkurencí. Každopádně by nemělo být třeba v tomto období zajišťovat přímou podporu příjmů, tak jako tomu bylo po reformě společné zemědělské politiky v roce 1992. Na druhé straně by uchazečským zemím měla být poskytována pomoc na rozvoj zemědělských a potravinářských struktur, aby se tyto země mohly připravit na plnou integraci do společného zemědělského trhu.“²⁰

2.4.4. Rok 2003 a Mid-Term Review

V Agendě 2000 bylo také oznámeno, že v roce 2003 bude průběh reformy SZP zhodnocen a navržena její případná úprava. Na základě toho předložila Komise v červnu 2002 požadovanou zprávu (Mid-Term Review) a její návrhy se staly základem pro zatím poslední reformu. 26. června roku 2003 po dlouhých jednání schválili ministři zemědělství členských států EU zásadní reformu SZP. Smyslem bylo dokončit oddělení podpory

²⁰ *Agenda 2000*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 11, 12. ISBN 80-85864-70-3

od produkce. Většina podpor bude nyní vyplácena nezávisle na objemu produkce. Cílem je změnit strukturu produkce, aby směřovala do oblastí, kde existuje poptávka na volném trhu a ne tam, kde je nejvyšší veřejná podpora. Ochrana životního prostředí, bezpečnost potravin, zdraví a pohoda (welfare) hospodářských zvířat spolu s bezpečností a ochrany zdravím při práci byly další klíčové prvky nové reformy.

Základní navrhovanou změnou byl tzv. **Decoupling**. Jedná se o nahrazení většiny premií vyplácených dle STO jednotnou platbou na farmu od roku 2005. Tato platba je vypočtena pro zemědělce EU-15 na základě referenčního období 2000 – 2002. V praxi by to mělo znamenat, že zemědělec by měl dostávat jednu platbu a to ve výši průměru plateb co dostával v referenčním období, avšak každý členský stát si může ponechat 25 % z přímé platby na plodiny vázané na produkci (v případě tvrdé pšenice 40 %). U ovcí si lze ponechat 50 % přímých plateb vázaných na produkci a u sektoru hovězího dobytka má stát na výběr ze tří variant (1. ponechat si 100 % premií na krávy bez tržní produkce mléka a 40 % porážkových premií; 2. ponechat si 100 % premií na krávy bez tržní produkce mléka; 3. ponechat si 75 % premií na býky a voly – zbytek premií se vždy stane součástí jednotné platby). Zrušením vazby na produkci získají zemědělci větší flexibilitu a mělo by dojít ke zlepšení příjmové situace farmářů v okrajových regionech. Členské státy však mají možnost zavedení tzv. decouplingu nejpozději do r. 2007.

Dalším důležitým krokem je zavedení „křížové kontroly“ (**Cross-compliance**). Tato zásada podmíní získané dotace splněním nových standardů na farmách týkající se ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin, welfare hospodářských zvířat a bezpečnosti při práci. Jedná se celkem o 18 předpisů²¹. Od roku 2005 jich platí 8 (3 environmentální a 5 týkající se veřejného zdraví a zdraví zvířat), od roku 2006 jich platí 7 (4 týkající se veřejného zdraví a 2 týkající se notifikace nemocí zvířat) a počínaje rokem 2007 vejdou v platnost zbývající 3 (týkající se welfare zvířat). Tyto podmínky jsou uplatňovány na úrovni jednotlivých farem a zemědělci, kteří je nebudou respektovat mohou přijít o 10 – 100 % vyplácené pomoci v závislosti na vážnosti provinění. Další podmínkou platby je ponechání 10% obdělávané půdy v klidu (set-aside). Tato podmínka se netýká malých farem (do 20 ha.) a organického zemědělství. Půdu v klidu lze i využívat

²¹ Seznam konkrétních opatření je obsažen v příloze IV.

na nepotravinářskou výrobu. Komise však stanovila i systém podpor, které mají pomoci farmářům zdolat zpřísněné standardy. Jedná se o formu paušálních plateb, které se budou snižovat v průběhu pětiletého období. Maximální limit podpory je stanoven na 10 000 Eur na jednu farmu za jeden rok. Další součástí zásady Cross-compliance je také zavedení tzv. poradenského systému, jehož součástí je i povinnost auditu farem s dotací nad 15 000 Eur. Smyslem je sledování, zdali jsou zachovány požadavky správného hospodaření na farmě. Evropská komise pak v roce 2010 vyhodnotí tuto oblast a rozhodne, zdali se audit stane povinný. Dotace na čerpání první poradenské služby je stanovena do výše 95 % nákladů s maximální hranicí 1 500 Eur. [53]

Třetí systémovou změnou SZP je prvek **modulace**. Bylo přijato rozhodnutí, že počínaje rokem 2005 budou každoročně snižovány přímé platby zemědělcům. Prostředky získané modulací budou přesunuty do fondů určených pro rozvoj venkova. Z této povinnosti bude vyjmuto na každé farmě prvních 5 000 Eur. V roce 2005 se bude jednat o 3 %, roce 2006 půjde o 4 % a v dalších letech půjde o přesun celkových přímých plateb ve výši 5% až do roku 2013. Tyto prostředky budou přerozděleny podle tří kritérií: výměra zemědělské půdy, zaměstnanost v zemědělství a hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele (z hlediska kupní síly). Každý členský stát však získá přinejmenším 80 % zdrojů, které vyprodukovala modulace v dané zemi. Německo získalo v tomto ohledu výjimku a může si ponechat 90 % zdrojů (díky vysoké produkci žita). Součástí modulace je i stanovení „stropu podpor“, tzn. maximální platby na jednu farmu.²² Prvek modulace se netýká nových členů EU.

Další systém podpor má za cíl zvýšit jakost zemědělských produktů. Farmy, které se podílejí na programech zaměřených na zvýšení kvality zemědělských výrobků a výrobních procesů a navíc poskytují v tomto směru spotřebitelům záruky mají nárok na roční podporu v maximální výši 1 500 Eur ročně po dobu pěti let. Dodatečnou podporu lze získat i na činnost spojenou s informováním spotřebitelů a propagací těchto produktů. Dotaci lze získat nejvýše 70 % prostředků vynaložených na tuto činnost. [35]

²² maximálně 300 000 euro za rok

Byla také přijata opatření týkající se finanční disciplíny. Byl stanoven rozpočtový strop pro SZP EU-25 v období 2007 – 2013 ve výši 54 279 mil. Eur s možností ročního nárůstu o 1 %. Tato částka odpovídá 47 % celkového rozpočtu EU. [49]

Následující dohodnutá opatření se týkají přímo konkrétních strategických komodit zemědělského trhu.

- U **obilovin** nedošlo ke snížení intervenční ceny, pouze intervenční nákup žita byl úplně zrušen. Pouze bylo dohodnuto zpomalení růstu výdajů na tento sektor. Podpory na sušení obilovin ve Švédsku a Finsku byly vyjmuty z decouplingu.
- U **bílkovinných plodin** bylo dohodnuto, že místo stávající podpory na tunu byla zavedena plošná dotace ve výši 55,57 €/ha. Byla také stanovena maximální garantovaná plocha o rozloze 1,4 mil. ha.
- U **tvrdé pšenice** dojde v postupném snížení podpor ze 344,5 €/t na 285 €/t v roce 2006 a to v tradičních výrobních oblastech. V ostatních oblastech se podpora do roku 2006 úplně odbourá. Také byla stanovena prémie za zvyšování jakosti s cílem zvýšit kvalitu finálního prostředku – těstovin. Pokud budou použity pro sadbu vybrané odrůdy pšenice a to ve stanoveném množství, lze získat dodatečnou podporu 40 €/t.
- 60 % přímých podpor u **bramborového škrobu** bude zachován (66,32 €/t) a zbytek se převede do jednotné platby.
- V oblasti **mléka** bylo potvrzeno ujednání z Agendy 2000 o 15 % snížení intervenčních cen mezi léty 2004 – 2006. U másla dojde dokonce ke snížení intervenční ceny o 25 %²³. Režim mléčných kvót byl prodloužen do roku 2015. Dále byl stanoven intervenční limit pro skladování o hodnotě 70 000 tun, který se během pěti let sníží na 30 000 tun.

²³ To je o 10% víc než bylo dohodnuto v Agendě 2000.

- Dále byla stanovena nová platba 45 €/ha na podporu pěstování **energetické biomasy** (pěstované na pozemcích mimo set-aside). Tato podpora je podmíněna smluvně zajištěným prodejem se zpracovatelem. Dotace budou vyčleněny pro 1,5 mil. ha. [53]

Komise se v samotném návrhu snažila nabídnout každé členské zemi něco přitažlivého. Zvýraznění ochrany životního prostředí bylo pozitivně vnímáno severními zeměmi. Finanční posílení směřující ke zvýšení kvality potravin a zohlednění regionálních specialit bylo vstřícným krokem vůči jižním státům EU. Zmírnění dopadu reformy na malé farmáře byl taky politicky velmi prozíravý krok. Přesto je schválení reformy hlavně důsledkem vnějšího tlaku. Současný návrh reformy byl posledním umožňujícím změny SZP před historicky největším rozšířením EU. Vzhledem k předpokládanému zpomalení dynamiky rozhodování se jednalo o výrazný stmelující prvek. Přijetím reformy bylo navíc výrazným posílením vyjednávací pozice EU v dalším kole jednání WTO.

2.4.5. Situace na půdě WTO

V listopadu 2001 začalo v katarském Dauhá další kolo jednání WTO. Výsledkem jednání bylo vytvoření tzv. Agendy z Dauhá, která nastínila směr dalšího vývoje v oblasti mezinárodního obchodu, včetně obchodu se zemědělskou produkcí. Agenda potvrzuje dlouhodobý cíl stanoven v Uruguayském kole: vytvořit spravedlivý tržní systém pomocí zásadní reformy. Program zahrnuje vytváření pravidel, závazky vládních podpor a ochranu zemědělského trhu a stanovuje časový rámec do 1. ledna 2005, kdy by se mělo dospět ke konečné dohodě. Smyslem je zamezit omezením a nesrovnalostem na světovém zemědělském trhu. Bez ohledu na výsledek nového kola WTO se členské země na jednání v Dauhá zavázali, že budou jednat směřovat o třech závažných tématech (v oblasti zemědělství):

- **Volný přístup na trh** (odstranit bariéry bránící zahraničním firmám vstup na trh a vytvořit pro ně zdravé podnikatelské prostředí – tento požadavek je směřován zejména na rozvojové země)

- **Podpora vývozu** (postupné snižování podpor směřující k volnému mezinárodnímu obchodu – požadavek namířen hlavně na EU)
- **Domácí podpora** (podstatné snížení domácí podpory zemědělské produkce, která má nepřímo za následek zvýhodnění podporovaných zemědělců na mezinárodní scéně – požadavek namířen proti ochranářským politikám EU a USA) [65]

Ve dnech 10. – 14. září 2003 se konala ministerská konference v mexickém Cancúnu. Jednání však skončila bezvýsledně. Vyspělé země požadovali projednání nových otázek spojených s otevřením a uzpůsobením trhů rozvojových zemí pro vstup mezinárodních firem, aniž by byly vyřešeny existující problémy (zejména podpory exportu) mnohem podstatnější pro rozvojové země. Tyto země v čele s Brazílií, Indií a Čínou (novým členem WTO) se postavili takovému pokusu na odpor a jednání uvízla na mrtvém bodě. V jistém slova smyslu je to však částečné vítězství chudších zemí, protože je to poprvé v dvacetileté historii jednání GATT a WTO, kdy se rozvojové země sjednotili a postavili se ekonomicky silnějším protivníkům. Na konci července 2004 se opět sešli zástupci členských zemí WTO, tentokrát v Ženevě, aby obnovili jednání k nimž se zavázali v Dauhá. 1. srpna členské země dospěly ke konečné dohodě a podepsaly tzv. **červencový balíček**. Jeho součástí jsou závazky směřující k naplnění Agendy z Dauhá:

- Snížení domácí podpory zemědělské produkce spadající do Blue box až na hodnotu 5% z celkové zemědělské produkce za určitý časový úsek (časový úsek bude předmětem dalšího jednání).
- Ujasnění pravidel dotací spadající do oblastí Green box, tak aby bylo zajištěno, že nemají vůbec žádný tržní a produkční vliv.
- Úplné zrušení všech opatření na podporu vývozu.
- Částečné odbourávání celních sazeb a dovozních kvót, aby se podstatně vylepšily možnosti přístupu na trh ve všech oblastech výroby.
- Posílení monitorovacího systému, aby byla efektivně zajištěna průhlednost plnění závazků v oblasti volného přístupu na trh, domácí podpory a vztahů v mezinárodním obchodě. [65]

Nejméně rozvinuté země světa nemusejí plnit žádné z výše zmíněných závazků a navíc by měly vyspělé a rozvojové země umožnit úplně volný přístup na trh výrobkům z těchto oblastí. Časový horizont naplnění všech závazků bude však předmětem dalších jednání, a proto červencový balíček je spíše soubor slibů.

Zatím poslední jednání WTO, byla ministerská konference konaná ve dnech 13. – 18. prosince 2005 v Hong Kongu. Dohody se podařilo dosáhnout poté, co na poslední chvíli s kompromisním textem souhlasila Brazílie a Indie. Hlavní závěry v oblasti zemědělství jsou následující:

- EU souhlasila, že do roku 2013 odstraní **exportní dotace** na zemědělskou produkci.
- Byl odsouhlasen balíček pomoci pro nejméně rozvinuté země světa, jehož součástí je zrušení omezení na dovoz zboží z padesáti nejchudších zemí a navýšení technické pomoci.
- USA se zavázalo k jednání s africkými zeměmi o zmírnění celního zatížení na dovoz bavlny, avšak nehodlá snižovat podporu svých pěstitelů. [46]

Komisaři EU Mandelson a Fischer Boel nazvali dohodu „skutečným posunem pro zemědělská vyjednávání a pro rozvojové cíle kola z Dauhá“. „Evropa to umožnila a v rámci svých ústupků přiměla ostatní, aby se zavázali k podobným reformám dotací,“ zní jejich názor.

Mluvčí rozvojové skupiny CIDSE řekl: „Pomalý pokrok zpochybňuje důvěryhodnost členů WTO skutečně změnit mezinárodní obchodní politiku a zajistit lidem, kteří žijí v rozvojových zemích v chudobě, obchodní spravedlnost.“

„Agendu WTO určují EU a USA a jejich korporace nedbají na potřeby lidí a životní prostředí,“ řekla Alexandra Wandel z Přátel země.²⁴

²⁴ *EU News, Policy Positions & EU Actors* [online]. [cit. 19. 12. 2005] Dostupné z: <<http://euraktiv.cz/cl/60/2227/Svetova-obchodni-organizace-dospela-k-dohode>>

3. Nástroje SZP

Jestliže SZP vznikla za účelem podpory zemědělské produkce, je nutné provést rozbor nástrojů, používaných Evropskou unií k dosažení cílů²⁵ stanovených v Římské smlouvě. Na konferenci v italském městě Stresa v roce 1958 byly stanoveny tři základní principy, jimiž se měla SZP řídit. Jde o **princip jednotného trhu** pro zemědělské výrobky, který měl vytvořit bezpřekážkový trh pro zemědělskou produkci uvnitř Evropského společenství. **Princip preference** zahrnoval vytvoření cenové výhody domácí produkce oproti dováženým výrobkům (zavedení vysokých celních bariér na dovoz zemědělské produkce). Třetí princip spočívá ve **finanční solidaritě** mezi členskými zeměmi. To znamená, že veškeré výdaje spojené s aplikací mechanismu SZP budou hrazeny ze společného rozpočtu EHS.

Nástroje používané v SZP EU by se měly řídit těmito principy a měly by zaručit plnění všech pěti stanovených cílů. Hlavními nástroji jsou: cenová podpora, celní systém, subvence vývozu, kompenzační platby, zavedení kvót a přímé platby. Problém však tvoří neslučitelnost některých cílů (např. systém zavedení cel a princip preference je v opozici s cílem zajistit spravedlivé ceny pro spotřebitele), a tak je samozřejmé, že použití nástrojů je kompromisem mezi cíly a principy SZP.

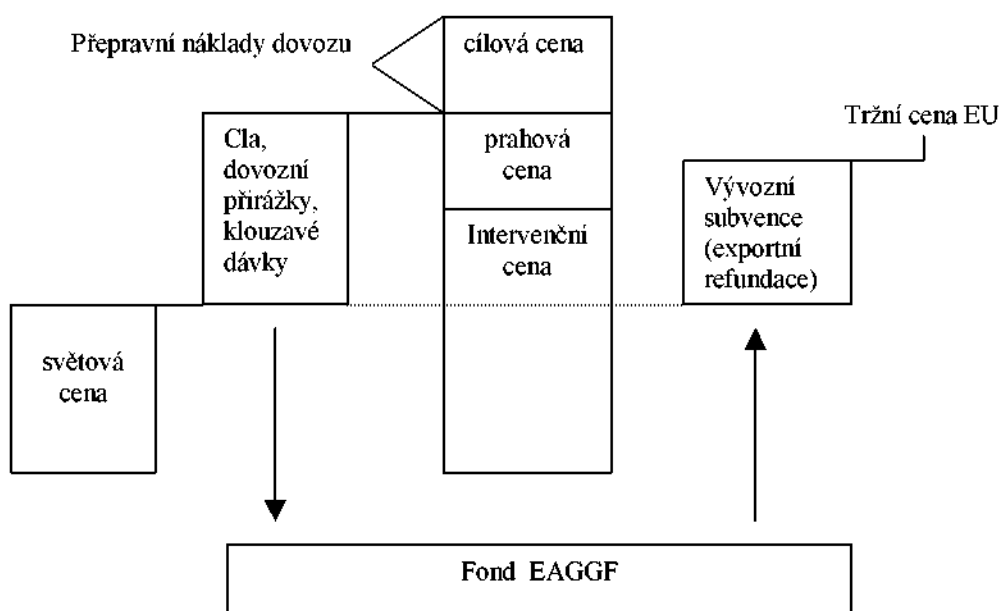
3.1. Systém cenové podpory

Evropská komise stanovuje pro nejdůležitější zemědělskou produkci cenové rozhraní, aby zajistila zemědělcům dostatečný příjem a zamezila ztrátám z výkyvů cen na světových trzích. Nejprve je stanovena **cílová cena**, která je očekávanou tržní cenou zemědělské produkce uvnitř Unie. Je to cena politická a měla by zaručit zemědělcům udržení nebo přiměřený růst životního standardu. Pak je určena **intervenční cena** (zvaná také garantovaná cena). Tato cena zaručuje minimální cenu pro domácí produkci. Pokud by tržní cena uvnitř Unie klesla pod hodnotu této ceny, EU začne nakupovat zboží, aby

²⁵ O cílech je již zmiňuji v kapitole Historie a vývoj SZP

cena produkce vzrostla na garantovanou cenu. Intervenční cena bývá stanovena až o 10% nižší než je cena cílová, aby bylo umožněn pohyb cenové hladiny. Třetí cenou je **cena prahová**. Toto je hodnota na kterou je zvýšena cena dováženého zboží pomocí dovozních cel. Do roku 1995 byla prahová cena pohyblivá, a byla tak eliminována fluktuace ceny světové, avšak v roce 1995 po Uruguayském kole jednání GATT, byly klouzavé dávky zakázány. Různé úrovně cen jsou přehledně znázorněny v obr. č.2. [8]

Obrázek č.2: Zobrazení různých úrovní cen

pramen: Nugent, N. *The Government and Politics of the EU* (2001)

Zvýšením světové ceny nad úroveň ceny garantované se stabilizuje a výrazně podpoří domácí nabídka a s jejím růstem se sníží import. Jakmile však garantovaná cena překročí rovnovážnou cenu na domácím trhu vytvářejí se přebytky. Domácí poptávka nestačí spotřebovat produkci a volný export na světové trhy je vzhledem k podstatně vyšší garantované ceně bez dalších výdajů nemožný. Toto byl případ evropského zemědělství v průběhu 70. a 80. let. Byl sice naplněn cíl zvýšení životní úrovně zemědělců,

ale docházelo ke hromadění potravin kvůli velmi vysoké intervenční ceně. Takto stanovená garanční cena je dlouhodobě finančně neudržitelná.

3.2. Systém zavedení dovozních cel na zemědělskou produkci

Systém cel využívá obchodní politiku jako prostředek ochrany vnitřních cen EU, což má za následek zajištění dostatečného příjmu zemědělcům. Vzhledem k tomu, že tento systém nevyužívá intervence a tak není vykupována nadměrná produkce, proto se aplikuje u produktů, ve kterých není EU soběstačná. Celní systém chrání domácí ceny zemědělských výrobků uvalením dovozních cel pokud se světová cena pohybuje pod její hodnotou a pomocí vývozních cel za případu, že je světová cena vyšší. Teorii systému cel lze úspěšně aplikovat při nutnosti krátkodobé stabilizace trhu, aby se zabránilo náhlým cenovým skokům. Avšak její dlouhodobá aplikace z ní činí skutečnou ochrannou politiku.

Graf č.2. znázorňuje případ uvalení dovozního cla a jeho efekty na cenu a spotřebu zemědělské produkce na domácím trhu. Je-li cena produkce uvnitř Unie (P_{EU}) vyšší než cena světová (P_W), je clo stanoveno ve výši $P_{EU} - P_W$. Dovoz je díky clu pak omezen jen na AB. Tato politika vysoké ceny má za následek zvýšení příjmů ze zemědělské produkce o plochy a + b. Zvýšení příjmů platí spotřebitelé skrze vyšší ceny. Spotřebitelé však ve skutečnosti platí navíc i plochu d, jako příjem z uvaleného cla do zemědělského fondu (EAGGF). Plochy c + e znázorňují společenskou ztrátu. Plocha c je způsobena zvýšenými náklady na vyšší domácí produkci. Plocha e je ztráta způsobená snížením spotřeby z q_4 na q_3 kvůli zákazníkům, kteří nehodlají zaplatit vyšší cenu P_{EU} .

Dopad této politiky na malé zemědělce je ovšem záporný. Aby pro ně bylo stanovení ceny výhodné, musí se pohybovat dostatečně vysoko nad jejich náklady. To však umožní velkým zemědělským subjektům ještě větší příjmy, protože mají nižší náklady (uplatňují výnosy z rozsahu). I když se obou skupinám zvýší příjmy, druhotné efekty mají negativní následky. Velcí zemědělci mohou nakupovat ještě více technologie a případně i zemědělské půdy, což zvýší cenu na trhu těchto vstupů a malí zemědělci jsou opětovně

3.3. Kombinace celní politiky s vnitřní podporou cen

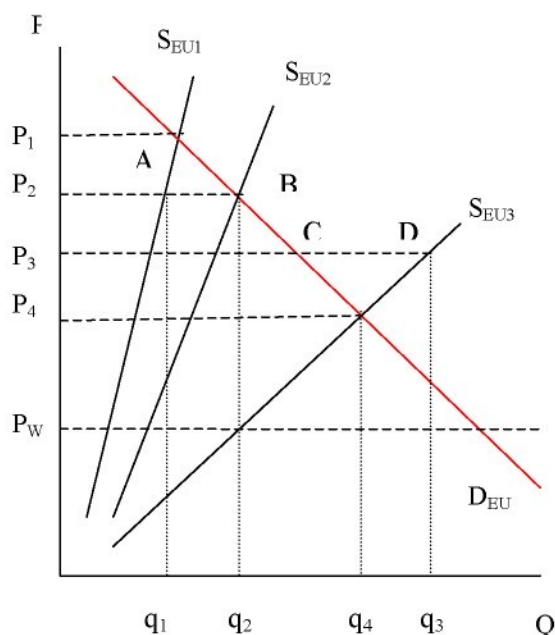
V tomto případě se jedná o vnitřní cenovou podporu doplněnou o celní politiku. Rada EU stanoví cílovou cenu na základě odhadu ceny soběstačné. Následně jsou odvozeny ceny prahové a intervenční. Nepřesnosti v odhadu poptávky jsou zanedbatelné, protože ve vyspělé Evropě dochází pouze k malým výkyvům. Hlavní problém tvoří odhad nabídky. Nabídková křivka zemědělského produktu je funkcí obdělávané půdy (u plodin) nebo velikosti stáda (u živočišné výroby), vyspělosti aplikované technologie, kapitálu a počasí. Pokud Rada stanoví cílovou cenu příliš vysokou, samotné rozhodnutí může vyprovokovat zvýšené využití orné půdy (nebo nákup užitkových zvířat) a dojde tak k posunu nabídkové křivky doprava. Posuny mohou mít navíc ještě na svědomí změny počasí.

Rozbor vnitřní podpory ceny propojenou s celní politikou je nastíněn pomocí grafu č.3. V grafu je znázorněna cena cílová jako P_1 , cena prahová jako P_2 , cena intervenční jako P_3 a cenu světovou jako P_W . Poptávková křivka je označena D_{EU} a nabídková křivka S_{EU} . Za předpokladu, že se odhadnutá S_{EU1} rovná skutečné nabídce. Vnitřní trh Unie se vyčistí při ceně P_1 . K žádným dovozům nedojde neboť je jejich cena příliš vysoká. Jsou zatíženy clem ve výši $P_2 - P_W$ a transportními náklady ve výši $P_1 - P_2$. Intervenční úředníci budou bez práce. Zemědělský fond nebude mít příjmy z cel, ale nebude ani zatížen intervenčními nákupy.

Za předpokladu, že skutečnou nabídkovou křivkou bude S_{EU2} (skutečná nabídka překročí očekávanou nabídku) ustálí se trh při prahové ceně P_2 . Opět nedochází k dovozům, neboť jsou přepravní náklady stále vysoké. Nyní dojde k výraznému otočení nabídkové křivky (díky ideálním povětrnostním podmínkám nebo byla stanovená cena dostatečně vysoká, aby byly zapojeny dodatečné zdroje) a skutečná nabídka je znázorněna přímkou S_{EU3} . Trh by byl vyčištěn při ceně P_4 . K tomu však nedojde, protože je cena P_4 nižší než intervenční cena (P_3) a tak na trh vstupují intervenční úředníci a nakupují zbytek množství (přímka CD). Toto množství lze také nabídnout na mezinárodních trzích, ale jen za pomoci subvence. Export je řešením, které méně zatěžuje rozpočet, avšak je možný jen u trvanlivého zboží. Zboží pomijivé povahy je zničeno nebo přeměněno na krmiva.

Aby mohlo dojít k dovozu, je nutné stanovit cílovou cenu pod bodem soběstačnosti (aby poptávka převyšovala nabídku), nebo musí dojít k nepříznivým podmínkám, které pootočí křivku S_{UE} doleva. Nyní Rada stanoví cílovou cenu na úrovni P_2 , potom bude prahová cena P_3 a intervenční cena P_4 . Pokud bude odhad nabídky S_{EU1} souhlasit se skutečnou nabídkou, pak musí dojít k importu (ve velikosti přímky AB), aby byla uspokojena poptávka v Unii. Příjem do zemědělského fondu pak bude $AB \cdot P_3$ (v ceně P_2 jsou zahrnuty i převozní náklady, které neplynou do zemědělského fondu). [9]

Graf č.3: Podpora cen při aplikaci celního systému

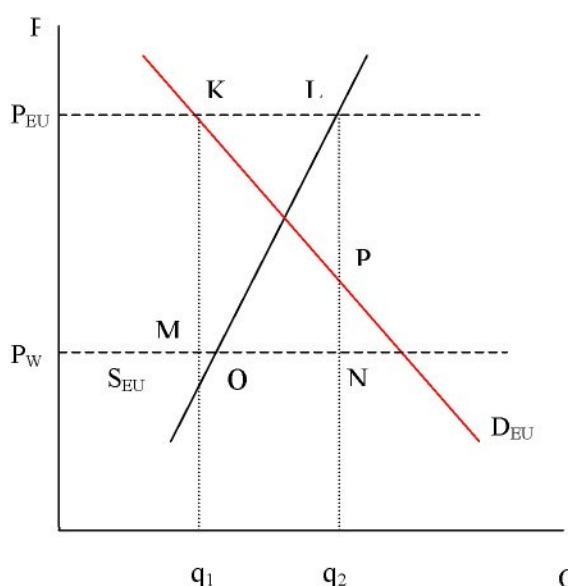
pramen: Pelkmans, J. *European Integration, Methods and Economical Analysis*

3.4. Subvence vývozu

Dalším nástrojem, který zajistí vyšší příjmy zemědělským producentům je podpora vývozu nadbytečné produkce. V důsledku tento nástroj podporuje neefektivní produkci, neboť zajišťuje odbyt pro veškerou produkci za konstantní cenu a tím je velkou zátěží pro rozpočet zemědělského fondu.

V grafu č.4. je znázorněna situace, kdy dochází k přebytku na domácím trhu (přímka KL), neboť vyšší odbytové ceny P_{EU} umožňují zemědělským producentům zvýšit svoji produkci. Dodatečný příjem z nadměrné zemědělské produkce znázorňuje obdélník P_{EU}, L, N, P_W . Ze zemědělského fondu proudí dotace znázorněná obdélníkem K, L, N, M . Z toho trojúhelník L, N, O znázorňuje kompenzace za vyšší náklady (oproti světovým konkurentům) způsobené nadměrnou produkcí. Plocha P_{EU}, K, M, P_W je pak hrazena spotřebiteli. Vyšší cena má za následek i spotřebitelskou ztrátu znázorněnou plochou K, P, N, M . Tito spotřebitelé odmítají zaplatit vysokou cenu (P_{EU}) a budou pravděpodobně nakupovat substituty daného zemědělského produktu. [9]

Graf č.4: Znázornění subvencovaného vývozu

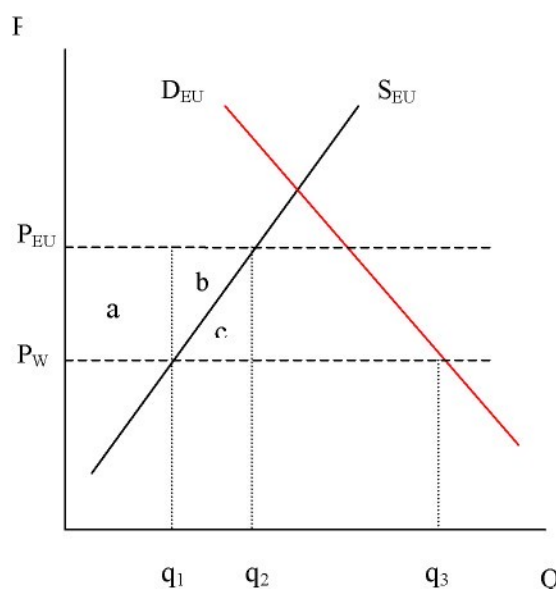
pramen: Pelkmans, J. *European Integration, Methods and Economical Analysis*
 pozn.: upraveno autorem

Subvence vývozu je velmi kritizovaný nástroj ze strany WTO, kvůli nepříznivému dopadu na světovou cenu. Díky subvencím mohou evropští zemědělci konkurovat ceně světové. Tím se zvyšuje množství zboží na trhu a vytváří se tlak na umělé snížení světové ceny. Pro konkurenční zemědělce to znamená mnohem menší příjmy, nebo znevýhodnění jejich produkce. Při fungování volného trhu by totiž evropská produkce byla neprodejná (kvůli vysoké ceně).

3.5. Nástroj kompenzačních plateb

Kompenzační platby nebo-li refundace pokrývají rozdíl mezi tržní cenou a garantovanou cenou. Tržní cena je závislá na ceně světové, neboť dochází k volnému dovozu. V praxi zemědělci prodávají zboží za světové ceny a dotace jim kompenzují ztrátu oproti ceně garantované. Fungování kompenzačních plateb znázorňuje graf č.5. V porovnání s celním systémem dochází k menší společenské ztrátě (znázorněné plochou c oproti plochám c + e). Proces přerozdělování se stává průhlednějším, neboť plochy a + b + c jsou hrazeny z rozpočtu Unie, kde lze konkrétní částky zjistit. Na první pohled se zdá, že dochází k přesunu ekonomické zátěže ze spotřebitele na rozpočet Unie oproti celnímu systému. Avšak rozpočet ztratil příjem z vybraných cel (plocha d v grafu č.2) a peníze do rozpočtu musejí plynout z daňové zátěže obyvatelstva.

Graf č.5: Aplikace nástroje kompenzační platby

pramen: Pelkmans, J (2001)

Rozdělení příjmů mezi malé a velké zemědělce je v podstatě stejné jako u celního systému. Kompenzační platby však lze zkomplikovat a vázat je na velikost farmy, na omezenou produkci, nebo na určitou oblast. Toto řešení je však administrativně velmi

náročné a vyžadovalo by navýšení byrokratické základny, která je sama o sobě u kompenzačních plateb dost rozsáhlá (oproti administrativní jednoduchosti u zavedení celních tarifů).

Z politického hlediska jsou kompenzační platby nepopulárním řešením, protože zatěžují přímo rozpočet. Na druhé straně je, ale velmi kladný dopad na mezinárodní obchod, neboť se nevytváří umělé překážky volného obchodu. Zahraniční producenti mají zvýšenou možnost vstupu na unijní trh. Při užití kompenzací pro podporu vývozu (namísto subvencí) nedochází k tlaku na snížení světové ceny, neboť kompenzace je vyplácena až po uskutečnění obchodu. Toto je podstatné, neboť SZP uplatňovaná EU je velmi často terčem mezinárodní kritiky. Zavedení kompenzačních plateb umožňovalo EU lepší postavení v dalších kolech jednání WTO. [9]

3.6. Nástroj přímých plateb

Nástroj přímých plateb se dotýká přímo zisku samotného, nemá vliv na ceny prodaných výrobků. Užití přímých plateb nevytváří žádnou společenskou ztrátu a nebrání volnému mezinárodnímu obchodu. Přímé platby lze aplikovat třemi různými způsoby: přímé platby na jednotku obdělávané půdy, přímé platby na počet zemědělských zvířat nebo přímé platby na člena rodiny pracujícího v zemědělství.

Pokud se budou přímé platby týkat zemědělské půdy, povede to k jejímu zdražování, více než u předchozích nástrojů. Důvodem je, že zisky vázané na objem půdy povedou k růstu objemu zemědělské půdy a takový stav není dlouhodobě udržitelný. Ekologické dopady mohou být také velmi negativní. Dopad přímých plateb na produktivitu je také nejednoznačný. Funkce užitku zemědělců ve vyspělých zemích pravděpodobně zahrnují spolu s příjmem i faktor volného času. Za podmínky nezávislého příjmu na produkci si budou moci zemědělci dovolit více volného času, což by mělo za následek pokles jeho efektivity práce. Avšak druhá složka příjmu je závislá na úspěšnosti ve volném obchodě. Její pokles by mohl stimulovat zemědělce ke zvýšení produktivity a tím i svých příjmů.

Výhody přímých plateb v procesu integrace zemědělských trhů jsou podstatné. Lze docílit plné integrace, neboť dochází k úplnému volnému obchodu.

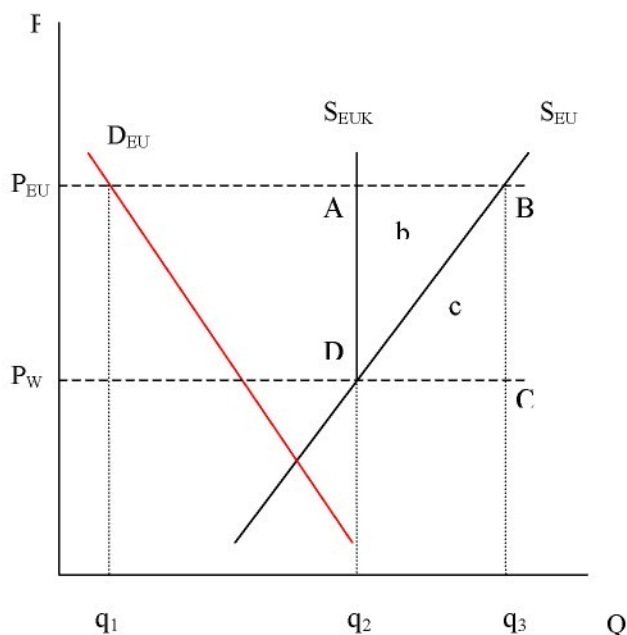
Náklady implementace přímých plateb jsou však obrovské. Velmi vysoký je i nárok na znalosti politiků v oboru zemědělství a sociálních poměrů, aby správně stanovily výše plateb. Mohlo by totiž dojít k zvýhodnění některých druhů zemědělské výroby, nebo naopak by se mohli zemědělci potýkat s existenčními problémy nesouvisející s jejich výkonem. [9]

3.7. Zavedení systému kvót

Při podpoře vysoké ceny zemědělských produktů uvnitř EU se nepochybně zvyšuje její soběstačnost v oblasti potravin. Vysoké vládní výdaje na SZP v průběhu jejího fungování měly za následek nadbytečnou produkci u různých zemědělských produktů. Bylo nutné zavést nový nástroj, který by byl schopen regulovat nadměrnou produkci a omezit hromadění zásob. Vhodným nástrojem se stalo zavedení omezení množství produkce, na kterou se vztahuje konkrétní nástroj podpory. Vyjednané kvóty jsou omezením celkové produkce a tím výrazně přispívají k snížení rozpočtových výdajů.

Omezení rozpočtových výdajů při zachování vysoké garantované ceny znázorňuje graf č.6. Zavedení kvót se aplikuje do nástroje celní politiky (popř. subvence vývozu). Kvóta se stanoví např. na úrovni produkce q_2 , která odpovídá světové ceně P_W . V grafu je vidět zásadní vliv na nabídkovou křivku. Původní nabídka S_{EU} se v bodě D (na hranici omezené výroby q_2) zalomí a vytvoří kvótovanou nabídku S_{EUK} . Ve srovnání s grafem č.2 (bez zavedení regulace) dojde ke zrušení společenských nákladů vyjádřených plochou c. Zároveň také dochází ke snížení rozpočtových výdajů na SZP o velikosti obdélníku A B C D (za předpokladu, že se nadměrná produkce vyváží na světové trhy), nebo dokonce o obdélník A B q_3 q_2 (za předpokladu intervenčního nákupu). Zavedení kvót u celního systému má také kladný ohlas na světových trzích, neboť neomezené subvencované vývozy z EU mají za následek snížení světové ceny, a tím znevýhodňují světové zemědělce. [9]

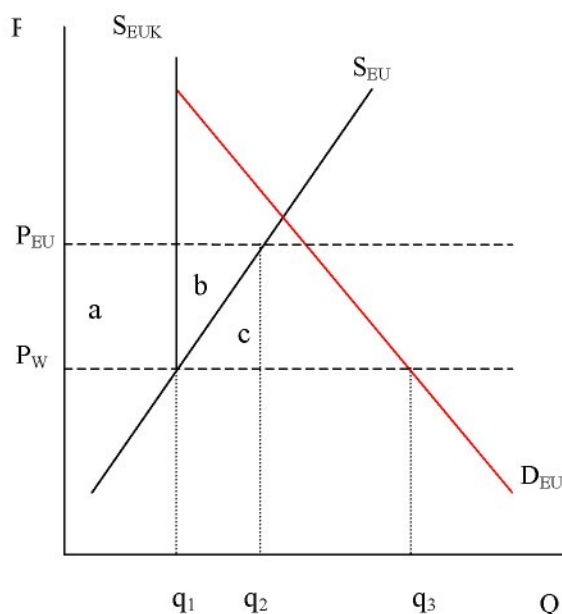
Graf č.6: Zavedení kvót do celního systému

pramen: Pelkmans, J. *European Integration, Methods and Economical Analysis*

Omezit kvótami lze i nástroj kompenzačních plateb. Graf č.7 znázorňuje kladné dopady restrikce výroby. Opět se stanoví omezení produkce na q_1 (což odpovídá úrovni při světové ceně P_W). Znovu dojde k zalomení nabídky S_{EU} a k vytvoření kvótované nabídkové křivky S_{EUK} . Ve srovnání s grafem č.5 (kompenzační platby bez zavedené kvót) je vidět, že dojde ke snížení výdajů EU o plochu b a vůbec se neprojeví společenské náklady znázorněné plochou c . Na spotřebitele nemá restrikce žádný vliv, protože snížená domácí produkce je nahrazena zvýšeným dovozem o množství $q_2 - q_1$. Světoví výrobci tím získají maximální přístup na trh EU (roven volnému obchodu). [9]

Graf č.7: Aplikace kvót do nástroje kompenzačních plateb

pozn.: zpracováno autorem

Zavedení systému kvót je řešením k problému nadprodukce a hromadění zásob v intervenčních skladech. Další jeho nespornou výhodou je omezení celkový výdajů z rozpočtu EU²⁶. Avšak i tento nástroj spolu přináší mnohé problémy. Zavedení systému je administrativní zátěží komplexního systému dotací. Také je politicky obtížné omezit produkci velkých zemědělských subjektů, obzvláště je-li jejich produkce efektivní. Omezení produkce má i záporný vliv na oblastní specializaci, která se těší velké podpory v EU. Záporný je i vliv na flexibilitu zemědělců a tím se snižuje jejich možnost přizpůsobit se případným strukturálním změnám. Dalším záporným jevem je zamezení novým subjektům vstupu na trh. EU se může také ocitnout v paradoxní situaci, převládá-li nadprodukce i po zavedení systému kvót. Farmáři, kteří získají oprávnění produkovat kvótovanou surovinu, získají výhodu v odpovídající ekonomické rentě, ta se však prolíná i do ceny půdy, což má za následek znevýhodnění jejího alternativního využití.

²⁶ Např. v roce 1980 tvořily výdaje na mléčný trh 30% všech výdajů na SZP, po zavedení systému kvót se výdaje snížily na necelý 10% podíl v roce 1998.

To znamená, že v jistém slova smyslu může zavedení restrikce na produkci mít za následek i ochranu nadprodukce.

EU využívá různé druhy kvótních systémů. Kvótami je v podstatě omezen každý nástroj, který EU využívá při realizaci SZP. **Výrobní kvóty** stanovují množství zemědělské produkce či potraviny vyrobené konkrétním zemědělským subjektem, danou oblastí nebo členským státem. Výrobní kvóty jsou aplikovány u čtyřech STO (škrobové brambory, mléko a mléčné výrobky, cukr a banány). **Dovozní kvóty** omezují množství produkce importované za výhodnějších podmínek (s nižším clem nebo bezcelně) a jsou především koncipovány jako pomoc nejchudším státům světa (LDC). **Exportní kvóty** omezují množství produkce určené pro vývoz do konkrétní země nebo omezují množství subvencovaného vývozu. **Dotační kvóty** jsou uvalené na množství produkce, za kterou má zemědělec nárok na finanční podporu (např. omezené množství, na které se vztahují přímé platby). [66]

3.8. Uplatnění nástrojů SZP u konkrétních zemědělských produktů

V následující tabulce jsou shrnuty nástroje, které se v současné době používají u konkrétních společných tržních organizací.

Tabulka č.2: Současná pravidla pro STO

STO	Podpora vnitřního trhu	Omezení v mezinárodním obchodě	Dodatečné informace
Kuřecí maso	Tržní cena	V případě vyšší domácí ceny jsou možné exportní refundace. Cla stanovená ad valorem (procento z hodnoty dováženého zboží).	
Vejce	Tržní cena	Možnost žádat o exportní refundace. Cla podléhají Společnému celnímu sazebníku, v případě ohrožení trhu možnost uvalení dovozní daně.	

Bahnice a kozy	Přímá platba na ovci € 21 (€ 16,8 v případě prodeje mléka) Přímá platba na kozu € 16,8 Platby se týkají pouze stád o velikosti 10 – 50 ks. Jsou stanoveny národní kvóty.	Není žádná podpora vývozu. Cla podléhají Společnému celnímu sazebníku, v případě ohrožení trhu možnost uvalení dodatečného cla.	Premie pro oblasti méně způsobilé k zemědělství € 7 na ks.
Skot	Částečné zavedení jednotné platby. Různé premie (např. € 210 na býky, € 150 na voly, porážková premie) zatíženy kvótami. Stanovena cílová cena 2224 €/t a intervenční cena (IC) 1560 €/t Intervenční odkup nastává, je-li cena po dva týdny na hranici IC.	Poskytování vývozních subvencí. Vysoká dovozní cla a v případě nízkých světových cen, či nadměrného dovozu dodatečné uvalení dovozních daní.	
Vepřové	Stanovena cílová cena 1509,39 €/t Intervenční odkup nastává klesne-li cena na 92 – 78 %	Možno žádat o exportní refundace, ale týkají se kolem 9% vývozu. Dovozní cla a při překročení stanovených kvót, možnost uvalení dovozní daně.	EU je 2. největším producentem vepřového (21,4 %), 1. je Čína (47,8 %)
Mléko a mléčné výrobky	<u>Mléko</u>: Přímá platba pro zpracovatele 5,75 €/t Premie (na dojnici, na stálou pastvu 350 €/ha), max. celková podpora: 13,9 €/t Stanovena IC: 274,7 €/t Intervenční odkup do 109000t a stanoveny výrobní kvóty <u>Máslo</u>: Přímá platba: 23,65 €/t, stanovena IC: 2824,4 €/t (intervenční odkup do 60000t) a stanoveny výrobní kvóty.	V případě rozdílu světové a evropské ceny se uplatňují exportní refundace. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem.	EU je největším vývozcem mléčných výrobků: 49,2 % světového vývozu másla, 59,1% sýra a 39,2 % mléka. Daň za překročení výrobní kvóty je stanovena na 309,1 €/t
Osiva	Uplatnění jednotné platby na farmu	Neposkytuje ze žádná vývozní podpora Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem.	
Víno	Garantovaná minimální cena pro destilaci (platí povinnost destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě vína)	Při vývozu se uplatňují Exportní refundace jen u stolních vín (činí kolem 23 % z ceny) a týká se 40 % vývozu. Vývozní kvóty jsou otázkou jednotlivých dohod s konkrétními zeměmi. Dovoz je zatížen 5-10 % clem ad valorem a omezen dovozními kvótami.	Platí zákaz rozšiřování plantáží do r. 2010. Poslední rozšíření proběhlo v r. 1999 (68000 ha) a v rámci přístupových smluv si Malta dohodla možnost rozšíření o 1000 ha a ČR o 2 % stávajících ploch.

Rýže	Stanovena IC: 150 €/t (intervenční odkup limitován 75000t) a přímé platby ve výši 177 €/t Platby podléhají národním kvótám.	Možno žádat o exportní refundace v případě rozdílu cen světových a evropských. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem.	
Olivový olej	Poskytována produkční podpora závislá na kvalitě oleje (např. extra panenský 1779 €/t) omezená kvótou 1,78 mil. t Možnost národní podpory ve výši 10 % získaných podpor pro zvyšování kvality	Není poskytována žádná vývozní podpora. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem.	
Sušená píce	Specifická výrobová prémie: 33 €/t omezená kvótou 4 960 723t	Není poskytována žádná vývozní podpora. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem.	Revize opatření plánovaná na r. 2008.
Tabák	40 % přímých plateb se zahrne v jednotné platbě, zbytek zůstane vázán na produkci, avšak omezen národní dotační kvótou. Od r. 2010 plný přechod na jednotnou platbu.	Není poskytována žádná vývozní podpora. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem	Nová pravidla platná od r. 2006. 4 % z přímých plateb se musí přispívat na Společný tabákový fond.
Chmel	Jsou stanoveny kvóty na podporu. Platby jsou úplně osvobozeny od produkce avšak členské země si mohou ponechat 25 % přímých plateb z 480 €/ha	Není poskytována žádná vývozní podpora. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem	V EU-25 leží 61 % ze světových chmelových plantáží
Plodiny na orné půdě	Přímá platba 63 €/t Stanovena IC obilovin: 101,31 €/t a stanoveny kvóty na množství orné půdy <u>Žito</u> : zrušena IC <u>Tvrďá pšenice</u> : při přechodu na jednotnou platbu prémie €291/ha a prémie za vylepšení kvality v tradičních oblastech €46/ha <u>Luštěniny</u> : stanovena přímá platba ve výši 55,57 €/ha omezena kvótou 1,4 mil. ha. <u>Energetické plodiny</u> : přímá platba ve výši 45 €/ha omezena kvótou 1,5 mil. ha.	Poskytují se refundace vývozu. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem. U některých plodin (žito, pšenice a kukuřice) je clo stanoveno jako rozdíl mezi světovou cenou a 155 % IC. Dovoz pšenice a ječmene ze zemí ACP do stanovené kvóty podléhá sníženému clo. Na luštěniny není uvaleno clo, ani se neposkytuje podpora pro vývoz.	Pro získání podpory je nutno nechat 10 % orné půdy ležet ladem. U energetických plodin je podmínkou uzavřená smlouva s odběratelem.
Len a konopí	Přímá platba pro dlouhé vlákno je 200 €/t pro množství 80 823 t a pro krátké vlákno a konopí 90€/t pro množství 146 269 t	Není poskytována žádná vývozní podpora. Dovoz není zatížen clem.	Členský stát může měnit kvótu v poměru 1:2,2 (dlouhé : krátké vlákno)

Ovoce a zelenina	Zemědělec se může rozhodnout, že část produkce (max. 5 % citrusového ovoce, 8,5 % jablek, 10% hrušek apod.) neprodá na trhu (je pak předmětem potravinové pomoci EU). Získá pak nárok na kompenzaci. <u>Ořechy:</u> Přímá podpora 120,75 €/ha pro omezené množství 80 000ha. Členský stát má možnost podpory z vlastního rozpočtu 120,75 €/ha	Jsou poskytovány exportní refundace. Denně jsou stanoveny fixní ceny, které podléhají ad valorem clu. pokud je cena dovozu nižší, tak je na dovoz uvaleno dodatečné clo. Obchod s ořechy nepodléhá žádným omezením.	Ovoce podléhá přísným standardům (velikost, barva, tvar, atd.) Malta a Kypr si vyjednaly dodatečnou pomoc. Dotace na ořechy je podmíněna min. hustotou stromů na pěstované ploše.
Cukr	Od letošního roku probíhá reforma. Během tří-letého období dojde: ke snížení garantované ceny z 631,9 €/t (bílý cukr) na 421 €/t Kvóta se sníží o 2,8 mil./t z 174 440 000 t., min. cena pro cukrovarnou řepu se sníží z 46,72 €/t na 38 €/t. Dojde ke sloučení kvóty A a B (A - cukr určen na domácí trh, B – kvóta pro subvencovaný vývoz). Ještě je stanovena kvóta C, tato produkce musí jít na vývoz bez podpory.	Jsou poskytovány omezené fixní vývozní subvence. Pokud je světová cena vyšší než evropská platí se vývozní daň. Na dovoz je uvaleno fixní clo ve výši 415 €/t. Pokud by však nebyla dostatečná zásoba cukru je možnost cla snížit. Omezené množství dovážené ze zemí ACP ²⁷ je osvobozeno od daně.	Budou vypsány speciální podpory pro zpracovatele, které usnadní uzavření jejich závodu. Cukr určen pro chemický a farmaceutický průmysl nepodléhá kvótám.
Živé rostliny a květiny	Platba je zcela v režimu decoupled (oddělená od produkce)	Zcela volný mezinárodní obchod.	
Škrobové brambory	Zaručena min. cena ve výši 178,31 €/t, 40% z přímé platby přechází do jednotné platby a 60% (66,32 €/t) je poskytováno jako prémie. Je stanovena i produkční kvóta ve výši 1 948 761t	Mezinárodní obchod nepodléhá omezením.	
Banány	Jsou zavedeny výrobní kvóty ve výši 867 500 t. které podléhají možné kompenzaci.	Není poskytována žádná vývozní podpora. Dovozní kvóta 2 653 000 t pro banány jakéhokoli původu podléhá clu €75/t. Zvláštní kvóta 750 000 t pro původ ze zemí ACP podléhá bezcelnímu dovozu. Dovoz po překročení kvóty je zatížen specifickým clem 680 €/t (pro země ACP 300 €/t).	

²⁷ Africké země, Karibské země a země z oblasti Tichomoří

Zpracované ovoce a zelenina	Přímá platba: 34,5 €/t u rajčat, 47,7 €/t u broskví a 161,7 €/t u hrušek Zvláštní podpora pro stanovené množství vína, fíků a plodin regionálního významu (určené pro sušení)	Exportní refundace poskytovány na rajčata, třešně, ořechy a 100% pomerančovou šťávu. Dovoz se řídí Společným celním sazebníkem.	Malta si vyjednala zvláštní podporu pro zpracovaná rajčata.
------------------------------------	--	--	---

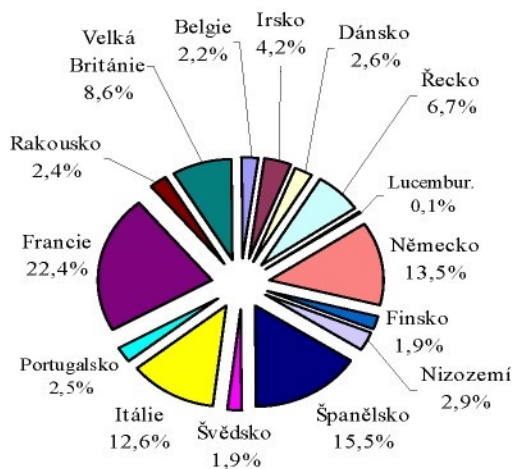
[pramen: www.europa.eu.int/scadplus]

Existují však další zemědělské výrobky, které nespadají do vyjmenovaných STO a nechrání je interní tržní opatření. To však neznamená, že vůbec nepodléhají finanční podpoře, jen je stanovena na konkrétní výrobek. Jedná se zejména o chov bource morušového a pěstování bavlny. [49]

4. Financování společné zemědělské politiky

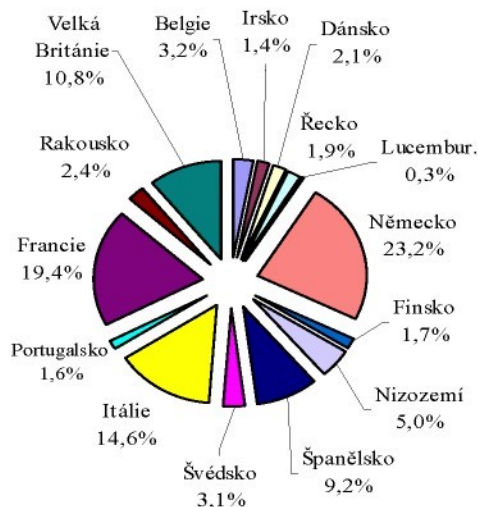
Princip finanční solidarity předpokládá společnou účast členských států EU na realizaci SZP. Ze značných rozdílů a rozdílných situací v zemědělském sektoru jednotlivých členů EU vyplývá, že jedni jsou při hrazení nákladů SZP především přispěvateli (např. Švédsko, Belgie, Holandsko) a jiní naopak příjemci (např. Francie, Španělsko, Řecko). Přehledně je situace před rozšířením Unie znázorněna pomocí grafů č.8 a č.9.

Graf č.8: Čerpání prostředků z fondu EAGGF (2003)

[Zdroj: European Commission, Financial report 2004]

Graf č.9: Příspěvky do rozpočtu EU (2003)

[Zdroj: www.euractiv.com]

4.1. Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF)

SZP je financována pomocí EAGGF (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund), který tvoří nejpodstatnější položku rozpočtu Unie. Fond je rozdělen na dvě sekce, jak už vyplývá z jeho názvu, sekce orientační a sekce záruční.

Sekce **orientační** slouží k financování podpory venkova v rámci strukturálních operací, které jsou rozděleny do několika oblastí: podpora ekologického zemědělství, školení, adaptace a rozvoj venkovských oblastí, zlepšení marketingu zemědělských produktů, lesnictví, kompenzace zemědělcům v méně příznivých oblastech a oblastech a ekologickými omezeními, podpora začínajících farmářů, příspěvky na předčasnou penzi a investice do zemědělských produktů. [59]

Záruční sekce financuje největší část výdajů na zemědělství prostřednictvím společných tržních organizací. Jsou to nástroje na podporu vývozu, jejichž cílem je umožnit odbyt zemědělských výrobků z vnitřního trhu na světových trzích. Dále jsou to operace zaměřené na regulaci zemědělského trhu pokrývající řadu nástrojů v jednotlivých odvětvích (např. kompenzační platby, udržení intervenčních cen, produkční podpory, atd.). Sekce také přispívá na veterinární a rostlinolékařská opatření (např. podpora vyšetření BSE, slintavky a kulhavky či ptačí chřipky) a hradí část prostředků určených na program rozvoje venkova v oblastech nespádajících pod cíle podporované orientační sekcí. [6]

V současnosti je platným právním podkladem pro činnost fondu Nařízení 1258/1999 o financování společné zemědělské politiky (Rada EU). Jeho řízením je pověřena Komise, která je doplněna výborem EAGGF složeným z představitelů jednotlivých členských států.

4.2. Systém čerpání prostředků

Každý členský stát musí určit jednu či více **akreditovaných platebních agentur**. Agentury musí poskytnout dostatečné záruky, že provedou kontrolu všech požadavků, aby naplňovaly podstatu čerpání prostředků dle pravidel Společenství, že vyplacené prostředky budou správně zachyceny v účetních výpisech, a že všechny potřebné podklady budou předloženy včas a ve stanovené formě. Agentury jsou dále povinny uschovat podpůrné dokumenty prokazující, že byly provedeny povinné administrativní a fyzické kontroly. V české republice jsou od 23. ledna 2002 jmenovány dvě platební agentury. **Agrární platební agentura** v rámci organizační struktury Ministerstva zemědělství ČR provádí přímé platby v rámci doprovodných a dodatečných opatření plánu rozvoje venkova a **Státní zemědělský intervenční fond**, který provádí platby v rámci společných organizací trhu a obchodních mechanismů.

Každý členský stát je povinen předložit Komisi detailní informace o akreditovaných agenturách (název, právní forma a veškerá činnost), o administrativních a účetních podmínkách a podmínkách interní kontroly, za kterých se uskuteční plnění plateb, zda-li souhlasí s implementačními pravidly společenství.

Akreditované agentury mají právo vyplácet peněžní prostředky konečným příjemcům. Pouze prostředky proplacené těmito agenturami mohou být předmětem financování SZP z EU. Členské státy musí každý měsíc předkládat zprávu Komisi o výdajích. Konečné peněžní prostředky jsou poskytovány členským státům v podobě zálohových plateb na základě předložených výdajů. V podstatě Komise proplácí členským státům vyplacené peněžní prostředky. Komise může navíc poskytnout tzv. pracovní kapitál na hrazení nákladů spojených s implementací programů pro rozvoj venkova. Na konci fiskálního roku předloží Komisi členský stát zprávu o celkových výdajích spolu s prohlášením týkající se ucelenosti, věrohodnosti a účelovosti předložených účetních výkazů. Tyto jsou po schválení vyrovnány a Komise vypracuje závěrečnou zprávu předkládanou Radě a Parlamentu.

Vzhledem k tomu, že je celý administrativní systém vyplácení peněžních prostředků značně objemný a decentralizovaný na úrovni členských států, i financování administrativních a personálních nákladů národních částí tohoto systému dopadá na členské státy. Nepatří tedy mezi náklady kryté z prostředků EAGGF. [34]

4.3. Podmínky financování SZP pro přístupové země

1. května 2004 došlo k historicky největšímu rozšíření EU. Jsou to země, kde je podstatně nižší jak cenová úroveň, tak podpora zemědělství. Konkurenceschopnost zemědělství a dopad vstupu kandidátských zemí do Unie jsou hodnoceny v dokumentu Agenda 2000²⁸. Toto hodnocení zvýrazňuje cenové rozdíly a nedostatečnou kapitálovou vybavenost jako důvody pro existenci přechodného období. V otázce kompenzačních plateb Unie zastává názor neopodstatněnosti použití tohoto nástroje u nově vstupujících zemí v přechodném období. Tato pozice byla založena na dvou argumentech. Problémem kandidátských zemí je podstatně nižší ekonomická vyspělost než v členských zemích. Okamžité zavedení kompenzačních plateb na současné úrovni by mělo za následek, že by se zemědělci takřka skokem stali privilegovanou skupinou obyvatel se všemi negativními důsledky týkající se finanční náročnosti a politických problémů při následném snižování úrovně podpory.

Konečná podoba přístupové smlouvy byla podepsána 16. dubna 2003 (ještě před schválení poslední reformy SZP). V oblasti zemědělství to znamenalo otevření novým členským státům vstup na jednotný trh. Ve smlouvě byl stanoven finanční rámec pro léta 2004 – 2006 na úrovni 9,8 mld. Eur a mechanismus postupného zavádění přímých plateb s možností spolufinancování tohoto opatření z národních zdrojů. Zemědělci z nových členských států však získají plný a bezprostřední přístup k tržním opatřením SZP, jako jsou vývozní subvence, intervenční opatření u obilovin, mléka nebo másla. Podstatným nástrojem pro nastartování změn v zemědělství je politika rozvoje venkova. Rozsah rozvojové strategie je nyní širší a ve srovnání s prostředky, které mají k dispozici stávající členské státy, má strategie rozvoje větší finanční váhu. Z alokovaných prostředků je možné zajišťovat spolufinancování celé řady opatření na rozvoj venkova (např. předčasný odchod

²⁸ Část cituji v kapitole 2.3.3.

zemědělců do důchodu, podpora pro oblasti s ekologickými omezeními, zemědělsko-ekologické programy, zalesňování zemědělské půdy, vzdělávací programy nebo zvláštní pomoc pro plnění evropských standardů), kde podíl EU může dosahovat až 80% výdajů.

Okamžité zavedení přímých plateb v plné výši by vedlo k zakonzervování stávajících struktur a ztížilo by nutnou modernizaci prvovýrobci zpracovatelského průmyslu. Nástroj přímých plateb se proto bude zavádět postupně s rozdělením do desetiletého přechodného období (2004 – 2013). Počáteční úroveň byla nastavena na částku 25 % stávající výše přímých plateb v současném systému EU. Tato hodnota se bude každoročně zvyšovat o 5 % do r. 2006 a od roku 2007 bude každoroční navýšení o 10 %. Nové členské státy mají navíc možnost navýšení prostředků na přímé platby až o 30 % z fondů pro rozvoj venkova přistupujících zemí nebo z vlastních prostředků. Podmínkou je schválení ze strany Evropské komise. Od roku 2007 sice mohou nové členské státy nadále doplňovat přímé platby až o 30 %, ale v tomto případě se navyšování už bude muset plně hradit ze zdrojů nového členského státu. Celková podpora, kterou lze zemědělcům poskytnout včetně všech doplňovacích plateb, však u žádného zemědělce nesmí překročit úroveň přímé podpory na niž by měl nárok, kdyby hospodařil v členském státě EU-15. [6]

4.4. Budoucnost financování SZP

Během zasedání v Bruselu 30. 5. 2005 dosáhli ministři zemědělství členských zemí EU pod vedením lucemburského ministra Fernanda Bødena politického kompromisu týkající se financování výdajů SZP během období 2007 – 2013. Nařízení Rady vešlo v platnost 18. 8. 2005 a členské země mají čas na jeho implementaci do 1. 1. 2007. Základním bodem je vytvoření dvou nových fondů (v podstatě jde o rozdělení stávajícího EAGGF): Evropský zemědělský garanční fond (EAGF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD). Nařízení přesně stanovuje oblasti, které budou hrazeny z centrálního rozpočtu a vyjasňuje oblasti ve kterých mají členské země povinnost spolupráce. Nařízení také stanovuje přesné podmínky akreditace platebních agentur a tvorby soukromých či národních těles zodpovědných za certifikaci managementu a kontrolních mechanismů a spravování ročního auditu platebních agentur. Členské státy

jsou dále povinny efektivně ochránit finanční zájmy Společenství. A navíc pouze prostředky poskytnuté agenturami budou moci být hrazeny Společenstvím.

4.4.1. Fond EAGF

Fond EAGF zajišťuje peněžní prostředky spjaté přímo se zemědělskou produkcí. Výdaje na kterých se bude podílet členský stát spolu s Komisí zahrnují:

- Refundace exportu zemědělské produkce do nečlenských zemí.
- Intervenční opatření pro regulaci zemědělských trhů.
- Přímé platby zemědělcům spadajícím pod SZP.
- Určitou informační a propagační činnost týkající se zemědělských výrobků jak na trhu EU tak i mimo něj.

Mezi oblasti, které budou hrazeny pouze z fondu EAGF je zahrnuto:

- Finanční výpomoc při kontrole kvality krmiv a potravin, při veterinárních inspekci, při likvidaci nemocí užitkových zvířat a při kontrole zdraví rostlin.
- Propagace zemědělských výrobků přímo Komisí, nebo pomocí mezinárodních společností.
- Prostředky na úschovu a sběr genetického materiálu zemědělských zdrojů.
- Vytvoření a řízení účetních informačních systémů v zemědělství.
- Systém mapování farem.

Peněžní prostředky poskytnuty fondem EAGF budou placeny Komisí ve formě měsíčních dotací, na základě výdajového prohlášení a dalších informací poskytnutých členskými státy. Komise má právo snížit nebo dokonce zamezit poskytnutí peněžních prostředků. Komise dále stanoví hranici dotací a vytvoří varovací a monitorovací systém, který bude sledovat výdaje a musí informovat Parlament a Radu o vývoji výdajových trendů. Pokud dojde k získání peněžních prostředků kvůli nedbalosti nebo neopodstatněně, vrací se platební agentuře, která je musí uvést jako zisk použitelný pouze pro jiné programy hrazené z EAGF. [36]

4.4.2. Fond EAFRD

Fond EAFRD obecně slouží k financování pouze výdajů, na kterých se podílí Komise spolu s členskými státy a jedná se o programy rozvoje venkova. Rozpočtové příspěvky budou vypláceny ročně ve formě záloh, mezidobých plateb a plateb konečné bilance. Komise bude mít opět pravomoc platby snížit nebo jím zamezit, v případě že nebudou v souladu se standardy Společenství. Pokud dojde k neopodstatněnému vyplácení nebo vyplácení z nedbalosti, financování bude částečně, nebo dokonce úplně pozastaveno. Pokud už došlo k takovému vyplácení, platební agentura má povinnost peníze získat nazpět a členský stát je může použít na jinou část stejného programu rozvoje. [36]

4.4.3. Zpětná kontrola

Komise zajišťuje správnost finančního řízení fondů Společenství pomocí dvoufázového postupu: účetní kontrola a kontrola shody výdajů s programem. Členský stát má povinnost uchovávat veškeré informace potřebné pro hladké fungování fondů. Komise má také právo provést vlastní audit přímo na místě, kam byly poskytnuty peněžní prostředky, jako dodatek k národní kontrole. [36]

5. Zemědělské výbory a proces schvalování návrhů

Aby byla zajištěna úzká spolupráce s vládami členských zemí a Komise při zákonodárné tvorbě a implementaci nařízení, jsou součástí navrhovacího, schvalovacího a poradenského procesu různé výbory tvořeny zástupci členských vlád, experty pro danou oblast a zástupci zájmových skupin. V oblasti Společné zemědělské politiky spolupracují s Komisí tři typy výborů: řídicí výbory, poradenské výbory a regulační výbory²⁹. **Řídicí výbory** tvoří zástupci členských zemí zabývající se konkrétní oblastí SZP. Vyjadřují se k návrhům Komise týkajících se tržních opatření. Pro každou společnou tržní organizaci existuje jeden řídicí výbor. **Regulační výbory** mají podobnou funkci jako řídicí, avšak u rozhodnutí týkající se obecných pravidel (zákony o potravinách, obecné standardy). **Poradenské výbory** tvoří zástupci sociálních a pracovních skupin. Jejich smyslem je informovat Komisi o různých názorech na rozličná zemědělská témata. Mezi poradenské výbory jsou zahrnuty i výbory vědecké, které mají na starosti technické záležitosti.

Řídicí výbory schvalují návrhy Komise kvalifikovanou většinou. Předseda výboru nemá hlasovací právo, neboť je volen z členů Komise. Po schválení návrhu příslušným výborem, nebo pokud se k návrhu výbor nevyjádří, návrh vchází v platnost. V případě zamítavého stanoviska výboru, Komise bez odkladu upozorní Radu a odkládá návrh na dobu jednoho měsíce. Během této doby může Rada kvalifikovanou většinou přehlasovat výbor.

Regulační výbory mají větší váhu v rozhodovacím procesu. Návrhy Komise nemohou být schváleny pokud ji nejprve neschválí příslušný výbor. Pokud regulační výbor zamítne návrh Komise, návrh se přesouvá před Radu a informuje se Evropský parlament. Rada se ve lhůtě od jednoho do tří měsíců vyjádří kvalifikovanou většinou k navrhovaným opatřením. Pokud Rada návrh neschválí, vrací se zpět ke Komisi, která ho může přepracovat, nebo navrhnout zcela jiná opatření. Schválí-li Rada návrh, stává se platným legislativním opatřením.

²⁹ Seznam všech výborů je obsažen v příloze V.

Poradenské výbory (včetně vědeckých) slouží Komisi ke konzultaci různých návrhů týkající se SZP nebo politiky rozvoje venkova. Nemají hlasovací právo a Komise ani není vázána jejich názorem. Jejich stanovisko má určitou váhu a Komise musí informovat příslušný výbor, jak bylo naloženo s jejich připomínkami.

Po schválení návrhu má Komise k dispozici tři typy právních výroků. **Nařízení** je právní předpis povinný pro všechny členské státy. **Předpis** stanovuje cíle, které mají být dosaženy všemi členskými státy, ale způsob jejich naplnění je ponechán na národních vládách. **Rozhodnutí** je směřováno jen jedné členské zemi, firmě nebo konkrétní osobě.

[49]

6. Předvstupní zemědělská politika České republiky

6.1. Příprava České Republiky na vstup do EU

Ministerstvo Zemědělství zpracovalo v roce 1998 dokument s názvem „Národní program pro přijetí *acquis communautaire*³⁰ v sektoru zemědělství. Šlo o program legislativního přizpůsobování a zajištění institucionální základny pro aplikaci mechanismů SZP. Nejprve byly vymezeny všechny aktivity související se zemědělskou politikou. **Ministerstvo zemědělství (MZe)** zabezpečovalo dotační zemědělskou politiku každoročním vyhlášením podpůrných programů a pomocí konkrétních vládních nařízení (např. podpora aktivit podílejících se na udržování krajiny, obnova venkova, zmírnění následků škod způsobených suchem v roce 2000, podpora chovu krav BTPM³¹, atd.). **Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)**, jehož hlavním posláním v celém předvstupním období bylo zajišťovat příliv kapitálu do agrárního sektoru pomocí dotovaných úroků k zemědělským úvěrům a poskytováním garancí za úvěry. **Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)**, který nahradil v roce 2000 Státní fond tržních regulací prováděl všechna opatření související s regulací a stabilizací trhu. V průběhu předvstupního období využíval následující nástroje tržních organizací:

- Minimální garantované ceny.
- Intervenční nákupy a skladování.
- Produkční kvóty (od r. 2001 na mléko a cukr).
- Zvláštní podpory (podpora za set-aside, kompenzační platby na mléko a škrobové brambory).

Dne 12. ledna 2000 schválila vláda ČR koncepci politiky MZe na období před vstupem ČR do EU. Koncepce byla postavena na čtyřech základních pilířích agrární politiky.

³⁰ Společné právo Evropské Unie

³¹ krávy bez tržní produkce mléka

- **Pilíř regulace trhu a podpora příjmů** zahrnoval tržní organizace vybraných komodit, zlepšení podmínek agrárního zahraničního obchodu a podporu zemědělské výroby a důchodů farmářů.
- **Environmentální opatření** měla za úkol především podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství, udržování krajiny a podporu tzv. LFA (oblastí méně způsobilých k zemědělství).
- **Modernizace a transformace podniků** se skládal z programů podporujících modernizaci a diverzifikaci podniků, zlepšení postavení zemědělských prvovýrobců na trhu a dokončení privatizačních a transformačních procesů.
- Čtvrtý pilíř tvořily programy podporující **obecné služby a přípravu na vstup do EU**. [1]

Narozdíl od SZP EU stanovené Agendou 2000, kde téměř 90 % zdrojů EAGGF tvořily podpory tržních organizací a pouze kolem 10 % výdajů šlo na strukturální podporu a podporu rozvoje venkova, česká zemědělská politika investovala do podpory trhu a výroby necelých 70 % podpor a více než 30 % podpor bylo zaměřeno na strukturální vývoj zemědělství.

6.2. Předvstupní pomoc EU

Zavedením a aplikací předvstupních programů (zejména SAPARD) došlo k vytvoření institucionální struktury včetně regionálních pracovišť a administrativního zázemí (kvalifikovaní a vyškolení pracovníci). Dalším neméně důležitým aspektem bylo osvojení základních principů EU při využívání strukturálních fondů a získání praktických zkušeností při tvorbě a realizaci projektů za finanční spoluúčasti EU.

6.2.1. Zemědělský program PHARE

Zemědělský program PHARE probíhal v České republice v letech 1992 – 2002. MZe čerpalo celkem v rámci projektů PHARE částku přes 37 mil. Eur. Program byl zpočátku

zaměřen zejména na restrukturalizaci, případně rozvoj podnikatelských aktivit. Počínaje Národním programem 1998, zejména však od Národního programu 2000, byl zemědělský program PHARE zaměřen na budování institucí nutných pro vstup do EU. Mezi významné podporované oblasti patří veterinární a rostlinolékařská služba, budování struktur SZP, Integrovaného administrativního kontrolního systému (IACS) a bezpečnost potravin. Pokud jde o přípravu MZe na strukturální politiku a rozvoj venkova, realizovaly se následující projekty:

- Příprava na účast v programu SAPARD.
- Vybudování národní rozvojové strategie a příprava na strukturální a kohezní fondy.
- Budování struktur nutných pro aplikaci SZP, pro čerpání z fondu EAGGF a pro integrovaný rozvoj venkova. [19]

6.2.2. Program SAPARD

Cílem programu SAPARD je přispět k zavedení práva EU v oblasti SZP a řešit konkrétní problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí. V roce 1999 bylo vydáno NR č. 1268/1999, které stanovilo kritéria pro rozdělení finančních prostředků programu mezi kandidátské země v letech 2000 - 2006. Dle těchto kritérií (počet zemědělců, plocha zemědělské půdy, HDP na obyvatele a specifická situace teritoria) bylo České republice přiděleno 22 063 000 Eur ročně. Finanční pomoc EU v rámci programu SAPARD mezi jednotlivé kandidátské země je znázorněna v tab. č.3. Finanční účast EU na projektech, které nevedly k tvorbě zisku činila v ČR 75 % - 100 % nákladů projektu. V plánu rozvoje zemědělství a venkova měl SAPARD plnit následující priority:

- Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu.
- Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí.
- Příprava podmínek pro plné využití Plánu (odborná pomoc). [54]

Česká republika, jako jediná ze zemí uskutečňující program SAPARD, vyčerpala k 24.11.2005 na 100 % veškeré finanční prostředky, které byly na program SAPARD určeny víceletou finanční dohodou (jednalo se o 157 mil. Eur). Od tohoto data bude evropský podíl finančních prostředků pro zbylé projekty proplácen z finančních zdrojů záruční sekce EAGGF v rámci programu HRDP. [58]

Tabulka č.3: Rozdělení finanční pomoci v rámci programu SAPARD

Země	Roční částka v tis. Eur (ceny r. 1999)
Bulharsko	52 123
Česká republika	22 063
Estonsko	12 137
Maďarsko	38 054
Litva	29 829
Lotyšsko	21 848
Polsko	168 683
Rumunsko	150 636
Slovinsko	6 337
Slovensko	18 269
Celkem	520 000

[pramen: www.sapard.cz]

6.2.3. Program ISPA

V rámci tohoto předstrukturálního nástroje spolupracovalo MZe s Ministerstvem životního prostředí (MŽP), Ministerstvem dopravy a spojů (MDS) a Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR). Díky účasti zástupce MZe v koordinační skupině programu ISPA, mělo MZe možnost sledovat režim programu, přípravu institucí, výběr projektů a finanční toky. Tato spolupráce tvořila základ pro získávání informací a poznatků použitelných na přípravu čerpání z fondů EAGGF a FIG. [19]

6.3. Přístupová jednání

ČR podala žádost o členství v EU již v r. 1996 a dne 13. prosince 2002 v Kodani uzavřela veškerá přístupová jednání. 16. dubna 2003 byla pak v Římě podepsána **Smlouva o přistoupení ČR k EU**. Přístupová smlouva upravuje veškeré podmínky vstupu ČR do EU. Jsou v ní zahrnuty všechny výsledky jednání vedených s EU v uplynulém období. Základním cílem ČR v kapitole 7 Zemědělství bylo udržet a dále posílit konkurenceschopnost českých zemědělců. ČR se zasloužila i o vyjednání možnosti dorovnání výše přímých plateb z národního rozpočtu³². Za významné lze považovat i dodatečné navýšení prostředků pro opatření rozvoje venkova v letech 2004 – 2006 o 3 mld. Kč na celkových 14,4 mld. Kč (480 mil. Eur). Následující část stručně popisuje konkrétní vyjednané podmínky týkající se zemědělství.

Tabulka č.4: Limity produkce jednotlivých komodit³³

Ukazatel	Národní kvóta	Stav v roce 2004
orná půda	2 253 598 ha	3 055 000 ha
referenční výnos	4,20 t/ha	5,46 t/ha
mléko	2 682 143 t (pro r 2006 rezerva 55 788)	2 602 000 t
tučnost mléka	4,21 %	
krávy BTPM	90 300 ks	275 000 ks
zvláštní prémie skotu	244 349 ks	1 397 000 ks
porážková prémie skotu	dospělí – 483 382ks, telata 27 380 ks	323 000ks, 13 000 ks
cukr celkem	454 682 t	558 444 t*
škrob	33 660 t	168 720 t
len – dlouhé a krátké vlákno	1 923 t a 2 866t	4 691 t vláknů
bahnice a kozy	66 733 ks	88 000 ks
sušená píce	27 942 t	27 000 t
zpracované ovoce a zelenina:	12 000 t, 1 287 t, 11 t	7 120 t, 295 t,
rajčata, broskve, hrušky		165 t**

* údaje za r. 2005

** údaje za r. 2003

[pramen: MZe a ČSÚ]

³² viz. kapitola 4.3. Podmínky financování SZP pro přístupové země

³³ Porovnání národních kvót a referenčních výnosů se zbytkem nových členů EU je součástí Přílohy VI.

- U komodit, kde ČR poskytovala **vyšší přímou podporu** v roce 2003, je možné dorovnání na úroveň 2003 plus 10 %, max. však do unijní výše (např. krávy BTPM a ovce)
- U přímých plateb na **škrobové brambory** může ČR od vstupu navyšovat přímé platby rovnou na 100 % unijní výše
- U STO s **vínem** si ČR vyjednala práva na výsadbu nových vinic ve výši 2 % z výměry vinic před vstupem (270 – 300 ha). Dále moravské vinařské oblasti byla udělena výjimka z povinnosti destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě vína.
- V oblasti **lihovin** byla ČR udělena trvalá výjimka pro značení tradiční slivovice (vyráběná stanoveným způsobem) a název „Karlovarská hořká“ je registrován jako zeměpisné označení. U pěstitelského pálení je možno uplatnit sníženou sazbu spotřební daně.
- Bylo vyjednáno přechodné období pro 41 zpracovatelských potravinářských podniků na splnění **veterinárních a hygienických standardů** do 31. 12. 2006 a pro 9 podniků s klecovými chovy nosnic na plnění podmínek **welfare** týkajících se výšky klecí do 31.12. 2009.
- Názvy „Budějovické pivo“, „Českobudějovické pivo“ a „Budějovický měšťanský var“ se zapisují jako chráněná zeměpisná označení (CHZO).
- Jestliže nový členský stát narazí v letech 2004 – 2006 na vážné obtíže v některém odvětví zemědělské produkce může požádat o povolení přijmout opatření k **ochraně domácího trhu**.
- Po dobu sedmi let ode dne přistoupení může ČR ponechat v platnosti omezení týkající se nabývání zemědělské půdy a lesů státními příslušníky členských států (pokud se nechtějí usadit a bydlet v ČR) a společnostmi zřízenými podle práva jiného členského státu. [53]

7. Současná zemědělská politika (období 2004 – 2006)

Zemědělská politika, kterou v současné době aplikuje ČR, odpovídá principům, zásadám a nástrojům SZP EU. Základní rámec zemědělské politiky daly výsledky přístupových jednání v kapitole Zemědělství. Zemědělskou politiku ČR tvoří dva pilíře. **První pilíř** tvoří přímé platby a tržní opatření. Součástí **druhého pilíře** je Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP Zemědělství) a Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP). ČR navíc uplatňuje **národní podpory** schválené Evropskou komisí. Mezi ně patří každoročně stanovené podpůrné programy MZe a programy PGRLF a.s.

7.1. Přímé platby

Přímé platby čerpají zemědělci ze dvou zdrojů. Pro čerpání přímých plateb z EU využívá Česká republika zjednodušený systém nazvaný **jednotná platba na plochu** (SAPS). Tento systém zavedla většina nově přístupových států (kromě Malty a Slovinska). Aplikace i kontrola SAPS je jednodušší než systém přímých podpor, který by se odvíjel od dohodnutých kvót a systému SZP stanoveného Agendou 2000. Při cíleném systému přímých plateb by byla peněžní podpora vázána na skutečná množství komodit, zatímco v systému SAPS dostane ČR celou „národní obálku“ v níž budou peníze na dohodnuté kvóty. Tento systém přináší do zemědělství více peněz. Výpočet přímé platby je vázán na jeden ha. Zemědělské půdy. Je to podíl národního limitu finanční podpory (198,94 mil. Eur) a souhrnu zemědělské půdy (3 469 000 ha). Podpora při vstupu ČR do EU činila SAPS 57,35 Eur na jeden hektar (třetí nejvyšší hektarová platba z nových členských států Unie). Tato platba se bude postupně zvyšovat podle stanovených pravidel³⁴ (tzn. že je nyní SAPS rovna 63,10 €/ha). Samozřejmě pro získání přímé platby musí čeští zemědělci splnit pravidla cross – compliance³⁵. Žádost o platbu se podává u SZIF a o poskytování podpor rozhodují regionální odbory fondu. Ty mají možnost rozhodnutí zda-li bude podpora

³⁴ viz. kapitolu 4.3. Podmínky financování SZP pro přístupové země

³⁵ viz. kapitolu 2.3.4. Rok 2003 a Mid – term review

poskytnuta v plné výši, budou-li uplatněny sankce (např. snížení podpory za nedodržení pravidel cross - compliance), nebo můžou žádost o podporu zcela zamítnout.

Druhý zdroj finanční podpory tvoří **doplňkové platby** (tzv. Top-up). Tyto platby jsou hrazeny ze státního rozpočtu ČR. Jejich účel je zmírnit důsledky nerovnoměrného rozdělení podpor v jednotlivých oblastech. MZe určuje podmínky pro poskytování těchto komplementárních plateb. EU však určuje max. povolený objem plateb. Dotaci poskytuje MZe prostřednictvím příslušných pracovišť zemědělských agentur (pozemkové fondy). Top – up 2005 se týkalo chmele, lnu pěstovaného na vlákno, některých plodin pěstovaných na orné půdě a přezývkavců. [58]

7.2. Zahraniční obchod

Po vstupu ČR do EU se obchod se státy EU-25 stal vnitřním obchodem v rámci jednotného trhu EU. Veškeré české zboží má tedy od vstupu (1. květen 2004) volný přístup na celé území jednotného trhu EU. Unie stanovuje v rámci STO řadu administrativních cen a podpor³⁶. ČR je zapojena do tržních řádů stejně jako ostatní členské státy a využívá společná tržní opatření. Zahraniční obchod (se zeměmi mimo EU) se zakládá na jednotných zásadách podpory vývozu a přístupu na zahraniční trhy. Pro dovozy do EU (a tedy i do ČR) platí společný celní sazebník včetně jednotných celních preferencí a preferenčních celních kvót.

7.3. OP „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“

OP Zemědělství je program podporující zemědělskou prvovýrobu a zpracování zemědělských produktů, lesní a vodní hospodářství a zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova. Je součástí Národního rozvojového plánu České republiky (NRP), který představuje základní strategii pro získávání podpor ze strukturálních fondů³⁷ EU a Fondu

³⁶ Konkrétní opatření u stávajících STO znázorňuje tab. 3.1. Současná pravidla STO v kap. 3.8.

³⁷ Fondy ERDF (financování regionálních projektů), ESF (podpora sociální politiky a zaměstnanosti), EAGGF (rozvoj venkovských oblastí) a FIFG (rozvoj přímořských regionů a rybářství)

soudržnosti³⁸ a navazuje na předvstupní program SAPARD. OP Zemědělství sleduje čtyři hlavní cíle:

- Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství.
- Ochrana a zlepšování životního prostředí
- Podpora rozvoje venkova.
- Podpora potenciálu pracovních míst a rovněž rovnosti příležitostí.

Finanční prostředky plynou ze záruční sekce EAGGF a z FIFG. EU se podílí na financování ve výši 50 %, 55 % nebo 60 % u projektů přinášejících zisk a 100 % prostředků poskytuje na neziskové projekty. V rámci OP Zemědělství se financují tři priority. Přehled výše plánovaných a skutečných výdajů na OP znázorňuje tab. č.5. Důvodem nečerpání všech rozpočtových prostředků je velký počet chyb v žádostech, nezájem zemědělců čerpat dotace kvůli náročné administrativě a nízká informovanost.

Tabulka č.5: Plánované a skutečné výdaje OP Zemědělství (v tis. €)

cíle	2004 ³⁹		2005			2006 ⁴⁰	
	celkem	zdroje EU	celkem	zdroje EU	vyplacená podpora	celkem	zdroje EU
Priorita I	35 277	22 721	50 457	32 544	16 153	65 457	42 219
Priorita II	22 244	18 274	31 860	24 501	1 199	41 333	31 785
Priorita III	940	705	1 347	1 010		1 747	1 310
celkem	58 412	40 532	83 664	58 055	17 352	108 538	75 315

[pramen: OP Zemědělství a SZIF]

³⁸ Financuje projekty ve sféře životního prostředí a transevropských dopravních sítí

³⁹ OP Zemědělství sice startoval v r. 2004, ale k prvnímu proplácení došlo 24. 3. 2005.

⁴⁰ Do 29. března 2006 bylo proplaceno 171 projektů v celkové výši dotace 203 294 375 Kč (tj. 6 776 479 €)

7.3.1. Priorita I – Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství

V oblasti zemědělství se jedná především o zajištění větší konkurenceschopnosti a adaptaci na podmínky evropského trhu, o zvýšení produktivity práce a kvality zemědělských produktů. Velice důležitým aspektem je i snižování negativních vlivů zemědělské produkce na životní prostředí a ochrana vod a půdy před znečištěním ze zemědělských zdrojů.

Finanční prostředky v rámci této priority jsou konkrétně poskytovány na tři opatření. **Investice do zemědělského majetku** zahrnují pomoc v rámci modernizace a výstavby nových zemědělských staveb tak, aby odpovídaly standardům EU a při zavádění nových technologií dle požadavků směrnic EU pro welfare hospodářských zvířat. Z důvodů dodržení hygienických standardů EU a s ohledem na šetrný přístup k životnímu prostředí jsou také důležité investice do rekonstrukcí skladovacích kapacit. V rámci druhého opatření **zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing** se podpora konkrétně vztahuje především na modernizaci a rekonstrukci výrobních zařízení, zavádění nových technologií a na podporu marketingu zemědělských výrobků. Třetí opatření se týká rozvoje **lesního hospodářství**. Finanční prostředky jsou poskytovány na investice do nových technologických postupů pro zpracování lesních produktů, na zlepšení ekologické stability lesů a na obnovu lesního potenciálu poškozeného přírodními katastrofami.

7.3.2. Priorita II – Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání

V rámci druhé priority je finanční pomoc rozdělena do tří opatření. **Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí** zahrnuje podporu pozemkových úprav (hlavně uspořádání vlastnických práv a reálné vytyčení pozemku), aby byly vytvořeny správné podmínky pro volný trh s půdou a investice do půdy. Vzhledem k opakovaným přírodním katastrofám, které v posledních letech postihují nejen ČR a způsobují škody nejen na majetku občanů, ale také na zemědělské půdě, je cílem prvního opatření také obnovení zemědělského produkčního potenciálu, který byl poškozen povodněmi a budování nových

nebo úprava stávajících zařízení na ochranu před povodněmi. Účelem **odborného vzdělávání** je zabezpečit subjektům působícím v rámci resortu zemědělství dostupnost potřebných znalostí, dovedností a informací. Tím je podpořena konkurenceschopnost podnikání, včetně diverzifikace zemědělských činností. Podpora a zlepšení zpracování a marketingu rybích výrobků, chovu vodních živočichů jsou hlavními cíly opatření týkající se **rybářství**. Rybářství je pojato jako funkční celek, jsou pokryty důležité oblasti zabezpečující další rozvoj samotného rybářství i jeho vazba na rozvoj venkovských oblastí a biologicky cenných regionů.

7.3.3. Priorita III – Technická pomoc

Cílem priority je poskytnout technickou pomoc v rámci realizace OP Zemědělství se zaměřením na podporu jeho efektivního řízení, jeho propagaci a na podporu efektivního hodnocení projektů. Finanční prostředky jsou poskytovány především na pokrytí nákladů spojených s řízením, realizací, monitorováním, kontrolou, auditem, poskytováním informací na úrovni celého OP a se zasedáním a činností Monitorovacího výboru OP. Dalšími akcemi financovanými v rámci technické pomoci mohou být odborné studie, semináře, informační akce nebo pořízení a instalace počítačového systému pro řízení, monitoring a hodnocení OP zemědělství. [19]

7.4. Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)

Již od r. 1998 podporuje MZe tzv. mimoprodukční funkce zemědělství a v současné době je tato podpora realizována prostřednictvím HRDP. Příprava a zaměření HRDP bylo koordinováno s přípravou OP Zemědělství a s přípravou zapojení ČR do SZP EU. Kontext je tvořen plány, programy a strategiemi v rámci priorit rozvoje venkova. Opatření HRDP se uplatňují na celém území ČR, které je rozděleno do osmi NUTS II⁴¹. Sedm regionů (Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Jihovýchod, Jihozápad, Střední Morava a Moravskoslezsko) je zařazeno pod Cíl 1 a region Praha je zahrnut pod Cílem 2.

⁴¹ Grafické znázornění oblastí NUTS II, NUTS III a NUTS IV je v příloze VII

Podstatou HRDP je zajištění trvale udržitelného rozvoje zemědělství, venkova a přírodních zdrojů. K její naplnění jsou podpory v rámci HRDP rozděleny do šesti opatření.

- Předčasné ukončení zemědělské činnosti (PUZČ).
- Méně příznivé oblasti (LFA) a oblasti s environmentálními omezeními.
- Agro – environmentální opatření.
- Lesnictví.
- Zakládání skupin výrobců.
- Technická pomoc.

Tabulka č.6: Plánované a skutečné výdaje HRDP (tis. €)

Opatření	2004			2005			2006	
	celkem	zdroje EU	vyplacená podpora	celkem	zdroje EU	vyplacená podpora ⁴²	celkem	zdroje EU
PUZČ ⁴³	2 208	1 766		2 959	2 367		3 712	2 970
LFA	89 535	71 628	104 933	102 518	82 015	90 000	103 521	82 817
Agro - envi	95 958	77 258	94 867	113 004	90 403		126 720	101 376
Lesnictví	4 692	3 754	0	6 757	5 406		9 189	7 351
Skupiny výrobců ⁴⁴	1 518	1 214		1 979	1 583		2 297	1 838
Jiná pomoc ⁴⁵	10 174	7 630		274	226		0	0
Technická pomoc ⁴⁶	48	38		0	0		1 436	1 148
celkem	204 133	163 300	199 800	227 492	182 000	90 000	246 875	197 500

[pramen: HRDP a SZIF]

Rámec finanční podpory vychází ze závěrů Kodaňského summitu Evropské Rady a z finálního znění Smlouvy o přistoupení ČR k EU. Prostředky na realizaci navržených opatření jsou poskytovány pouze z veřejných zdrojů bez spoluúčasti soukromého sektoru. Příspěvek ze strany EU ze záruční sekce EAGGF činí 80% celkových nákladů a zbylých

⁴² Za rok 2005 byly zatím zveřejněny předběžné údaje pouze u dotací týkající se LFA.

⁴³ V r. 2004 nestihla vláda vydat nařízení pro aplikaci PUZČ a zakládání skupin výrobců.

⁴⁴ V r. 2004 nestihla vláda vydat nařízení pro čerpání dotací na zakládání skupin výrobců.

⁴⁵ V r. 2004 se to týká investic do majetku, marketingu, kvality, rozvoj vesnic a metod zemědělské produkce. V r. 2005 jsou to investice do vzdělání a oprav po povodních.

⁴⁶ V roce 2004 nebyla spuštěna technická pomoc.

20% je hrazeno ze státního rozpočtu ČR. Přehled plánovaných a skutečných výdajů znázorňuje tab. č.6.

7.4.1. Předčasné ukončení zemědělské činnosti

PUZČ je opatření, které umožňuje starším zemědělcům po dosažení věku 55 let ukončit aktivní zemědělskou činnost a poskytnutými podporami jim zabezpečuje důstojné životní podmínky. Vytváří prostor pro nástup mladých zemědělců schopných zlepšit ekonomickou životaschopnost zemědělských podniků, což zlepšuje strukturu pracovníků v zemědělství a tím přispívá k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Podpora má formu čtvrtletní finanční odměny. Zemědělec bude pobírat dávku vypočtenou na základě paušální sazby 75 000 Kč a částky vypočtené na základě počtu převedených hektarů zemědělské půdy (na mladšího zemědělce) krát 4 500 Kč. Podpora se vyplácí do dosažení věku 75 let (max. po dobu 15 let). Jakmile začne stát vyplácet zemědělci obecný předčasný důchod nebo starobní důchod dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, bude podpora za PUZČ tvořit dodatek k vyměřenému důchodu. To má za následek snížení podpory o výši pobíraného důchodu.

7.4.2. LFA a oblasti s environmentálními omezeními

Opatření je zaměřeno na podporu zemědělců hospodařících v oblastech s méně příznivými podmínkami s cílem přispět ke stabilizaci venkovského obyvatelstva, pomoci zajistit pro zemědělce odpovídající úroveň příjmů a tím zabránit jejich odlivu z těchto oblastí. Opatření má také přispívat k udržitelnému využití zemědělské půdy a ochraně ostatních přírodních zdrojů (zejména vodních). Podpora je ve formě vyrovnávacího příspěvku na hektar travního porostu kompenzujícího ze 100% újmu v hospodaření v dané oblasti a pohybuje se ve výši od 2 800 Kč/ha do 4 460 Kč/ha (dle typu oblasti).

Určení LFA oblastí se řídí NR (ES) 1257/1999. V ČR jsou tři skupiny LFA. **Horské oblasti** jsou oblasti nacházející se v nadmořské výšce nad 600 m n.m., nebo mezi 500 m n.m. a 600 m n.m., ale se sklonem 12,5% na více než polovině zemědělské půdy. **Ostatní méně příznivé oblasti** jsou určeny nízkou průměrnou výnosností (menší

než je 80 % z průměru v ČR) v rámci NUTS IV (územní členění státu na okresy s výjimkou Prahy, kde je uplatněno členění na 15 správních obvodů), nebo malou hustotou obyvatel (méně než 75 obyvatel na km² a vysokým podílem pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství na ekonomicky aktivním obyvatelstvu (více než 8 %) v rámci NUTS III (územní členění státu na kraje). Třetí skupinu tvoří **oblasti se specifickými omezeními**, kde je třeba zachovat zemědělskou produkci za účelem udržení venkovské krajiny, turistického potenciálu a ochrany životního prostředí. Celkem patří do LFA 50,1 % zemědělského půdního fondu a z toho tvoří 60,4 % orná půda. Celkovou rozlohu LFA v ČR přehledně znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č.7: Rozloha LFA v ČR

Typ oblasti	Výměra území v tis. ha.	Výměra území v %
Horské oblasti	1 762,5	22,3
Ostatní LFA	2 204,4	28,0
Oblasti se specifickými omezeními	607,6	7,7
LFA celkem	4 574,5	58,0
Příznivé oblasti	3 312,3	42,0
Celkem ČR	7 886,7	100,0

[zdroj: HRDP pro období 2004 – 2006]

Mezi **oblasti s environmentálními omezeními** patří oblasti ochrany ptactva a území nacházející se v první zóně ochrany národních parků a chráněných krajinných oblastí. Hlavním omezením je zákaz aplikace hnojiv. Celková výměra těchto oblastí tvoří 20 000 ha.

7.4.3. Agro – environmentální opatření

Účelem těchto opatření je podpora způsobů využití zemědělské půdy, které je v souladu s ochranou a zlepšováním životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Dále podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů (s důrazem na vodní složku) a biologické rozmanitosti. Podporu tvoří vyrovnávající příspěvek na hektar zemědělské půdy. Důležitou podmínkou je, že zemědělský subjekt

musí plnit opatření po dobu min. pěti let. Výše podpory se pohybuje od 540 Kč/ha do 12 100 Kč/ha, v závislosti na typu opatření a druhu zemědělské půdy. Některá opatření se dokonce dají kombinovat⁴⁷ a umožňují tak vyšší podporu. Aro – environmentální opatření jsou rozděleny do čtyř skupin. **Šetrné způsoby hospodaření** podporují komplexní způsoby zemědělské činnosti, které jsou šetrné ke složkám životního prostředí a poskytují základ pro nabídku kvalitních surovin splňujících nejvyšší požadavky bezpečnosti potravin. Jde především o ekologické zemědělství, jehož náplní je ochrana půdy, vody, ovzduší, organismů, uchování vysoké biodiversity, a zajištění bioprodukce. Součástí je i integrovaná produkce, která vytváří prostor pro tvorbu vyváženého a přirozeného prostředí ovocných sadů a vinic s vyrovnaným druhovým zastoupením rostlin a živočichů. Druhou skupinu tvoří **celofaremní opatření**. Jedná se o předepsaný způsob ošetřování travních porostů (louky a pastviny). Další skupina je **Péče o krajinu**, jejíž cílem je hlavně zpomalit odtok vody z krajiny, snížení rizika eroze půdy a vysoká biologická různorodost. Zde jsou stanoveny podpory za zatravňování orné půdy, tvorbu travnatých pásů na svazích, pěstování meziplodin, hospodaření na trvale podmáčených a rašelinných loukách, hospodaření na hnízdících lokalitách chřástala polního a bahňáků a zachování biopásů. Poslední oblast podpory se vztahuje na **Osevní postup v ochranných zónách jeskyní**. Jená se pouze o území CHKO Moravský kras a cílem je chránit podzemní vody zákazem pěstování kukuřice a omezením pěstování obilnin (max. na 50% obhospodařované plochy).

7.4.4. Lesnictví

V rámci tohoto opatření je poskytována podpora na zalesňování zemědělské půdy a na založení prostorů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití. Cílem podpor je snížení výměry zemědělských obdělávaných půd (bez rizika zvýšení podílu neobhospodařovaných zemědělských půd), posílení biodiversity, změna struktury zemědělských farem (diversifikace aktivit) za účelem ekonomické rovnováhy zemědělských podniků a zvýšení podílu obnovitelných zdrojů. Zalesňování zemědělské půdy je také důležité pro ochranu životního prostředí, neboť je krajínotvorným prvkem s velkým vlivem na vodní režim, ochranu půdy a kvalitu ovzduší. Jednorázová podpora ve výši 60 000 – 92 000 Kč/ha (podle druhu dřeviny) se vztahuje na založení porostu. U

⁴⁷ Kombinovatelnost opatření je obsažena v Příloze VIII.

zalesnění je navíc udělována roční podpora 12 000 Kč/ha na ochranu porostu během prvních pěti let a podpora ze ztráty příjmů po 20 let (4210 – 8 600 Kč/ha).

7.4.5. Zakládání skupin výrobců a technická pomoc

Pro efektivní odbyt zemědělské produkce v současných podmínkách trhu je nezbytné, aby byli zemědělci sdruženi ve specializovaných organizacích výrobců vzhledem k finančním, odborným, pracovním a vyjednávacím možnostem s obchodními řetězci a ostatními partnery. Podpora má své opodstatnění zejména ve přizpůsobování se náročným tržním podmínkám jednotného evropského trhu. Dotace má formu přímé finanční pomoci na založení skupiny výrobců a zajištění jejich fungování v průběhu pěti let. Výše podpory se vypočítává procentuálně z hodnoty roční produkce pocházející od členů seskupení. Je stanovena i max. výše této podpory pro jedno seskupení.

Technická pomoc je zaměřena na podporu aktivit nezbytných pro monitoring a řízení HRDP. Týká se náhrady nákladů na expertízy, poradenskou činnost, pořádání seminářů, překlady nutné pro komunikaci s Evropskou komisí a hodnocení, tak i výdajů spojených se zasedáním pracovních skupin, s informační kampaní a s provozem počítačového systému. Příjemcem dotace je MZe a výše podpory tvoří 100% přijatelných nákladů. Přijatelné náklady jsou stanoveny na 1 000 – 300 000 Eur na jeden projekt. [18]

7.5. Národní podpory

Národní podpory, tzv. state aid, zahrnují programy PGRLF a.s. a LEADER spolu se specifickými komoditními podporami a podporami obecných služeb. Konkrétně v roce 2006 se **národní podpora** týká včelařství, budování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích a vinicích, restrukturalizace ovocných sadů, komplexní sklizně máku setého, pěstování bylin pro energetické využití, udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat (např. vedení plemenných knih, nákup tuzemských plemen a analýza chovu), podpora ozdravování polních a speciálních plodin, nákazového fondu (podpora vybraných činností zaměřených proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat, speciálního poradenství (např. výstavy, semináře, zvyšování

kvalifikace zemědělců, propagace na mezinárodních veletrzích, zhodnocení podniku z hlediska plnění právních podmínek a cross-compliance), mimoprodukční funkce rybníků a zpracovatelů zemědělských výrobků (pořízení dlouhodobého majetku).

Program LEADER ČR je určen organizačním strukturám venkovských mikroregionů (akční skupiny), které vytvářejí rozvojové strategie a záměry a místním subjektům, které realizují konkrétní projekty. Cílem programu je zlepšení organizačních schopností subjektů, působících ve venkovských mikroregionech. Program je také zaměřen na nové formy zlepšování kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického prostředí a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví. Program LEADER je také nástrojem přípravy realizace rozvoje venkova v letech 2007 – 2013. [53]

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond poskytuje podpory nejen pro podnikatele v zemědělské činnosti, ale i pro zpracovatelské a odbytové organizace (zabývající se zemědělskou produkcí). Podpora se poskytuje ve formě garance úvěru a dotace na část úroku z úvěru. Žadatel nejprve zpracuje podnikatelský záměr a požádá libovolnou banku o poskytnutí úvěru. V případě kladného stanoviska banky předloží zemědělský subjekt žádost o podporu z fondu. V současné době probíhají investiční programy Zemědělec (podpora nákupu podniků, oprav budov nebo splátek leasingu), Půda (podpora nákupu nestátní zemědělské půdy), Hygiena (zajištění veterinárních a hygienických podmínek provozů), Odbytové organizace (rozvoj a budování těchto organizací) a Zpracovatel (rozvoj konkurenceschopných zpracovatelských organizací). Souběžně běží programy Mláď (podpora mladých podnikatelů na rodinných farmách) a Vyrovnání úrokového zatížení (podpora vyrovnává rozdíl úrokových zatížení úvěrů poskytovaných do zemědělství ve srovnání s ostatními odvětvími ekonomiky. [57]

7.6. Zhodnocení zemědělské politiky ČR v číslech

Ke zhodnocení stavu zemědělství je použito porovnání vybraných ukazatelů před vstupem ČR do EU a po integraci zemědělské politiky do SZP. **Hospodářský výsledek** (tab. č.8) popisuje zisk nebo ztrátu před zdaněním (včetně poskytnutých dotací) za podniky hospodařící na zemědělské půdě. Vyjadřuje stav zemědělství jako celku.

Objem dotací (tab. č.9), vyjadřuje množství peněz, které plynou do zemědělství ze státního rozpočtu a společného rozpočtu EU. **Hrubá zemědělská produkce** (tab. č.10), která vyjadřuje množství zemědělských výrobků vyprodukovaných během jednoho roku ve stálých cenách roku 1989. Jako dodatečné údaje jsou uvedeny hodnoty produkce na jednu osobu v zemědělství a na jeden hektar zemědělské půdy, potřebné ke sledování produktivity v zemědělství. Poslední ukazatel, **průměrná měsíční mzda** (tab. č.11), vyjadřuje postavení zemědělců v porovnání s národním průměrem.

Tabulka č.8: Hospodářský výsledek zemědělství (mil. Kč)

Rok	hospodářský výsledek
1996	- 500
2000	+ 3 410
2001	+ 2 730
2002	- 3 550
2003	- 2 360
2004	+ 8 990
2005	+ 7 600

[pramen: MZe, VÚZE a SZIF]

Vstup ČR do EU se projevil velmi kladně na hospodářském výsledku (HV) českého zemědělství. Nejen že se HV ocitl v kladných hodnotách, ale dokonce dosáhl nebývalé výše. Podobné hodnoty lze očekávat i v budoucnu, i když dojde k výraznému snížení vývozních podpor. Zároveň se však budou navyšovat přímé platby. Výrazné navýšení HV je způsobeno zejména prudkým nárůstem objemu dotací na podporu produkce (o 51 %), který je z velké části financován fondem EAGGF. V r. 2004 se na přímé podpoře podílela EU z 55 %, podpora z rozpočtu ČR, byla přibližně stejná jako v r. 2003. Dotace ze speciálních programů jsou směřovány především na rozvoj venkova (OP zemědělství), podporu šetrného způsobu zemědělství (HRDP), kompenzace za nepříznivé přírodní podmínky (sucho, povodně, epidemie) a národní podpory MZe a ostatních resortů (MŽP, MPO, MF). Růst finanční podpory se v této oblasti neprojevil, ale výrazně se snížil podíl plynoucí z českého rozpočtu na 58,5 % z 99,4 % v předchozích letech (od roku 1998

financovala EU cca 0,6 % v rámci předvstupní pomoci – programy PHARE, ISPA, SAPARD).

Tabulka č.9: Objem dotací (mil. Kč)

Rok	Dotace na podporu zemědělské produkce	Dotace ze speciálních programů	Celkem
1996	5 639	6 035	11 674
1997	4 452	8 115	12 567
1998	5 009	12 661	17 670
1999	7 028	15 413	22 441
2000	3 986	14 506	18 492
2001	4 114	16 667	20 781
2002	8 781	13 376	22 157
2003	8 368	13 498	21 866
2004	18 401	14 654	33 055
2005*	13 000	3 514	16 514

* předběžné údaje (pouze podpory v rámci SAPS, top-up a LFA a PGRLF)

[pramen: SZIF, MZe a VÚZE]

Integrace českého zemědělství do SZP se výrazně neprojevila na celkovém množství zemědělské výroby. Nebyl zastaven trend snižování živočišné výroby (způsoben zejména výskytem různých onemocnění (BSE, kulhavka, slintavka). Nárůst rostlinné produkce mají za následek zvýšené dotace a zapojení pěstování obilovin do intervenčního systému. Nedokáže však kompenzovat ztrátu živočišné produkce. Každoroční snižování počtu pracovníků je hlavní hybnou silou zvyšování produktivity práce (hrubá produkce na jednoho pracovníka). Stagnace hrubé produkce na jeden hektar je způsoben stálostí výnosů z hektaru. V následujících letech dojde k mírnému snížení tohoto ukazatele, protože bude docházet k šetrnějšímu obdělávání půdy a bude se více dbát na welfare hospodářských zvířat (podmínky nutné pro získání dotací). Značný výkyv všech ukazatelů v roce 2003 byl způsoben nepříznivými přírodními podmínkami (hlavně suchem). [32]

Tabulka č.10: Hrubá zemědělská produkce

Rok	Hrubá zemědělská produkce (tis. Kč)			Hrubá produkce na 1 prac. (Kč)	Hrubá produkce na 1 ha (Kč)
	celkem	živočišná	rostlinná		
1996	80 916	44 478	36 438	372 528	18 910
2000	74 269	40 569	33 700	412 288	17 348
2001	76 134	40 691	35 443	449 212	17 794
2002	72 752	40 269	32 483	455 883	17 017
2003	67 227	39 103	28 124	407 436	15 740
2004	77 260	38 881	38 879	475 450	18 107
2005	73 558	37 374	36 184	485 372	17 259

[pramen: ČSÚ a Zelená zpráva 1997]

Průměrná měsíční mzda v zemědělství rostla během posledních let téměř stejným tempem jako celková průměrná mzda v ČR (pohybuje na hodnotě kolem 78,5 %). Je vidět, že vstup ČR do EU se nijak neprojevil na tomto ukazateli. To je způsobeno zvýšenými náklady na kvalitativní požadavky EU (např. podmínky cross – compliance) a procesem přizpůsobování se novému společnému trhu. Jakmile se přímé platby v ČR přiblíží hodnotě platbám v EU a zemědělci získají dostatek zkušeností z fungováním SZP, měla by se průměrná mzda v zemědělství vyrovnat celkové průměrné mzdě v ČR.

Tabulka č.11: Průměrná měsíční mzda

Rok	průměrná měsíční mzda (Kč)		% z průměrné měsíční mzdy ČR
	ČR celkem	zemědělství	
1996	9 825	7 808	79,47 %
2000	13 614	11 096	81,50 %
2001	14 793	12 016	81,23 %
2002	15 866	12 519	78,90 %
2003	16 917	13 245	78,29 %
2004	18 035	14 257	79,05 %
2005	19 030	14 932	78,47 %

[pramen: ČSÚ]

8. Koncepce zemědělské politiky pro období 2007 - 2013

V následujících letech bude setrvávat přímá podpora jednotlivých komodit a farem. Od r. 2007 bude každý rok docházet k 10% navýšení SAPS, až do výše 100 % v r. 2013. Postupně se budou státy připravovat na aplikaci jednotné platby na farmu a čím dál více odstraňovat vazbu podpor na množství produkce. Dojde ke snižování intervenčních cen, avšak kompenzováno růstem různých doplňkových plateb. Bude pokračovat trend snižování množství produkce v intervenčních skladech a podpora soukromého skladování. Dlouhodobě se plánuje i odstranění kvótního systému na mléčné výrobky a cukr (přibližně kolem r. 2015). Podpora vývozu se bude postupně snižovat a zajímavé bude sledovat jestli EU splní svůj závazek do r. 2013 odstranit veškeré nástroje exportní podpory. Jako podpora LDC zemím bude v omezeném množství přibývat i výrobků, které vstoupí na evropský trh bez cla. Finanční prostředky na dotační politiku budou poskytovány z fondu EAGF a ČR bude čerpat kolem 114 mld. Kč.

Politika rozvoje venkova se pro léta 2007 – 2013 bude shodovat s Lisabonským Akčním Programem Společenství. Poroste i důraz, který bude kladen na rozvoj venkova a lze předpokládat, že i výdaje vyčleněné na rozvoj venkova budou zaujímat větší podíl na rozpočtu SZP. Rozvoj venkova ve všech členských státech bude sledovat čtyři osy. **Zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví** je zaměřena na posílení dynamiky podnikání cestou restrukturalizace, rozvoje a inovací. Prioritními oblastmi budou modernizace zemědělských podniků a podpora odborného vzdělávání (osvětové a informační činnosti a poradenství). Tato osa bude z 75 % financována z prostředků EU. Finanční alokace činí 40 % - 50 % z celkových prostředků EAFRD. Prioritní oblastí je modernizace zemědělských podniků a přidávání hodnoty zemědělských produktů, proto je na tyto účely soustředěno největší množství finančních prostředků. Druhá osa má za cíl **zlepšování životního prostředí a krajiny** pomocí podpory hospodaření s půdou v zájmu udržitelného rozvoje venkova. Podpora bude zaměřena na biologickou rozmanitost, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přírodní hodnotou a tradičních zemědělských krajin i podpoře zemědělství v LFA. Pozornost bude věnována též ochraně vody a zmírňování klimatických změn. EU bude opatření v rámci druhé osy spolufinancovat z 80 %. **Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace**

hospodářství venkova tvoří třetí osu nové koncepce. Hlavní důraz bude soustředěn na tvorbu nových pracovních míst a zlepšení podmínek pro život rodin a mladých lidí na venkově i zlepšení služeb včetně nezbytné infrastruktury. Podporovat se budou i plány týkající se ochrany životního prostředí s důrazem na zhodnocení potenciálu venkovské krajiny a zachování kulturního dědictví. Pozornost bude zaměřena na oblasti s nepříznivým věkovým složením obyvatelstva s cílem zabránit dalšímu vysídlování venkovských oblastí. Tato osa bude z 75% financována z prostředků EU. Čtvrtá osa je pokračování iniciativy **LEADER**. Podpora bude zaměřená na projekty vytvářející podmínky pro široké zapojení obyvatelstva venkova do projektů uskutečňovaných v rámci místních rozvojových strategií v zájmu řešení aktuálních potřeb venkova. Leader také umožní podporu vzdělávacích akcí, získávání dovedností a rozšiřování sítě partnerství na místní, regionální i mezinárodní úrovni. 80% prostředků poskytne EU. [63]

Po schválení perspektivy EU na období 2007 – 2013 v Evropském parlamentu, lze odhadovat, že ČR věnuje na rozvoj venkova v tomto období částku kolem 93 mld. Kč (73 mld. Kč jako příspěvek EU z EAFRD a 20 mld. Kč bude spolufinancovat ČR). Na první osu bude vynaloženo 22,39 %, na druhou 55,20 %, 16,93 % je vyčleněno na třetí osu, 5 % na iniciativu LEADER a zbylých 0,48 % zajistí technickou pomoc. [62]

9. Závěr

SZP EU prošla několika těžkými obdobími v rámci svého vývoje. Lze pochopit, že zvolila v rámci zemědělství protekcionistickou politiku. V dnešní době nástroje bránící volnému trhu však zdaleka nemají takové opodstatnění jako v minulosti. Uvědomuje si to i EU, avšak hlavně na nátlak WTO, a postupně se snaží nahrazovat původní nástroje SZP jinými, které nemají tak diskriminační vliv na zahraniční produkci. Původní klouzavé celní dávky (již zakázané v rámci WTO), měly vyloženě ochranný charakter evropské produkce. Celní poplatky vždy dorovnály prahovou cenu EU a spolu s přepravními náklady nemohla být zahraniční produkce nikdy levnější než evropská. Jediná možnost jak účinně proniknout na trh EU byla tím, že se objevil nedostatek nějaké komodity. V současné době se využívají cla ad valorem, specifická nebo jejich kombinace. Náklady na prodej výrobků jsou sice opět uměle navýšeny, avšak není plně kompenzována fluktuace světové ceny. Za těchto okolností může nastat situace, kdy je dovezená produkce levnější než domácí. Na některé produkty se dokonce vůbec nevztahuje celní opatření. Jde sice o dovoz omezeného množství z nejhudších zemí světa, ale jde o výrazný krok dopředu k tvorbě podmínek pro volný obchod. Cla však netvoří jedinou bariéru volného obchodu, subvencované vývozy také mají velmi negativní vliv. Subvence vývozu dotují nadbytečnou produkci tak, aby ji bylo možno prodat na světových trzích, kde by ji zemědělci EU neměli šanci bez podpory prodat. Na světový trh se tak dostává mnohem větší množství produkce (bez růstu poptávky) a vytváří tlak na snížení ceny. To opět znevýhodňuje světové producenty. Na nátlak WTO EU postupně upouští od subvencí, které nahrazuje refundacemi. Tento nástroj kompenzuje rozdíl mezi světovou a evropskou cenou, ale je vyplácen až po uskutečnění prodeje a tudíž nemá vliv na světovou cenu. Obchod se zemědělskou produkcí uvnitř EU by se měl řídit pravidly volného trhu. Po rozšíření EU byla však omezena podpora zemědělců nových členů. Přímé platby, které za normálních okolností netvoří bariéru volného obchodu, neboť se nevztahují přímo na ceny výrobků, ale ovlivňují výši zisku zemědělských subjektů, jsou novým členům kráceny, aby nemohly menšími náklady výrazně konkurovat zemědělcům původní EU-15.

Je zřejmé, že nástroje používané k podpoře zemědělské produkce brání volnému trhu. Současný trend vývoje zemědělské politiky však postupně směřuje k odbourávání bariér volného trhu. Přímé platby novým členům se postupně navýší až na úroveň států EU-15 a pak se přemění na jednotnou platbu na farmu. Závazky vůči WTO by měly zaručit zrušení jakékoliv podpory vývozu do r. 2013. WTO se zasloužilo o to, že v dnešní době už existují výrobky, které mají v omezeném množství bezcelní přístup na trh EU (hlavně ze zemí LDC a ACP). Tento trend bude v budoucnu pokračovat.

V dubnu r. 2003 uzavřela ČR přístupová jednání s EU. V kapitole o zemědělství dokonce zaznamenali čeští jednatelé některé úspěchy. Mezi největší patří možnost navýšení omezených přímých plateb z EU platbami z národního rozpočtu (tuto možnost má všech deset nových členů EU) a navýšení prostředků pro rozvoj venkova o 3 mld. Kč. Po dvouletém působení ČR v EU by mělo být zřejmé, jestli si české zemědělství polepšilo nebo jestli vstup do EU spíše zemědělcům uškodil. Je zřejmé, že vstup ČR do EU výrazně navýšil prostředky plynoucí na podporu zemědělské produkce (o 51 %). Mzdy v zemědělství se však k poměru průměrných celkových mezd v ČR nezměnily. Produktivita pracovníků zemědělství vzrostla o 30 % vůči roku 1996, avšak to je důsledek dlouhodobého snižování počtu pracovníků v zemědělství. V oblasti druhého pilíře zemědělské politiky (rozvoj venkova) měla ČR již v předvstupním období možnost čerpat prostředky na obnovu venkova (v rámci předvstupních programů). Vstupem do EU se však možnost čerpání ještě vylepšila (přístup ke strukturálním fondům), ale bohužel nebyla zcela využita (zejména v programech OP zemědělství). Důvodem nečerpání všech rozpočtových prostředků je především velký počet chyb v žádostech. Formuláře o podpory mají několik stran⁴⁸. V některých případech může za malé čerpání prostředků (hlavně na PUZČ a zakládání skupin výrobců) nepřipravenost české legislativy.

Jak je tedy na tom české zemědělství po vstupu ČR do EU? Zemědělec jako podnikatel má mnohem větší možnost dotací, avšak spojenou s velkým administrativním zatížením a nutností plnit podmínky welfare zvířat, ekologické šetrnosti a zdravotní

⁴⁸ Ukázka zjednodušeného formuláře pro čerpání dotací v rámci SAPS, LFA a TPO-UP je součástí přílohy IX

nezávadnosti. Za poslední dva roky české zemědělství vykazuje kladný hospodářský výsledek (oproti zápornému v minulých letech). Vzrostly i prostředky čerpané na mimoprodukční funkci zemědělství a na hospodaření šetrné k životnímu prostředí. Aby však bylo možno plně využívat rozpočtových prostředků je nutno poskytnout zemědělcům pomoc zejména v oblasti informovanosti a poradenství. Po schválení nového rozpočtu EU má totiž ČR přiděleno na období 2007 – 2013 celkem 187 mld. Kč, to je kolem 26,7 mld. Kč ročně a byla by škoda nevyčerpat všechny nabídnuté prostředky.

Abecední seznam použité literatury

Knihy

- [1] BOHÁČKOVÁ, I. *Ekonomika Agrárního sektoru*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF Credit, 2004. ISBN 80-213-1084-7
- [2] BURRELL, A., OSKAM, A. *Agricultural Policy and Enlargement of the Eropean Union*. Wageningen, NL: Wageningen Academic Publishers, 2000. ISBN 90-7413-488-2
- [3] COLEMAN, W. D., GRANT, W. P., and JOSLING, T. E. *Agriculture in the New Global Economy*. 1st ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2004. ISBN 1-84376-678-7
- [4] DOUCHA, T., KRAUS, J., BEČVÁŘOVÁ, V. *Nová koncepce evropské agrární politiky*. Praha, Akademie zemědělských věd
- [5] GREGA, L. *Ekonomická opodstatněnost podpory zemědělství*. 1. vyd. Brno: Mendělova zemědělská univerzita PEF, 2005. ISBN 80-7157-829-0
- [6] KÖNIG, P., LACINA, L. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-846-0
- [7] MUNDLAK, Y. *Agriculture and Economic Growth: Theory and Measurement*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2000. ISBN 0-674-00228-8
- [8] NUGENT, N. *The Government and Politics of the European Union*. 4th ed. Durnham: Duke University, 2001. ISBN 0-8223-2207
- [9] PELKMANS, J. *European Integration: Methods and Economic Analysis*. 2nd ed. Harlow: Pearson Education Ltd., 2001. ISBN 0-582-40486-X
- [10] SVATOŠ, M. *Agrární politika: vybraná témata*. 2. vyd. Praha: ČZU PEF Credit, 2001. ISBN 80-213-0760-9
- [11] VAN REISEN, M. *EU 'Global Player'*. Amsterdam: International books, 2004. ISBN 90-5727-035-8
- [12] ŽUFAN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská Univerzita, 2004. ISBN 80-7042-983-6

Listové publikace

- [13] *Agenda 2000*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 80-85864-70-3
- [14] BUCHTOVÁ, I. (red.) *Situační a výhledová zpráva, ovoce*. Praha: MZe, 2004. ISBN 80-7084-319-5
- [15] BUCHTOVÁ, I. (red.) *Situační a výhledová zpráva, zelenina*. Praha: MZe, 2004. ISBN 80-7084-320-9
- [16] *Europe in figures, Eurostat yearbook 2005*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006. ISBN 92-894-9122-1
- [17] *General budget of the European Union for the financial year 2006: The figures*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006. ISBN 92-79-01144-8
- [18] *Horizontální plán rozvoje venkova pro období 2004 - 2006*. Praha: MZe, 2004
- [19] *Programový dodatek k Operačnímu programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“*. Praha: MZe, 2004
- [20] *Statistická ročenka České Republiky za rok 2001*. Praha: ČSÚ, 2002
- [21] *Statistická ročenka České Republiky za rok 2003*. Praha: ČSÚ, 2004
- [22] *Statistická ročenka České Republiky za rok 2005*. Praha: ČSÚ, 2006
- [23] SVOBODA, I. (red.) *Situační a výhledová zpráva, brambory*. Praha: MZe, 2005. ISBN 80-7084-462-0
- [24] *The Community Budget 2000: The facts in figures*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2001. ISBN 92-894-009-9
- [25] TOŠOVSKÁ, M. (red.) *Situační a výhledová zpráva, len a konopí*. Praha: MZe, 2004. ISBN 80-7084-316-0
- [26] *VÚZE ročenka 2004*. Praha: VÚZE, 2005. ISBN 80-86671-28-3
- [27] *VÚZE ročenka 2005*. Praha: VÚZE, 2006. ISBN 80-86671-32-1
- [28] *Zpráva o stavu zemědělství České republiky za rok 1999 „Zelená zpráva“*. Praha: MZe Agrospoj, 2000. ISBN 80-7084-165-6
- [29] *Zpráva o stavu zemědělství České republiky za rok 2000 „Zelená zpráva“*. Praha: MZe Profi Press s.r.o., 2001.
- [30] *Zpráva o stavu zemědělství České republiky za rok 2001 „Zelená zpráva“*. Praha: Profi Press s.r.o., 2002.

- [31] *Zpráva o stavu zemědělství České republiky za rok 2002 „Zelená zpráva“*. Praha: Profi Press s.r.o., 2003.
- [32] *Zpráva o stavu zemědělství České republiky za rok 2003 „Zelená zpráva“*. Praha: MZe Profi Press s.r.o., 2004. ISBN 80-7084-366-7

Seriálové publikace

- [33] *Aux Écoutes du Monde*. Č. 2057. Paříž: SPL 1963. ISSN 1149-8617
- [34] *Official Journal of the European Communities*. Vol. 42. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999. ISSN 0378-6978
- [35] *Official Journal of the European Communities*. Vol. 46. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003. ISSN 1725-2555
- [36] *Official Journal of the European Communities*. Vol. 52 . Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005
- [37] *PROSI magazine*. Č. 365. Mauritius: Public Relations office of the Sugar Industry. 1999. ISSN 0254-5047
- [38] *Societäts – Verlag*. Frankfurt am Main: Societäts – Verlag. 1974. ISSN 0945-6766
- [39] *Zemědělec – odborný a stavovský týdeník*. 2004 – 2006. Praha: Profi Press s.r.o. ISSN 1211-3816

Internetové zdroje

- [40] *Agrární www portál* [online]. Dostupné z <<http://www.argis.cz>>
- [41] *Central Intelligence Agency, The world factbook* [online]. Dostupné z <<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook>>
- [42] *Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity karlovy* [online]. Dostupné z <<http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Zemedelstvi/vyvoj.htm>>
- [43] *CoJeCo, Vaše encyklopedie* [online]. Dostupné z <<http://www.cojeco.cz>>

- [44] *Deník o životním prostředí, ekolist po drátě* [online]. Dostupné z <<http://www.ekolist.cz>>
- [45] *Eastward enlargement of the Eurozone* [online]. Dostupné z <<http://www.ezonesplus.org/index.php>>
- [46] *EU News, Policy Positions & EU Actors online* [online]. Dostupné z <<http://www.euractiv.com>>
- [47] *European Navigator, The authoritative multimedia reference on the history of Europe* [online]. Dostupné z <<http://www.ena.lu/mce.cfm>>
- [48] *European statistics* [online]. Dostupné z <<http://www.ep.eurostat.cec.eu.int>>
- [49] *Gateway to the European Union* [online]. Dostupné z <<http://www.europa.eu.int>>
- [50] *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 - 2013)* [online]. Dostupné z <http://81.0.228.37/attachments/koncepce_a_pol_CR.pdf>
- [51] *Ministerstvo dopravy České republiky* [online]. Dostupné z <<http://www.mdcz.cz>>
- [52] *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz>>
- [53] *Ministerstvo zemědělství České republiky* [online]. Dostupné z <<http://www.mze.cz>>
- [54] *Oficiální informace o programu SAPARD, Česká republika* [online]. Dostupné z <<http://www.sapard.cz>>
- [55] *Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Dostupné z <<http://businessinfo.cz>>
- [56] *Oficiální zdroj informací o členství ČR v Evropské unii* [online]. Dostupné z <<http://euroskop.cz>>
- [57] *Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.* [online]. Dostupné z <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/management.php>>
- [58] *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. Dostupné z <<http://www.szif.cz>>
- [59] *Strukturální fondy EU* [online]. Dostupné z <<http://www.strukturalni-fondy.cz>>
- [60] *United Nations* [online]. Dostupné z <<http://www.un.org>>
- [61] *United States Department of Agriculture, Economic Research Service* [online]. Dostupné z <<http://www.ers.usda.gov/data/archive>>
- [62] *Ústav zemědělských a potravinářských informací* [online]. Dostupné z <<http://www.agronavigator.cz>>
- [63] *Veřejná zpráva* [online]. Dostupné z <<http://www.denik.obce.cz>>
- [64] *Wikipedia, the Free encyclopedia* [online]. Dostupné z <<http://en.wikipedia.org>>

- [65] *World Trade Organisation* [online]. Dostupné z <<http://www.wto.org>>
- [66] *Youth Farm – vzdělanostní výbava mladých farmářů v kandidátských zemí* [online]. Dostupné z <<http://www.itr.si/javno/youth-farm/cz>>
- [67] *Zastoupení Evropské komise v České Republice* [online]. Dostupné z <<http://www.evropska-unie.cz/cz>>

Seznam příloh

Příloha I – Výňatek z Římské smlouvy, hlava II – zemědělství (4 strany)

Příloha II – Karikatury zachycující počátek SZP (1 strana)

Příloha III – Rozpočet EU a výdaje EAGGF v letech 1965 – 2006 (2 strany)

Příloha IV – Standardy cross - compliance (2 strany)

Příloha V – Výbory, které se podílejí na SZP (2 strany)

Příloha VI – Vyjednané kvóty a referenční výnosy vybraných komodit (1 strana)

Příloha VII – Rozdělení ČR na NUTS 2, NUTS 3 a NUTS 4 (1 strana)

Příloha VIII – Kombinovatelnost agro - environmentálních opatření (1 strana)

Příloha IX – Ukázka zjednodušeného formuláře pro čerpání dotací SAPS, LFA
a TOP-UP (10 stran)

Příloha I

HLAVA II ZEMĚDĚLSTVÍ

Článek 38

1. Společný trh se rozšíří na zemědělství a obchod zemědělskými produkty. Zemědělskými produkty se rozumějí produkty rostlinné a živočišné výroby a rybolovu, jakož i výrobky po prvotním zpracování, které mají s těmito produkty přímou souvislost.
2. Pravidla stanovená pro vytváření společného trhu se vztahují i na zemědělské produkty, nestanoví-li články 39 až 46 jinak.
3. Produkty, na něž se vztahují články 39 až 46, jsou zahrnuty do seznamu v příloze II této smlouvy. Do dvou let od vstupu této smlouvy v platnost Rada na návrh Komise kvalifikovanou většinou rozhodne, které další produkty mají být do tohoto seznamu zařazeny.
4. Fungování a rozvoj společného trhu se zemědělskými produkty musejí být doprovázeny zavedením společné zemědělské politiky členskými státy.

Článek 39

1. Cílem společné zemědělské politiky je:
 - a) zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly;
 - b) zajistit tak odpovídající životní úroveň zemědělského obyvatelstva, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob zaměstnaných v zemědělství;
 - c) stabilizovat trhy;
 - d) zajistit plynulé zásobování;
 - e) zajistit spotřebitelům dodávky za rozumné ceny.
2. Při vypracovávání společné zemědělské politiky a zvláštních metod, které může zahrnovat, se bude přihlížet:
 - a) ke zvláštní povaze zemědělské činnosti, vyplývající ze sociální struktury v zemědělství a ze strukturálních a přírodních rozdílů mezi různými zemědělskými oblastmi;
 - b) k nutnosti provádět vhodné úpravy postupně;
 - c) ke skutečnosti, že v členských státech zemědělství představuje odvětví, které je těsně spjato s celým hospodářstvím.

Článek 40

1. Členské státy postupně během přechodného období vypracují společnou zemědělskou politiku a nejpozději do konce tohoto období ji začnou uplatňovat.
 2. K dosažení cílů vymezených v článku 39 bude zřízena společná organizace zemědělských trhů.
- Tato organizace má v závislosti na dotyčných produktech jednu z těchto forem:
- a) společná pravidla hospodářské soutěže;
 - b) povinná koordinace různých vnitrostátních systémů organizace trhu;

c) evropská organizace trhu.

3. Společná organizace trhů podle odstavce 2 může zahrnovat veškerá opatření potřebná k dosažení cílů stanovených v článku 39, zejména regulaci cen, subvencování výroby i odbytu různých produktů, skladovací a překlennovací opatření a společné mechanismy pro stabilizaci dovozu nebo vývozu.

Společná organizace trhů se musí omezit na dosažení cílů uvedených v článku 39 a musí vylučovat jakoukoli diskriminaci mezi výrobci nebo spotřebiteli uvnitř Společenství.

Společná cenová politika musí být založena na společných kritériích a jednotných metodách výpočtu.

4. Aby společná organizace trhů podle odstavce 2 mohla dosáhnout svých cílů, může být vytvořen jeden nebo více zemědělských orientačních a záručních fondů.

Článek 41

K dosažení cílů stanovených v článku 39 mohou být v rámci společné zemědělské politiky přijata opatření jako například:

- a) účinné koordinace úsilí v oblasti odborného vzdělávání, výzkumu a šíření odborných zemědělských poznatků; přitom mohou být společně financovány projekty nebo instituce;
- b) společná opatření postupu na podporu spotřeby určitých produktů.

Článek 42

Ustanovení kapitoly týkající se pravidel hospodářské soutěže se vztahují na zemědělskou produkci a obchod se zemědělskými produkty pouze v rozsahu, který podle čl. 43 odst. 2 a 3 a způsobem v něm stanoveným vymezí Rada se zřetelem k cílům uvedeným v článku 39.

Rada může zejména schválit poskytování podpor:

- a) k ochraně podniků, jež jsou znevýhodněny strukturálními nebo přírodními podmínkami;
- b) v rámci programů hospodářského rozvoje.

Článek 43

1. K určení základních směrů společné zemědělské politiky svolá Komise ihned po vstupu této smlouvy v platnost konferenci členských států, která porovná zemědělské politiky členských států, zejména prostřednictvím vzájemného porovnání zdrojů a potřeb členských států.

2. S přihlédnutím k výsledku konference uvedené v odstavci 1 předloží Komise po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem do dvou let od vstupu této smlouvy v platnost Radě návrhy týkající se vypracování a provádění společné zemědělské politiky včetně nahrazení vnitrostátních systémů organizace trhu některou z forem společné organizace trhů uvedenou v čl. 40 odst. 2 a realizace opatření uvedených v této hlavě.

Tyto návrhy musí brát v úvahu vzájemnou závislost zemědělských otázek, o nichž tato hlava pojednává.

Rada na návrh Komise a po konzultaci se Shromážděním v průběhu dvou prvních etap jednomyslně a poté kvalifikovanou většinou vydá nařízení nebo směrnice anebo přijme rozhodnutí; tím není dotčeno právo Rady vydávat vhodná doporučení.

3. Rada může kvalifikovanou většinou v souladu s odstavcem 2 nahradit vnitrostátní systémy organizace trhu společnou organizací trhu, stanovenou v čl. 40 odst. 2, pokud:

- a) společná organizace trhu poskytne členským státům, které se stavějí proti tomuto opatření a které mají vlastní systém organizace trhu pro příslušnou výrobu, rovnocenné záruky zaměstnanosti a životní úroveň příslušných výrobců, a to s přihlédnutím k úpravám, které jsou možné, a ke stupni vyžadované specializace;
- b) společná organizace trhu zabezpečí obchodu uvnitř Společenství podmínky obdobné podmínkám existujícím na vnitrostátním trhu.

4. Bude-li zavedena společná organizace trhu pro určité suroviny před zavedením společné organizace trhů pro odpovídající zpracované produkty, mohou být dané suroviny dovezeny ze zemí mimo Společenství, pokud se používají pro zpracované produkty určené pro vývoz do třetích zemí.

Článek 44

1. Pokud by postupné rušení cel a množstevních omezení mezi členskými státy mohlo vést ke vzniku cen, jež by ohrožily dosažení cílů uvedených v článku 39, může každý členský stát v průběhu přechodného období zavést nediskriminačním způsobem pro určité produkty místo kvót systém minimálních cen, a to v míře nebránící rozšíření objemu obchodu stanovenému v čl. 45 odst. 2; v případě poklesu cen pod stanovené minimální ceny může být dovoz buď

a) dočasně zastaven nebo omezen, nebo

b) podmíněn tím, že cena bude převyšovat minimální cenu stanovenou pro daný produkt.

V druhém případě minimální ceny nezahrnují cla.

2. Minimální ceny nesmějí vyvolat snížení obchodu, který existoval mezi členskými státy ke dni vstupu této smlouvy v platnost, ani být překážkou postupného rozšiřování tohoto obchodu. Nesmějí být uplatňovány tak, aby překážely rozvoji přirozené preference mezi členskými státy.

3. Ihned po vstupu této smlouvy v platnost určí Rada na návrh Komise objektivní kritéria pro zavedení systémů minimálních cen a pro stanovení těchto cen.

Tato kritéria především přihlížejí k průměrným tuzemským výrobním nákladům v členském státě, který minimální cenu uplatňuje, k situaci v jednotlivých podnicích vzhledem k těmto průměrným výrobním nákladům, jakož i k nutnosti podporovat jak postupné zdokonalování zemědělského podnikání, tak nutné přizpůsobování a specializaci uvnitř společného trhu.

Komise dále navrhne postup pro revizi těchto kritérií, která by umožnila a urychlila technický pokrok a postupně sblížila ceny uvnitř společného trhu.

Tato kritéria a postup pro jejich změnu stanoví Rada jednomyslným rozhodnutím do tří let od vstupu této smlouvy v platnost.

4. Dokud rozhodnutí Rady nenabude účinku, mohou členské státy stanovit minimální ceny za podmínky, že o tom předem uvědomí Komisi a ostatní členské státy, aby se k tomu mohly vyjádřit.

Jakmile Rada přijme své rozhodnutí, stanoví členské státy minimální ceny na základě výše uvedených kritérií.

Rada může kvalifikovanou většinou na návrh Komise napravovat rozhodnutí členských států, nejsou-li v souladu s výše definovanými kritérii.

5. Nebude-li možné pro určité produkty stanovit uvedená objektivní kritéria do začátku třetí etapy, může Rada kvalifikovanou většinou na návrh Komise měnit minimální ceny uplatňované na tyto produkty.

6. Na konci přechodného období bude vypracován přehled stále uplatňovaných minimálních cen. Rada na návrh Komise většinou devíti hlasů v souladu s ustanovením čl. 148 odst. 2 prvního pododstavce o váženém hlasování určí režim, který bude uplatňován v rámci společné zemědělské politiky.

Článek 45

1. Dokud vnitrostátní systémy organizace trhu nebudou nahrazeny některou z forem společné organizace trhu uvedených v čl. 40 odst. 2 bude se obchodovat s produkty, u nichž v některých členských státech existuje:

a) mechanismus zajišťující odbyt pro domácí výrobce a

b) potřeba dovozů,

rozvíjet uzavíráním dlouhodobých dohod nebo smluv mezi členskými státy dovozu a vývozu.

Tyto dohody nebo smlouvy musí směřovat k postupnému odstraňování veškeré diskriminace mezi různými výrobci ve Společenství při uplatňování těchto mechanismů.

Tyto dohody nebo smlouvy budou uzavřeny v průběhu první etapy; přitom bude přihlédnuto k zásadě vzájemnosti.

2. Pokud jde o množství, vezmou tyto dohody nebo smlouvy za základ průměrný objem obchodu příslušnými produkty mezi členskými státy v posledních třech letech před vstupem této smlouvy v platnost a umožní zvyšování objemu obchodu v mezích existujících potřeb s přihlédnutím k tradičnímu zaměření obchodu.

Pokud jde o ceny, umožní tyto dohody nebo smlouvy výrobcům odbyt smluveného množství za ceny, které se postupně přibližují cenám placeným domácím výrobcům na domácím trhu kupujícího státu.

Ceny se takto musí přibližovat co nejpravidelněji a musí být vyrovnány do konce přechodného období.

Ceny sjednávají příslušné strany v rámci směrnic, které vydá Komise k provedení dvou předchozích pododstavců.

V případě prodloužení první etapy budou dohody nebo smlouvy prováděny za podmínek platných na konci čtvrtého roku od vstupu této smlouvy v platnost; závazek ke zvyšování množství a přibližování cen se pozastaví až do přechodu do druhé etapy.

Členské státy využijí všech možností, které jim poskytují jejich právní předpisy, zejména v oblasti dovozní politiky, aby zajistily uzavření a provádění těchto dohod a smluv.

3. Pokud členské státy potřebují suroviny pro výrobu výrobků určených pro vývoz mimo Společenství, které tam soutěží s výrobky třetích zemí, nesmějí jmenované dohody a smlouvy překážet dovozu surovin k tomuto účelu ze třetích zemí. Toto ustanovení se však nepoužije, jestliže Rada jednomyslně rozhodne o vyplacení částek potřebných k vyrovnání rozdílu, o který cena zboží dováženého k výše uvedenému účelu na základě daných dohod nebo smluv převyšuje cenu stejného zboží na světovém trhu.

Článek 46

Jestliže v některém členském státě určitý produkt podléhá vnitrostátnímu systému organizace trhu nebo vnitřní regulaci s rovnocenným účinkem a je-li tím z hlediska soutěžního postavení nepříznivě ovlivněna výroba stejného druhu v jiném členském státě, zavedou členské státy vyrovnávací poplatek při dovozu tohoto produktu z členského státu, v němž taková organizace nebo regulace existuje, ledaže by tento stát zavedl vyrovnávací poplatek při vývozu.

Výši poplatků stanoví Komise v míře nutné k obnovení rovnováhy; může schválit také použití jiných opatření, jejichž podmínky a podrobnosti sama určí.

Článek 47

Odborná skupina pro zemědělství Hospodářského a sociálního výboru bude, pokud jde o úkoly přenesené na něj v rámci této hlavy, k dispozici Komisi při přípravě jednání tohoto výboru podle článků 197 a 198.

Příloha II

Karikatury zachycující počátky SZP

„Mám sice dobrý apetit, ale snad nechcete, abych tohle všechno spolkl.“

Německý kancléř, Ludwig Erhard, odmítá pokusy Fracie, zastoupené ministrem zemědělství Edgarem Pisanim, aby „spolkl“ všechny francouzské požadavky týkající se cen zemědělských výrobků v prosinci 1963.

Zleva, ve směru hodinových ručiček: obilniny, hovězí, máslo, rýže, Brusel

[Zdroj: Padry, Aux Ecoutes č. 2057 ;1963]

„Hele, to si snad chcete pronajmout celý autobus?“

Německý kancléř, Konrad Adenauer, se ptá francouzského presidenta, Charlese de Gaulla, který se snaží prosadit francouzské požadavky týkající se zemědělství do Společného trhu.

Zleva: ke společnému trhu, francouzské zemědělství

[Zdroj: Low, The Guardian, str. 7, 3.1.1962]

Příloha III

Rozpočet EU a výdaje EAGGF v letech 1965 - 2006

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
EAGGF - celkem	28,7	50,7	340,0	1 293,7	1 719,9	3 166,5	1 817,1
EAGGF - záruční sekce % z rozpočtu EAGGF	28,7 100,0%	50,7 100,0%	340,0 100,0%	1 259,7 97,4%	1 668,6 97,0%	3 108,1 98,2%	1 755,6 96,6%
EAGGF - orientační sekce % z rozpočtu EU	8,5%	12,9%	45,5%	34,0 79,5%	51,3 88,0%	58,4 88,5%	61,5 75,4%
celkový rozpočet EU	339,0	393,7	747,9	1 626,8	2 065,5	3 576,4	2 411,3

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
EAGGF - celkem	2 538,8	3 625,2	3 497,6	4 404,4	5 748,8	6 700,1	9 004,9
EAGGF - záruční sekce % z rozpočtu EAGGF	2 485,6 97,9%	3 614,4 99,7%	3 459,8 98,9%	4 327,7 98,3%	5 636,7 98,1%	6 587,1 98,3%	8 679,3 96,4%
EAGGF - orientační sekce % z rozpočtu EU	53,2 76,8%	10,8 77,1%	37,8 69,2%	76,7 72,2%	112,1 72,8%	113,0 73,8%	325,6 99,2%
celkový rozpočet EU	3 304,8	4 703,5	5 056,4	6 101,4	7 895,6	9 076,1	12 510,1

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
EAGGF - celkem	10 673,6	11 606,5	11 603,6	12 910,6	16 361,1	18 926,0	20 413,3
EAGGF - záruční sekce % z rozpočtu EAGGF	10 387,1 97,3%	11 291,9 97,3%	11 063,7 95,3%	12 259,8 95,0%	15 785,8 96,5%	18 330,4 96,9%	19 727,8 96,6%
EAGGF - orientační sekce % z rozpočtu EU	286,5 72,2%	314,6 70,5%	539,9 62,6%	650,8 60,6%	575,3 64,3%	595,6 67,5%	685,5 70,8%
celkový rozpočet EU	14 773,5	16 454,8	18 529,4	21 300,8	25 432,5	28 039,6	28 833,2

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
EAGGF - celkem	22 889,3	23 739,6	27 536,1	25 750,4	27 429,9	33 188,6	34 112,4
EAGGF - záruční sekce % z rozpočtu EAGGF	22 118,1 96,6%	22 950,1 96,7%	26 395,2 95,9%	24 401,4 94,8%	25 604,6 93,3%	31 103,2 93,7%	31 254,5 91,6%
EAGGF - orientační sekce % z rozpočtu EU	771,2 63,9%	789,5 65,5%	1 140,9 64,8%	1 349,0 60,9%	1 825,3 60,1%	2 085,4 60,3%	2 857,9 56,1%
celkový rozpočet EU	35 820,2	36 234,8	42 495,2	42 284,1	45 608,0	55 016,2	60 844,1

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
EAGGF - celkem	37 850,0	35 429,3	37 021,0	42 684,5	44 003,0	42 589,5	43 242,0
EAGGF - záruční sekce % z rozpočtu EAGGF	34 935,8 92,3%	32 952,8 93,0%	34 490,4 93,2%	39 324,2 92,1%	40 423,0 91,9%	39 068,0 91,7%	39 468,0 91,3%
EAGGF - orientační sekce % z rozpočtu EU	2 914,2 56,7%	2 476,5 57,6%	2 530,6 54,1%	3 360,3 54,3%	3 580,0 54,0%	3 521,5 51,6%	3 774,0 50,9%
celkový rozpočet EU	66 733,4	61 478,7	68 408,6	78 604,9	81 491,9	82 502,6	84 951,6

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EAGGF - celkem	41 738,0	44 530,0	46 587,0	47 378,0	49 305,0	48 888,2	52 618,0
EAGGF - záruční sekce % z rozpočtu EAGGF	37 352,0 89,5%	40 035,0 89,9%	41 992,0 90,1%	42 680,0 90,1%	42 769,0 86,7%	42 109,7 86,1%	44 847,0 85,2%
EAGGF - orientační sekce % z rozpočtu EU	4 386,0 44,7%	4 495,0 45,9%	4 595,0 46,9%	4 698,0 48,9%	6 536,0 46,1%	6 778,5 42,8%	7 771,0 44,2%
celkový rozpočet EU	93 323,0	96 999,5	99 434,4	96 961,8	106 982,7	114 198,6	119 112,0

[Zdroj pro r. 1965 – 1999: The Community Budget: The Facts in Figures]

[Zdroj pro r. 2000 – 2006: General Budget of the European Union Financial year 2006: The Figures]

Příloha IV

standards cross-compliance

A. Požadované od 1.1. 2005

Životní prostředí

1. Nařízení Rady 79/409/EEC z 2. dubna 1979 na ochranu divokého ptactva (čl. 3, 4(1), (2), (4), 5, 7 a 8)
2. Nařízení Rady 80/68/EEC z 17. prosince 1979 na ochranu pozemních vod proti znečištění způsobené určitými nebezpečnými látkami (čl. 4 a 5)
3. Nařízení Rady 86/278/EEC z 12. června 1986 na ochranu životního prostředí, zejména půdy, při použití odpadního kalu v zemědělství (čl. 3)
4. Nařízení Rady 91/676/EEC z 12. prosince 1991 zabývající se ochranou vod proti znečištění dusičnany ze zemědělských zdrojů (čl. 4 a 5)
5. Nařízení Rady 92/43/EEC z 21. května 1992 na ochranu přirozeného prostředí divoké fauny a flóry (čl. 6, 13, 15, a 22(b))

Veřejné zdraví a zdraví zvířat

Identifikace a registrace zvířat

6. Nařízení Rady 92/102/EEC z 27. listopadu 1992 na identifikaci a registraci zvířat (čl. 4 a 5)
7. Předpis Evropské komise č. 2629/97/EC z 29 prosince 1997 detailně popisující pravidla implementace nařízení Rady č. 820/97 zabývající se označením, vlastnickou registrací a pasem v systému identifikace a registrace hovězího dobytka (čl. 6 a 8)
8. Předpis č. 1760/2000 evropského parlamentu a Komise z 17. července 2000 zakládající systém identifikace a registrace hovězího dobytka, vztahující se na označení hovězího masa a jiných hovězích výrobků (čl. 4 a 7.)

B. Požadované od 1.1. 2006

Veřejné zdraví a zdraví zvířat a rostlin

9. Nařízení Rady 91/414/EEC z 15 června 1991 zabývající se umísťováním na trh výrobků na ochranu rostlin (čl. 3)
10. Nařízení Rady 96/22/EC z 29 dubna 1996 o zákazu používání některých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a beta-sympatomimetik v chovech zvířat (čl. 3, 4, 5 a 7)
11. Nařízení č. 178/2002 evropského parlamentu a Komise z 28 ledna 2002 popisující obecné pravidla a požadavky zákona o potravinách, zakládající Úřad pro bezpečnost potravin a popisující postupy týkající se bezpečnosti potravin (čl. 14, 15, 17(1), 18, 19 a 20)
12. Nařízení č. 999/2001 evropského parlamentu a Komise z 22. května 2001 stanovující pravidla prevence, kontroly a likvidaci určitých přenosných spongiformních encefalopatií (čl. 7, 11, 12, 13 a 15)

13. Nařízení Rady 85/511/EEC z 18 listopadu 1985 uvádějící opatření Společenstva na kontrolu slintavky a kulhavky (čl. 3)
14. Nařízení Rady 92/119/EEC z 17 prosince 1992 uvádějící obecná opatření Společenstva na zajištění některých nemocí zvířat a hlavně opatření týkající se vezikulárních chorob u prasnic (čl. 3)
15. Nařízení Rady 2000/75/EC z listopadu 2000 popisující konkrétní opatření pro zajištění a likvidaci katarální horečky ovcí (čl. 3)

C. Požadované od 1.1. 2007

Dobré životní podmínky pro zvířata

16. Nařízení Rady 91/629/EEC z 19. listopadu 1991 popisující minimální standardy ochrany telat (čl. 3 a 4)
17. Nařízení Rady 91/630/EEC z 19. listopadu 1991 popisující minimální standardy ochrany prasat (čl. 3 a 4(1))
18. Nařízení Rady 98/58/EC z 20. července 1998 zabývající se ochranou zvířat určených pro zemědělské účely (čl. 4)

[zdroj: NR 1782x2003]

Příloha V

Výbory, které se podílejí na tvoření SZP

Řídící výbory

Výbory STO pro

- obilniny
- skot a hovězí maso
- vepřové maso
- skopové a kozí maso
- drůbeží maso a vejce
- mléko a mléčné výrobky
- olivový olej a stolní olivy
- cukr
- čerstvou zeleninu a ovoce
- výrobky ze zeleniny a ovoce
- banány
- živé rostliny
- chmel
- semena
- sušenou píci
- přírodní vlákna
- tabák
- víno

Výkonné řídící výbory

- Výbor pro alkoholické nápoje
- Výbor pro aromatizované nápoje na bázi vína

Výbory pořádající společná zasedání řídících výborů

- Výbor pro otázky zemědělsko-monetární
- Výbor pro pořádání zasedání ad -hoc
- Výbor zabývající se tržními mechanismy
- Výbor zabývající se propagací

Regulační výbory

- Výbor pro sběr, uchování, charakteristiku a užití genetických materiálů v zemědělství
- Výbor pro lesnictví
- Výbor pro zemědělský výzkum
- Výbor Společenství pro zemědělskou datovou síť (FADN)
- Výbor Zemědělského záručního a orientačního fondu (EAGGF)
- Výbor pro zemědělské struktury a rozvoj venkova (STAR)
- Řídící výbor pro přímé platby
- Řídící výbor pro rozvoj venkova

Poradenské výbory

- Výbor pro geografické určení a ochrany tradičních lokací výrobků a potravin
- Výbor pro zvláštní certifikaci zemědělských výrobků a potravin
- Výbor pro organické zemědělství

Výše zmíněné výbory patří pod Generální ředitelství pro zemědělství. Na tvorbu SZP mají vliv i výbory spadající pod Generální ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele. Jedná se o 9 regulačních a 7 poradenských výborů.

[zdroj: <http://www.europa.eu.int>]

Příloha VI

Vyjednané kvóty a referenční výnosy vybraných komodit

Ukazatel	Kypr	Česká republika	Estonsko	Maďarsko	Litva	Lotyšsko	Malta	Polsko	Slovinsko	Slovensko
orná půda (ha)	79 004	2 253 598	362 827	3 487 792	443 580	1 146 633	4 565	9 454 671	125 171	1 003 453
výnos (t/ha)	2,30	4,20	2,40	4,73	2,50	2,70	2,02	3,00	5,27	4,06
cukr (t)	--	454 862	--	401 684	66 505	103 010	--	1 671 926	52 973	207 432
mléko (t)	145 200	2 682 143	624 483	1 947 280	695 395	1 646 939	48 698	8 964 017	560 424	1 013 316
porážková prémie (ks) - dospělé hovězí + telata	21 000 --	483 382 27 380	107 813 30 000	141 559 94 439	124 320 53 280	367 484 244 200	6 002 17	1 815 430 839 518	161 137 35 852	204 062 62 841
zvláštní prémie hovězí (ks)	12 000	244 349	18 800	94 620	70 200	150 000	3 201	926 000	92 276	78 348
prémie na krávy BTM (ks)	500	90 300	13 416	117 000	19 368	47 232	454	325 581	86 384	28 080
bahnice a kozy (ks)	472 401	66 733	48 000	1 146 000	18 437	17 304	8 485	335 880	84 909	305 756
index velikosti ¹	11,7	100,0	57,3	118,0	82,7	81,9	0,4	396,5	25,7	61,9
index počtu obyvatel	7,7	100,0	12,9	97,5	35,0	22,2	3,9	376,5	19,6	53,1

[Zdroj: Rozpočet a politiky Evropské unie a www.cia.gov]

¹ Pro představu uvádím velikost zemí vzhledem k rozloze a počtu obyvatel ČR (ČR = 100)

Příloha VII

Rozdělení území ČR na NUTS2, NUTS 3 (kraje)

Rozdělení území ČR na NUTS 4 (okresy)

Příloha VIII

Kombinovatelnost agro - environmentálních opatření

Opatření	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Ošetřování travních porostů		A	N	N	N	N	A	N	N	N
2. Ekologické zemědělství	A		N	A	A	A	A	A	A	A
3. Integrovaná produkce	N	N		N	N	N	N	N	N	N
4. Zatravňování orné půdy	N	A	N		N	N	N	N	N	N
5. Tvorba travnatých pásů na svažitých půdách	N	A	N	N		N	N	N	A	A
6. Pěstování meziplojin	N	A	N	N	N		N	N	A	A
7. Trvale podmáčené louky a rašelinné louky	A	A	N	N	N	N		A	N	N
8. Ptačí lokality na travních porostech	N	A	N	N	N	N	A		N	N
9. Biopásy	N	A	N	N	A	A	N	N		A
10. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní	N	A	N	N	A	A	N	N	A	

A = kombinovatelnost na jednom dílu půdního bloku je možná

N = kombinace vyloučena

[zdroj: HRDP]

____/____/____/____

Registrační číslo žádosti

Strana 1

Žádost o poskytnutí dotace v rámci SAPS¹⁾, LFA²⁾ a Top-Up³⁾

Ve Smečkách 33
110 00 Praha 1
infolinka: 222 871 871
www.szif.cz

Razítko místa příjmu žádosti*:

Registrační číslo žadatele:

Datum příjmu žádosti*:

Podpis osoby*:

Příjmení osoby*:

1. Údaje o žadateli

1. Obchodní firma vč. právní formy:

2. Identifikační číslo

3. FO

PO**

4. Příjmení žadatele:

5. Jméno žadatele:

6. Rodné číslo:

____/____

7. Adresa sídla/trv. pobytu fyzické osoby - Ulice:

8. Číslo popisné:

9. Číslo orientační:

10. Obec:

11. Část obce, městská část:

12. Kraj (dle NUTS-3):

13. PSČ

14. Telefon:

15. Fax:

16. E-mail:

2. Adresa pro doručování

(je-li odlišná od adresy sídla nebo trv. pobytu fyzické osoby)

17. Adresa - Ulice:

18. Číslo popisné:

19. Číslo orientační:

20. Obec:

21. Část obce, městská část:

22. Kraj (dle NUTS-3):

23. PSČ

3. Bankovní spojení žadatele

24. Název banky:

A) číslo účtu a kód banky (tj. pole 25 a 26) vyplní žadatel v případě, že vlastní bankovní účet v ČR

25. Číslo účtu:

26. Kód banky:

B) IBAN a BIC (tj. pole 27 a 28) vyplní žadatel v případě, že vlastní bankovní účet v zahraničí

27. IBAN

28. BIC:

4. Žádám o **

☐

SAPS¹⁾ (příloha č. 1)

☐

Top-Up³⁾ pěstování plodin na orné půdě (příloha č. 1)

☐

LFA²⁾ (příloha č. 2)

☐

Top-Up³⁾ pěstování lnu na vlákno (příloha č. 1)

☐

Top-Up³⁾ chov přežvýkavců

☐

Top-Up³⁾ pěstování chmele (příloha č. 3)

* žadatel nevyplňuje

** žadatel označí křížkem ☒ ; FO - fyzická osoba, PO - právnická osoba

1) Jednotná platba na plochu

2) Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními

3) Doplňková platba (Top-Up)

29. Místo vyhotovení žádosti:

30. Datum (den, měsíc, rok)

____.____.____

31. Razítko a podpis žadatele (u PO dle OR)

7. Povinné přílohy ¹⁾

		Počet listů
☐	1) Deklarace půdy - SAPS, Top-Up	
☐	2) Mapa půdních bloků popř.dílů půdních bloků v měřítku 1:10 000 či podrobnějším	
☐	3) Platný doklad prokazující právní subjektivitu žadatele (nepředkládá FO)	
☐	4) Deklarace půdy - LFA	
☐	5) Doklad vodoprávního úřadu o výměře pozemku v OPVZ 1. stupně ²⁾	Výměra (ha) ,
☐	6) Deklarace půdy - chmel	
☐	7) Deklarace půdy - množitelské porosty	
☐	8) Deklarace půdy - konopí seté	
☐	9) Prohlášení, kde se zavazuje neprodleně oznámit Fondu začátek kvetení konopí	
☐	10) Uznávací list o uznání osiva konopí (včetně návěsek z obalů) / lnu na vlákno ³⁾	
☐	11) Daňový doklad o nákupu uznaného osiva (platí pro lnu na vlákno)	
☐	12) Smlouva žadatele o platbu na pěstování lnu/konopí na vlákno o odbytu stonku lnu/konopí uzavřená s prvním zpracovatelem schváleným Fondem podle zvláštního právního předpisu nebo závazek pěstitele konopí na vlákno, že zpracuje produkci sám ⁴⁾	
☐	13) Deklarace půdy - pěstování plodin k produkci sušených krmiv	

8. Chov koní v roce 2006 ⁵⁾

Ano Ne

- 1) žadatel označí křížkem ☒ v případě, že je příloha podávána společně s žádostí o poskytnutí dotace v rámci SAPS, LFA a Top-Up
- 2) vztahuje se k žádosti o dotaci v rámci LFA
- 3) v případě lnu na vlákno lze předložit jako doklad o uznání osiva následující dokumenty: Uznávací list o uznání osiva nebo Rozhodnutí o uznání osiva nebo Doklad o uznání osiva vydaného v jiném členském státě EU nebo ISTA certifikát (u osiv z dovozu ze třetích zemí)
- 4) pouze v případě, že pěstitel je zároveň schváleným prvním zpracovatelem dle Nařízení Rady (ES) 1673/2000 čl.2, odst.1, písm. a
- 5) žadatel označí křížkem, zda v roce 2006 nebo jeho části chová koně; vztahuje se k žádosti o dotaci v rámci LFA

80. Razítko a podpis žadatele (u PO dle OR)

78. Místo vyhotovení žádosti:

79. Datum (den, měsíc, rok)

8. Prohlášení a závazky žadatele

Prohlašuji, že:

jsem neobdržel v tomto roce na činnost, případně na účel, pro který je dotace požadována, dotaci ze státního rozpočtu, dotaci z rozpočtu státního fondu nebo dotaci z rozpočtu územně samosprávného celku;

všechny informace uvedené v žádosti a jejích přílohách jsou pravdivé, a že jsem si vědom své trestní odpovědnosti a povinnosti odvést poskytnuté finanční prostředky a zaplatit penále v případě úmyslného uvedení nepravdivých údajů;

jsem si vědom své povinnosti informovat neprodleně SZIF o všech změnách týkajících se údajů uvedených v žádosti;

souhlasím s nakládáním s mými osobními údaji uvedenými v žádosti o dotaci dle zákona č. 101/2000 Sb. ze dne 4. dubna 2000, o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů;

budu uchovávat všechny doklady prokazující poskytnutí a užití dotace po dobu minimálně 10 let;

jsem se seznámil s podmínkami poskytnutí dotace, o kterou žádám;

umožním vstup kontrolou pověřeným osobám a dalším subjektům oprávněným provádět kontrolu do svých objektů a na pozemky k ověřování plnění podmínek pro poskytnutí podpory a budu nápomocen při provádění těchto kontrol;

se zavazuji dodržovat dobré zemědělské a environmentální podmínky uvedené v nařízení vlády o stanovení některých podrobností a bližších podmínek při poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy pro kalendářní roky 2005 a 2006.

Dále pro dotaci v rámci opatření Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními prohlašuji, že:

na můj majetek nebyl prohlášen konkurs, neprobíhá konkursní řízení nebo vyrovnávací řízení a nebo návrh na prohlášení konkursu nebyl zamítnut pro nedostatek majetku.

Zavazuji se:

hospodařit v souladu se zásadami správné zemědělské praxe, které jsou uvedené v nařízení vlády stanovujícím kritéria pro vymezení méně příznivých oblastí a oblastí s environmentálními omezeními a podmínky poskytování dotací na hospodaření v těchto oblastech;

provozovat a udržovat zemědělskou činnost v méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními po dobu minimálně 5 let od první platby vyrovnávacího příspěvku, s výjimkou případu zásahu vyšší moci;

dodržovat ustanovení o zákazu používání látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a látek beta-minetik při zacházení s živočichy podle zákona 166/1999 Sb., o veterinární péči a vyhlášky č. 291/2003 Sb.;

dodržovat intenzitu chovu býložravců na veškerých obhospodařovaných zemědělských pozemcích, tak jak je stanoveno v podmínkách opatření.

Dále pro dotaci v rámci Top-Up - platba na pěstování lnu na vlákno prohlašuji, že:

používám uznané osivo odrůd uvedených ve Společném katalogu odrůd druhů zemědělských rostlin.

83. Razítko a úředně ověřený podpis žadatele
(u PO dle OR)

81. Místo vyhotovení žádosti:

82. Datum (den, měsíc, rok)

/ / /

Registrační číslo žádosti

Příloha č. 1

Strana /

(strana/celkový počet stran)

Deklarace půdy - SAPS, Top-Up

Ve Smečkách 33
110 00 Praha 1
infolinka: 222 871 871
www.szif.cz

Registrační číslo žadatele:

1. Obchodní firma:

2. Příjmení:

3. Jméno:

Poř. číslo	Čtverec	Kód půdního bloku	Kultura	Výměra LPIS (ha)	Výměra SAPS (ha)	Výměra Top-Up orná půda (ha)	Výměra krmných plodin (ha)	Výměra Top-Up len na vlákno (ha)
					</			

Deklarace pŕdy - LFA

Ve Smečkách 33
110 00 Praha 1
infolinka: 222 871 871
www.szif.cz

Registrační číslo žadatele:

[illegible]

1. Obchodní firma:

1. Obchodní firma:

2. Příjmení žadatele:

2. Příjmení žadatele:

3. Jméno žadatele:

3. Jméno žadatele:

[illegible]

Součet HA (ha)

[illegible]

Součet HB (ha)

[illegible]

Součet OA (ha)

[illegible]

Součet OB (ha)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838
--

Součet S (ha)

[illegible]

Součet E (ha)

4.Kód uživatele v evidenci půdy

--	--	--	--	--

5. Datum (den, měsíc, rok)

--	--	--

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

Deklarace pŕdy - chmel

Ve Smečkách 33
110 00 Praha 1
infolinka: 222 871 871
www.szif.cz

Registrační číslo žadatele:

[illegible]

1. Obchodní firma:

1. Obchodní firma:

2. Příjmení žadatele:

2. Příjmení žadatele:

3. Jméno žadatele:

3. Jméno žadatele:

[illegible]

Součet (ha)

1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
13	14	15
16	17	18
19	20	21
22	23	24
25	26	27
28	29	30
31	32	33
34	35	36
37	38	39
40	41	42
43	44	45
46	47	48
49	50	51
52	53	54
55	56	57
58	59	60
61	62	63
64	65	66
67	68	69
70	71	72
73	74	75
76	77	78
79	80	81
82	83	84
85	86	87
88	89	90
91	92	93
94	95	96
97	98	99
100	101	102
103	104	105
106	107	108
109	110	111
112	113	114
115	116	117
118	119	120
121	122	123
124	125	126
127	128	129
130	131	132
133	134	135
136	137	138
139	140	141
142	143	144
145	146	147
148	149	150
151	152	153
154	155	156
157	158	159
160	161	162
163	164	165
166	167	168
169	170	171
172	173	174
175	176	177
178	179	180
181	182	183
184	185	186
187	188	189
190	191	192
193	194	195
196	197	198
199	200	201
202	203	204
205	206	207
208	209	210
211	212	213
214	215	216
217	218	219
220	221	222
223	224	225
226	227	228
229	230	231
232	233	234
235	236	237
238	239	240
241	242	243
244	245	246
247	248	249
250	251	252
253	254	255
256	257	258
259	260	261
262	263	264
265	266	267
268	269	270
271	272	273
274	275	276
277	278	279
280	281	282
283	284	285
286	287	288
289	290	291
292	293	294
295	296	297
298	299	300
301	302	303
304	305	306
307	308	309
310	311	312
313	314	315
316	317	318
319	320	321
322	323	324
325	326	327
328	329	330
331	332	333
334	335	336
337	338	339
340	341	342
343	344	345
346	347	348
349	350	351
352	353	354
355	356	357
358	359	360
361	362	363
364	365	366
367	368	369
370	371	372
373	374	375
376	377	378
379	380	381
382	383	384
385	386	387
388	389	390
391	392	393
394	395	396
397	398	399
400	401	402
403	404	405
406	407	408
409	410	411
412	413	414
415	416	417
418	419	420
421	422	423
424	425	426
427	428	429
430	431	432
433	434	43

Součet (ha)

11/11

Důvody nesplnění podmínky

- 1) pozemek nebyl udržován v dobrých zemědělských a environmentálních podmínkách k 30. červnu 2003

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

4.Kód uživatele v evidenci půdy

--	--	--	--	--

5. Datum (den, měsíc, rok)

--	--	--

H020107002

číslo předtisku:

Registrační číslo žádosti

Registrační číslo žadatele:

[illegible]

1.Obchodní firma:

1. Obchodní firma:

2. Příjmení žadatele:

2. Příjmení žadatele:

3. Jméno žadatele:

3.Jméno žadatele:

[illegible]

4.Kód uživatele v evidenci půdy

--	--	--	--	--

H020107002

5.Datum (den, měsíc, rok)

--	--	--

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

Registrační číslo žadatele:

[illegible]

1.Obchodní firma:

1. Obchodní firma:

2. Příjmení žadatele:

2. Příjmení žadatele:

3. Jméno žadatele:

3.Jméno žadatele:

[illegible]

Součet (ha)

1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
13	14	15
16	17	18
19	20	21
22	23	24
25	26	27
28	29	30
31	32	33
34	35	36
37	38	39
40	41	42
43	44	45
46	47	48
49	50	51
52	53	54
55	56	57
58	59	60
61	62	63
64	65	66
67	68	69
70	71	72
73	74	75
76	77	78
79	80	81
82	83	84
85	86	87
88	89	90
91	92	93
94	95	96
97	98	99
100	101	102
103	104	105
106	107	108
109	110	111
112	113	114
115	116	117
118	119	120
121	122	123
124	125	126
127	128	129
130	131	132
133	134	135
136	137	138
139	140	141
142	143	144
145	146	147
148	149	150
151	152	153
154	155	156
157	158	159
160	161	162
163	164	165
166	167	168
169	170	171
172	173	174
175	176	177
178	179	180
181	182	183
184	185	186
187	188	189
190	191	192
193	194	195
196	197	198
199	200	201
202	203	204
205	206	207
208	209	210
211	212	213
214	215	216
217	218	219
220	221	222
223	224	225
226	227	228
229	230	231
232	233	234
235	236	237
238	239	240
241	242	243
244	245	246
247	248	249
250	251	252
253	254	255
256	257	258
259	260	261
262	263	264
265	266	267
268	269	270
271	272	273
274	275	276
277	278	279
280	281	282
283	284	285
286	287	288
289	290	291
292	293	294
295	296	297
298	299	300
301	302	303
304	305	306
307	308	309
310	311	312
313	314	315
316	317	318
319	320	321
322	323	324
325	326	327
328	329	330
331	332	333
334	335	336
337	338	339
340	341	342
343	344	345
346	347	348
349	350	351
352	353	354
355	356	357
358	359	360
361	362	363
364	365	366
367	368	369
370	37	

4.Kód uživatele v evidenci půdy

--	--	--	--	--

5.Datum (den, měsíc, rok)

--	--	--

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):

Deklarace pŕody - konopí seté

**Ve Smečkách 33
110 00 Praha 1
infolinka: 222 871 871
www.szif.cz**

Registrační číslo žadatele:

[illegible]

1.Obchodní firma:

1. Obchodní firma:

2. Příjmení žadatele:

2. Příjmení žadatele:

3. Jméno žadatele:

3.Jméno žadatele:

[illegible]

4.Kód uživatele v evidenci půdy

--	--	--	--	--

5. Datum (den, měsíc, rok)

--	--	--

6.Podpis žadatele (u PO dle OR):

6. Podpis žadatele (u PO dle OR):